

Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ἱστορίας καὶ Φιλοσοφίας τῶν

Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Τεχνολογίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΕΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

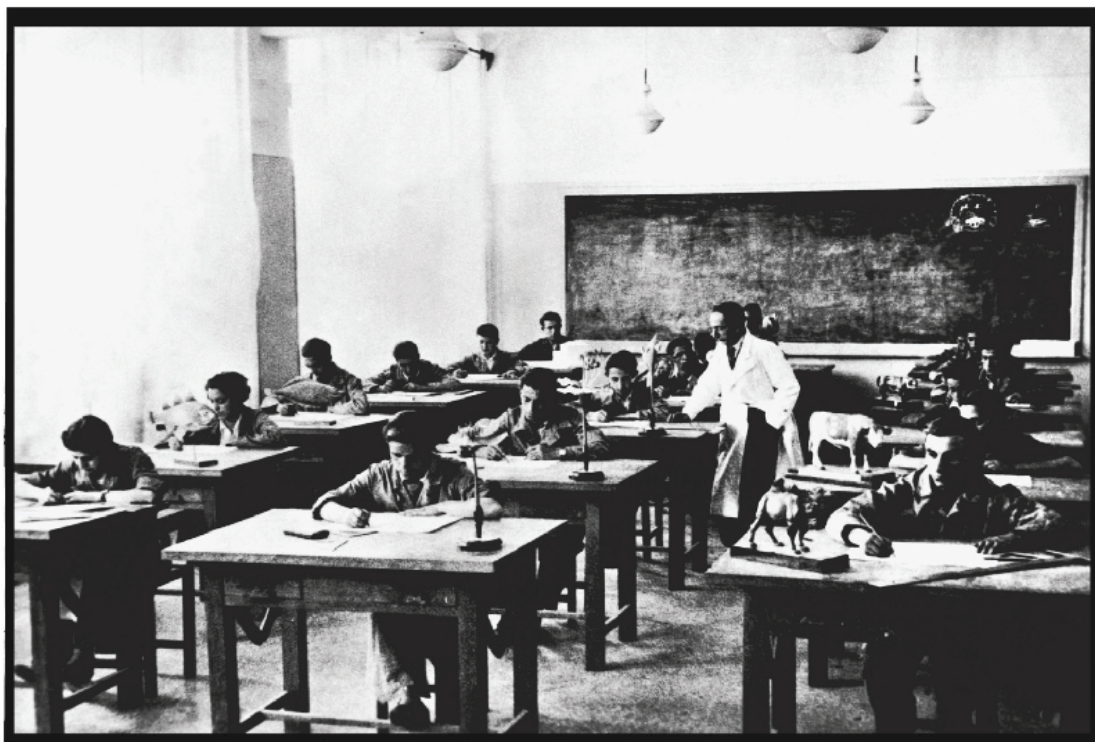
ΤΜΗΜΑ Μ.Ι.Θ.Ε.

ΤΜΗΜΑ Ε.Μ.ΦΕ.

Μεταπτυχιακὴ Ἔργασία Διπλώματος

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

**Ἡ Σιβιτανίδειος Σχολὴ τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν
Ἐπαγγελμάτων τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου**

Ἐπιβλέπων καθηγητὴς: Μιχάλης Ἀσημακόπουλος

Ἀλέξανδρος Ἀγγελάκης

2004

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το αντικείμενο της παρούσης εργασίας είναι η ιστορία της Σιβιτανιδείου Σχολής Τεχνών και Επαγγελμαμάτων¹ κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου, και η ανάλυση των ιστορικών στοιχείων τα οποία οδήγησαν στην ανάγκη δημιουργίας της συγκεκριμένης σχολής.

Για την πληρέστερη προσέγγιση του θέματος, το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ιστορία της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα από το 1831 μέχρι τον μεσοπόλεμο, στις προσπάθειες αλλαγής της εκπαιδευτικής πολιτικής και της στροφής της προς την τεχνική εκπαίδευση σε συνάρτηση με τις πολιτικές αλλαγές και τις κοινωνικές ανάγκες, και στην ανάλυση των ιδεολογημάτων τα οποία εγκλώβιζαν την ελληνική κοινωνία σε σχέση με τα τεχνικά επαγγέλματα.

Το δεύτερο κεφάλαιο, που αποτελεί και το κυρίως θέμα της εργασίας, αναφέρεται στο κληροδοτήμα Σιβιτανίδη και στην Σιβιτανίδειο Σχολή (Σ.Σ.Τ.Ε.) κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου. Παρουσιάζονται αναλυτικά το ιστορικό ίδρυσης της Σ.Σ.Τ.Ε., τα σχολεία που περιλάμβανε, το πρόγραμμα σπουδών, η κοινωνική κατγωγή των μαθητών και του διδακτικού προσωπικού, καθώς και η πορεία εξέλιξης της Σ.Σ.Τ.Ε. σε συνάρτηση με τις πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές και συγκυρίες.

Η βιβλιογραφία του δεύτερου κεφαλαίου βασίζεται σε πρωτογενές υλικό που περιλαμβάνει τα πρακτικά του Διοικητικού Συμβουλίου και της Εκτελεστικής Επιτροπής της Σ.Σ.Τ.Ε., τους εκδοθέντες οργανισμούς της Σ.Σ.Τ.Ε., το “σχεδιασμα²” του διευθυντή της Σ.Σ.Τ.Ε. Ανάργυρου Ηλιάδη, το φυλλάδιο «ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ: Δημόσια Σχολή Τεχνών & Επαγγελμαμάτων 1935», και εγκυκλίους της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως που αφορούν την Σ.Σ.Τ.Ε. Η βιβλιογραφία περιλαμβάνει ακόμα επιλεγμένη αρθρογραφία εφημερίδων και περιοδικών της

¹ Στο εξής Σ.Σ.Τ.Ε.

² Το σχέδιασμα Ηλιάδη (ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1926) αποτελεί την βασική μελέτη για την ίδρυση και οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε.

εποχής, καθώς επίσης βιβλία και έντυπα με σχετικές αναφορές στο συγκεκριμένο θέμα.

Στο τρίτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται η εικόνα της πορείας της Σ.Σ.Τ.Ε. με την καταγραφή των απόψεων πολιτικών προσώπων της εποχής, και εκπροσώπων διάφορων κοινωνικών τάξεων.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για την βοήθειά τους στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας τον επιβλέποντα καθηγητή μου Μιχάλη Ασημακόπουλο, την διεύθυνση της Σιβιτανιδείου Σχολής που μου επέτρεψε την ελεύθερη πρόσβαση στα αρχεία της, τους συναδέλφους μου Μαρία Τσοκανά και Γιάννη Αντωνίου καθώς και όλους τους φίλους και συναδέλφους που με βοήθησαν με τις παρατηρήσεις, τα σχόλια και τις κριτικές τους.

Αθήνα, Μάρτιος 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Η τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	6
Η προσφορά του Καποδίστρια στην τεχνική εκπαίδευση.....	6
Το “Πολυτεχνείο”.....	7
Η Ακαδημία Ρουσόπουλου και η αντιπαράθεση με το Πολυτεχνείο.	9
Το αδιαβάθμητο των σπουδών των τεχνικών σχολείων και η έκθεση Γκίνη.....	10
Η τεχνική εκπαίδευση και ο κλασικισμός.	12
Η τεχνική εκπαίδευση σαν συνάρτηση της βιομηχανικής ανάπτυξης και της αστικοποίησης της κοινωνίας.....	14
II. Η ίδρυση της Σιβιτανιδείου Σχολής και η ιστορία της μέχρι το 1940.	19
Περίοδος πρώτη: Η οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε.	23
Η απαξίωση της χειρωνακτικής εργασίας.	24
Συγκρότηση Διοικητικού Συμβουλίου και μετατροπή της Σιβιτανιδείου σε νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.....	24
Αγορά οικοπέδου για την στέγαση των δραστηριοτήτων της Σχολής.	25
Οι αρχιτέκτονες Αν. Μεταξάς και Εμμ. Κριεζής προτείνονται για την ανάληψη του έργου ανοικοδόμησης των κτιρίων της Σχολής.	26
Έγκριση οργανισμού Σχολής.....	26
Ενοικίαση εργοστασίου για την κάλυψη των αναγκών της Σχολής.....	27
Ίδρυση Σχολείου Διακοσμητικών Επαγγελματιών.....	28
Σύσταση Σχολείου Μηχανουργικών Επαγγελματιών & Ηλεκτροτεχνίας, και Δομικών Επαγγελματιών & Επιπλοποιίας.	29
Σύσταση Σχολείου Δομικών Επαγγελματιών και Επιπλοποιίας	29
Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού.....	31
Προκήρυξη εγγραφής μαθητών και όροι φοίτησης	32
Απολογισμός έργου του Δ.Σ.: η περίοδος αδράνειας και η περίοδος δράσης.....	33
Δημιουργία σχολείων με βιομηχανικό και βιοτεχνικό προσανατολισμό.	34
Έναρξη έργου ανοικοδόμησης του ιδιόκτητου κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε.....	34
Η Σ.Σ.Τ.Ε. αναλαμβάνει εργολαβίες στον Ιδιωτικό και Δημόσιο τομέα.	34
Ανάθεση επίβλεψης ανέγερσης κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε. στον Γ. Μπίρη.	35
Η Αμερικανική Περίθαλψη Εγγύς Ανατολής δωρίζει τις εγκαταστάσεις της, τις ευρισκόμενες στην Σύρο.	35
Η εκποίηση Αιγυπτιακών χρεογράφων και η οικονομική κρίση.	36
Σύσταση τμήματος Μεταλλοπλαστικής -Χαρακτικής	37
Διάρρηξη σύμβασης με την Αμερικανική Περίθαλψη Εγγύς Ανατολής.	37
Η μεγάλη προσέλευση μαθητών κατά το σχολικό έτος 1931-32 και η οικονομική κρίση.	38
Το σχολικό έτος 1932-33 και το ξένο διδακτικό προσωπικό.	40
Η Σ.Σ.Τ.Ε. παρέχει υπηρεσίες σε ιδιωτικές εταιρείες.	42
Η οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε και το πρόγραμμα διδασκαλίας και εξετάσεων το σχολικό έτος 32-33.....	43
Απολογισμός πρώτης περιόδου(16/6/1933).....	46
Περίοδος δεύτερη: 1933-36.....	51
Το σχολικό έτος 1933-34.....	52
Η πτωχή κρατική αρωγή και ο επιχειρησιακός χαρακτήρας της Σ.Σ.Τ.Ε.	53
Η άδεια εξάσκησης επαγγέλματος των τεχνιτών της Σ.Σ.Τ.Ε.....	54

Ο νέος οργανισμός του 1935.....	55
Η υπαγωγή της Σ.Σ.Τ.Ε. στο υπουργείο Εργασίας και άλλα προβλήματα.	56
Η μορφή της Σ.Σ.Τ.Ε. το 1935.....	58
Μορφή και σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε.	60
Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Σ.Σ.Τ.Ε.....	63
Αλλαγή προσανατολισμού της Σ.Σ.Τ.Ε.	64
Απολογισμός δεύτερης περιόδου(15/7/1936)	64
Περίοδος τρίτη: 1936-1941.....	67
Η μεταξική δικτατορία.....	67
Τα οικονομικά προβλήματα και το υπουργείο Αεροπορίας.	68
Κατάργηση του τμήματος διακοσμητικών επαγγελμάτων και άλλες αλλαγές.....	70
Αλλαγές στο προσωπικό της Σχολής.....	74
Οικονομική διαχείριση.	74
Η περίοδος 1939-40	75
Η γερμανική κατοχή.....	76
Μεταπολεμική περίοδος.....	76
III. Οι απόψεις της εποχής για την τεχνική εκπαίδευση και την Σιβιτανίδειο Σχολή.....	79
Οι απόψεις του Ελευθέριου Βενιζέλου	79
Ανάγκη της νεολαίας να στραφεί προς τα πρακτικά επαγγέλματα.....	79
Επιβάλλεται να τραπούν οι νέοι προς το πρακτικά επαγγέλματα	81
Ή τεχνική εκπαίδευση.....	81
Επαγγελματική εκπαίδευση.	82
Οι απόψεις του Γληνού για το εκπαιδευτικό σύστημα και την κλασική εκπαίδευση....	82
Το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο και η σχέση του με την Σιβιτανίδειο Σχολή	84
Άρθρα και σχόλια από το περιοδικό «ΕΡΓΑ» του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος....	85
Οι φιλεύσπλαχνοι “εργοδότες” και οι απείθαρχοι εργάτες	87
Η εργασία ως συνεργάτιδα του κεφαλαίου	87
Η Σιβιτανίδειος ως νέος ναός εργασίας.....	92
Το δεύτερον έτος της Σιβιτανιδείου Σχολής	92
Η Σιβιτανίδειος συμμετέχει στο εκπαιδευτικό συμβούλιο.....	93
Συμπέρασμα	94
Βιβλιογραφία	97

I. Η τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Η προσφορά του Καποδίστρια στην τεχνική εκπαίδευση.

Οι πρώτες απόπειρες για την ανάπτυξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα χρονολογούνται από την εποχή της συγκρότησής της ως ελεύθερου έθνους. Ο εθνικός κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας διαπιστώνει πρώτος την ανάγκη μιας οργανωμένης τεχνικής εκπαίδευσης η οποία θα προμήθευε στο νεοσύστατο κράτος ειδικευμένους τεχνίτες και οικοδόμους για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών των πρώτων δημόσιων αρχών, καθώς και του αυξημένου αριθμού των κατοίκων που είχαν ήδη αρχίσει να εισρέουν στις μεγάλες πόλεις, κυρίως στο Ναύπλιο και στην Αθήνα.

Για την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών ο Καποδίστριας ιδρύει το 1828 στο Εθνικό Ορφανοτροφείο της Αίγινας το πρώτο τεχνικό σχολείο, στο οποίο διδάσκονται οικοδομικές τέχνες, κοπτική-ραπτική, βιβλιοδετική και ξυλουργική. Στο σχολείο αυτό μάλιστα «τούς ήδη προηγμένους νέους του Όρφανοτροφείου, όσοι έχουν κλίσιν καὶ εὐφυΐαν εἰς τὰς τέχνας³» διδάσκουν οι φημισμένοι αρχιτέκτονες Σταμάτιος Κλεάνθης και Εδουάρδος Σάουμπερτ

Τον επόμενο χρόνο, το 1829, ο Καποδίστριας ιδρύει τη Μέση Τεχνική Στρατιωτική Σχολή, με τριετή διάρκεια φοίτησης κατά την οποία διδάσκονται θέματα στρατιωτικής φύσεως και παρέχονται τεχνικές σπουδές μέσου επιπέδου. Το 1834 η Σχολή αυτή θα αναδιοργανωθεί και θα μετεξελιχθεί στην Ανώτερη Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων, παρέχοντας στους αποφοίτους της το δικαίωμα, αν δεν ακολουθήσουν το στρατιωτικό επάγγελμα, να εργάζονται ως μηχανικοί γεφυρών, δρόμων, κτιρίων κλπ.

Το 1829 ιδρύεται επίσης το Πρότυπο Αγροκήπιο Τίρυνθας με διευθυντή τον γεωπόνο και φιλόλογο Γρηγόριο Παλαιολόγο, το οποίο θεωρείται η πρώτη προσπάθεια στον τομέα της αγροτικής εκπαίδευσης, καθώς παρέχει στους μαθητές του γνώσεις πρακτικής γεωπονικής⁴. Η προσπάθεια αυτή δεν ευοδώθηκε και το σχολείο κλείνει το 1838 για να ξα-

³ Κώστα Η. Μπίρη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΘΗΝΑΙ 1957, σ.14.

⁴ Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, *Η δυναμική του αγροτικού εκσυγχρονισμού στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα*, ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΘΗΝΑ 1990, σ.124.

νανοίξει μετά από πιέσεις το 1846⁵, και να λειτουργήσει πλημμελώς μέχρι το 1879 οπότε και καταργείται.

Το “Πολυτεχνείο”.

Το 1834 με βάση το διάταγμα της 10/20 Μαΐου 1834 «περί ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν» ορίζεται ὅτι «εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως, τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, τῆς τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ τοῦ πανδιδασκῆτορος θέλουν ἐγερθῇ τὰ ἐξῆς κεντρικὰ καταστήματα ... ν) συλλογὴ πολυτεχνικὴ...⁶». Ἡ συλλογὴ αὐτὴ γίνεται ὁ πυρῆνας τοῦ πρώτου κατώτερου τεχνικοῦ σχολείου τῆς χώρας, τοῦ επονομαζόμενου «Κυριακάτικου Σχολείου, το ὁποῖο ἰδρύεται τὸ 1836 (διάταγμα 31/12/1836) καὶ ἀποτελεῖ τὸν πρόδρομο τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσόβειου Πολυτεχνείου. Στὸ διάταγμα ἰδρύσεως τοῦ “Κυριακάτικου Σχολείου” ἀναφέρεται ὅτι «1) Θέλει συστηθῇ τώρα πλέον ἐν Ἀθήναις Σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν διδάσκεσθαι τὴν Κυριακὴν καὶ τὰς Ἑορτὰς, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ μορφωθῶσιν ὡς ἀρχιτεχνῖται (μαῖστορες), εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, 2) Ἡ διδασκαλία γενομένη δωρεὰν... θέλει συνίστασθαι εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας οἱ μαθητευόμενοι ἀπέκτησαν ἤδη σὲ σχολεῖα, διὰ τῆς λύσεως προβλημάτων, εἰς τὴν ὁδηγίαν νὰ σχεδιάζωσιν μὲ γραμμὰς ἀπλὰς οἰκοδομὰς καὶ στήλας, εἰς τὴν κατωτέραν ἀριθμητικὴν μέχρι τῆς ἐξαγωγῆς τῆς τετραγωνικῆς καὶ κυβικῆς ρίζης, εἰς τὴν γεωμετρίαν... περισσότερον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τεχνολογίαν, τὴν περὶ οἰκοδομῆς διδασκαλίαν, εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φυσικὴν καὶ χημείαν, καθ’ ὅσον αὕτη δηλ. ἐφαρμόζεται εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τέχνην».

Τὸ κατώτερο αὐτὸ τεχνικὸ σχολεῖο ἀρχίζει νὰ λειτουργεῖ τὸν Οκτώβριον τοῦ 1837, ἐνῶ τὸν Φεβρουάριον 1838 αποκτὰ ἐσωτερικὸ κανονισμό σύμφωνα με τὸν ὁποῖο ἡ παρακολούθηση τῶν παραδόσεων γίνεται υποχρεωτικὴ. Ἡ φοίτηση διαρκεῖ ἓνα χρόνον, στους ἀποφοίτους χορηγεῖται εἰδικὸς τίτλος σπουδῶν ὀνομαζόμενος “Ἀποδεικτικόν”, ἐνῶ σαν μαθητὲς γίνονται δεκτοὶ ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ γίνουν ἀρχιτεχνῖτες (μαῖστορες) στὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἡλικία, γνώσεις ἢ καταγωγή.

Τὸ 1843 μετὰ τὴν ἐπανάσταση τῆς 3 Σεπτεμβρίου, ἀπολύεται ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου Φρ. Τσέντνερ καὶ ὅλοι οἱ ἀλλοδαποὶ διδάσκοντες, ἐνῶ με τὸ διάταγμα τῆς 22 Οκτωβρίου

⁵ Νόμος ΛΖ /1846 Περί συστάσεως γεωργικοῦ σχολείου εἰς Τίρυνθον (ΕτΚ αρ. 15/10-6-1846)

⁶ Παπαπάνου Κώστα, ΧΡΟΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ, ΑΘΗΝΑΙ 1970, σ. 131.

1843 το σχολείο διαιρείται σε τρία τμήματα: στο “Κυριακόν” τμήμα, το οποίο είναι το παλιό Κυριακάτικο Σχολείο για «τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐπαγγελομένων διαφόρους τέχνας», το “Καθημερινόν” για να «διδάσκονται μεθοδικῶς παῖδες προωρισμένοι εἰς τὰς βιομηχανικὰς τέχνας», και το “Σχολεῖον Ἀνώτερον” δια «τὴν καθημερινὴν διδασκαλίαν τῶν Ὡραίων Τεχνῶν» το οποίο αποτελεί τον πρόδρομο της σημερινῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν.

Με αὐτὴν τὴν μεταβολή το “Κυριακάτικο Σχολεῖο” για “μαῖστορες” ἀπὸ ἰσότιμο του δημοτικού σχολείου προάγεται σε σχολεῖο μέσης τεχνικῆς ἐκπαίδευσης, ονομάζεται “Σχολεῖο τῶν Τεχνῶν”, λειτουργεῖ σε καθημερινή βάση και χωρίζεται σε τρία τμήματα:

1. Στο «Κυριακὸν Σχολεῖον» με μονοετὴ διάρκεια σπουδῶν κατὰ τὴν ὁποία διδάσκονται ἀνάγνωση, γραφή, ἀριθμητικὴ, γραμματικὴ, ἰχνογραφία και κοσμηματογραφία, χημεία τῶν τεχνῶν, ἐξήγηση τῶν χρησιμότερων μηχανῶν, και ἐξήγηση τῶν οἰκοδομικῶν μερῶν. 2. Στο «Καθημερινὸν Σχολεῖον» με τριετὴ διάρκεια σπουδῶν κατὰ τὴν ὁποία διδάσκονται στοιχειώδη μαθηματικά και τριγωνομετρία, ἀρχές στατικῆς και θεωρητικῆς και πρακτικῆς μηχανικῆς, περιγραφικὴ γεωμετρία και ἐφαρμογὴ αὐτῆς, ἀρχιτεκτονικὴ και οἰκοδομικὴ, πρακτικὴ γεωμετρία, φυσικὴ και χημεία. 3. Στο «Καλλιτεχνικὸν Σχολεῖον» με πενταετὴ διάρκεια σπουδῶν κατὰ τὴν ὁποία διδάσκονται ζωγραφικὴ, προοπτικὴ και σκηνογραφία, πλαστικὴ και σκηνογραφία, πλαστικὴ, ξυλογραφία και χαλκογραφία, λιθογραφία, ἀνατομία, ἱστορία τῆς καλλιτεχνίας και μυθολογία.

Ἡ εἰσαγωγή στα δύο τελευταία Σχολεῖα προϋποθέτει ἀπολυτῆριο Ἑλληνικὸ Σχολεῖο ἐνῶ στο «Κυριακὸν Σχολεῖον» ἀρκεῖ ἡ γνώση ἀνάγνωσης και γραφῆς.

Τὴν περίοδο 1860-63 οἰκοδομεῖται το κτίριο το ὁποῖο μέχρι σήμερα στεγάζει το Πολυτεχνεῖο «δαπάναις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μετσοβιτῶν», οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζονται για τὴν προτίμησή τους πρὸς το Πολυτεχνεῖο⁷ ἀντὶ για το Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθῆνας, που συγκεντρώνει τὴν εὐνοία τῶν μεγαλεμπόρων τῆς ἐλληνικῆς διασποράς.

Το σχολεῖο τῶν Τεχνῶν λειτουργεῖ με αὐτὴν τὴν μορφή μέχρι το 1863 ὁπότε, με το θέσπισμα τῆς 26 Αὐγούστου 1863 «περὶ νέου διοργανισμοῦ καὶ διευθύνσεως τοῦ Σχολεῖου τῶν Τεχνῶν», προάγεται σε σχολεῖο ἀνώτερης στάθμης ἀφού του ἀναγνωρίζεται ἡ ἀποστολὴ «θεωρητικῆς μορφώσεως», και διευρύνει τὴν ἐκπαιδευτικὴ του ἀρμοδιότητα και

⁷ Χατζηιωσήφ Χρήστος, *Ἡ Γηραιὰ Σελήνη, ἡ βιομηχανία στὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία, 1830-1940*, Θεμέλιο 1993, σ. 322.

προς άλλα τεχνικά επαγγέλματα με « τὴν πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν μόρφωσιν τεχνιτῶν καὶ ἐργοστασιαρχῶν εἰς τὰς ἀναγκαιοτέρας τέχνας, οἷον τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν σιδηρουργίαν, τὴν λεπτουργικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν κεραμοποιῶν, τὴν βυρσοδεψικὴν, τὴν σαπωνοποιῶν».

Το 1867 τὸ “Καθημερινὸ Σχολεῖο” μετονομάζεται σε “Βιοτεχνικὴ Σχολή” με τρία τμήματα: τὴν Ἀρχιτεκτονικὴ με τετραετὴ φοίτηση, καὶ τὴν Χωρομετρία καὶ Μηχανουργία με πενταετὴ φοίτηση. Εμπλουτίζεται με μηχανήματα καὶ ἄλλα μέσα διδασκαλίας καὶ τὸ 1873 μετονομάζεται σε “Μετσόβειο Πολυτεχνεῖο” εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ μεγάλου τοῦ ευεργέτη Γεωργίου Ἀβέρωφ.

Σταθμὸ στὴν ἀναβάθμιση τοῦ Πολυτεχνείου ἀποτελεῖ ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 1887 (ν. ΑΦΜΑ/1887 καὶ τὸ ἐκτελεστικὸ διάταγμα τῆς 4-7/-1887). Με τὴν νέα αὐτὴ οργάνωση τὸ ἴδρυμα μετονομάζεται σε «Σχολεῖο Βιομηχάνων Τεχνῶν» καὶ διαρθρώνεται σε τρεῖς Σχολές: α) Πολιτικῶν Μηχανικῶν, β) Μηχανουργῶν καὶ γ) Γεωμετρῶν καὶ Εργοδηγῶν. Στὸ χρονικὸ διάστημα μέχρι τὸ 1914 βελτιώνεται σημαντικὰ τὸ πρόγραμμα σπουδῶν, ἡ οργάνωση καὶ ἡ λειτουργία τοῦ, ἐνῶ τὸ 1910 με τὴν ἀνεξαρτητοποίηση τοῦ Σχολείου Καλῶν Τεχνῶν (στο ὁποῖο προσαρτάται τὸ Κυριακὸ Σχολεῖο), (νόμος ΓΧΙΑ/17/2/1910), ωριμάζουν οἱ συνθήκες γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ σε ἀνώτατο ἐκπαιδευτικὸ ἴδρυμα⁸ τὸ ὁποῖο τὸ 1917 αποκτὰ τὴν νομικὴ μορφή⁹ που ἔχει μέχρι σήμερα.

Ἡ Ἀκαδημία Ρουσόπουλου καὶ ἡ ἀντιπαράθεση με τὸ Πολυτεχνεῖο.

Στὴν ἀνωτατοποίηση τοῦ Πολυτεχνείου συντελεῖ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἀντιπαλότητας τοῦ Πολυτεχνείου με τὴν Ἀκαδημία Ρουσόπουλου (“Ἐμπορικὴ καὶ Βιομηχανικὴ Ἀκαδημία”), ἡ ὁποία ἰδρύθηκε τὸ 1894 στὸν Πειραιά ἀπὸ τὸν χημικὸ Ὁθωνά Ρουσόπουλο καὶ τὸν φυσικὸ Ἰωάννη Γεράκη με τὴν οικονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ γνωστοῦ βιομηχάνου καὶ δημάρχου Πειραιά Θεόδωρου Ρετσίνα, σαν «ιδιωτικὸν ἴδρυμα ἀνωτέρας τεχνικοεπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως» σύμφωνα με τὸ καταστατικὸ τῆς, καὶ με σκοπὸ «τὴν θεωρητικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ πρακτικὴν ἐξάσκησιν τῶν βιομηχάνων καὶ χημικῶν βιομηχάνων». Ἡ Ἀκαδημία Ρουσόπουλου ἡ ὁποία θεωρεῖται ἡ μακροβιότερη¹⁰ καὶ σημαντικότερη ιδιωτικὴ σχολὴ επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης στὴν Ἀττικὴ, μεταφέρεται τὸ 1896 στὴν Ἀθήνα

⁸ Νόμος 388, Νοέμβριος 1914 «περὶ ὀργανώσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μετσόβιου Πολυτεχνείου» ΦΕΚ Α'307/20-11-1914.

⁹ Νόμος 980 τῆς 24^{ης} Οκτωβρίου 1917.

¹⁰ Δημαρὰς Ἀλέξης, *Ἡ μεταρρύθμιση που δεν ἐγίνε*, (Τεκμήρια ἱστορίας) τόμοι Α - Β, ΕΣΤΙΑ 1988, τόμος β', σ. λ'.

και λειτουργεί κατ' αρχήν με τρεις σχολές: Την σχολή Χημικών Βιομηχάνων με τμήματα Ζυμοτεχνών, Ελαιουργών και Ζωοτεχνών, την Εμπορική Σχολή και την Γεωργική Σχολή.

Το 1905 ο διευθυντής της Ακαδημίας Όθων Ρουσόπουλος επιτυγχάνει την αναγνώριση της Σχολής από την ιταλική κυβέρνηση ως ισότιμης με τα τεχνικά Σχολεία της Ιταλίας. Μετά την αναγνώριση αυτή, η Σχολή επιδιώκει και επιτυγχάνει την αναγνώριση της από την ελληνική κυβέρνηση¹¹ ως Σχολή ανώτερης τεχνικής εκπαίδευσης, δηλαδή ως ισότιμη με το Σχολείο των Βιομηχάνων Τεχνών του Πολυτεχνείου.

Το γεγονός αυτό προκαλεί οξύτατες αντιδράσεις των φοιτητών και των καθηγητών του Πολυτεχνείου και της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου,¹² οι οποίες έχουν σαν αποτέλεσμα την ανάκληση της απόφασης για την ισοτιμία των δύο Σχολών, και τη δρομολόγηση της ανωτατοποίησης του Πολυτεχνείου.

Το αδιαβάθμητο των σπουδών των τεχνικών σχολείων και η έκθεση Γκίνη

Το 1912 ο διευθυντής του Πολυτεχνείου Α. Γκίνη εκδίδει το φυλλάδιο «Τὰ τοῦ Σχολείου Βιομηχάνων Τεχνῶν» στο οποίο εκθέτει τις απόψεις του για την ανάπτυξη και προαγωγή του Πολυτεχνείου σε ίδρυμα πανεπιστημιακής στάθμης, καθώς επίσης για την κατώτερη και μέση τεχνική εκπαίδευση και για τις ιδιωτικές σχολές. Εξιστορεί εν συντομία την εξέλιξη του Πολυτεχνείου και την κατάσταση άλλων τεχνικών σχολών ιδιωτικού χαρακτήρα που λειτουργούν στην Αθήνα και στον Πειραιά, και αφού επισημαίνει την ανεπάρκεια τους έναντι των αξιώσεων της Πολιτείας, εισηγείται ένα γενικό πλαίσιο αναδιοργάνωσης της τεχνικής εκπαίδευσης. Αναφερόμενος στην Ακαδημία Ρουσόπουλου και στις εσπερινές σχολές του Πειραιά «Προμηθεύς» και «Σχολή Πειραιϊκού Συνδέσμου», τονίζει ότι οι σχολές αυτές δεν ελέγχονται από το κράτος όσον αφορά το πρόγραμμα σπουδών και την αξιολόγηση των διδασκόντων, και καταλήγει στη διαπίστωση ότι είναι αδιαβάθμητες.

Η κατάσταση αυτή στην τεχνική εκπαίδευση είχε ήδη αρχίσει να διαμορφώνεται από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν διαπιστώθηκε η επιτακτική ανάγκη για μόρφωση εξειδικευμένων εργατών στα αναπτυσσόμενα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στον Πειραιά. Δημιουργείται τότε ένας μεγάλος αριθμός τεχνικών σχολείων που ιδρύονται σαν παραρτήματα

¹¹ Με τον νόμο της 12 Νοεμβρίου 1905.

¹² Μπουρνάζος Στρατής, «Η εκπαίδευση στο ελληνικό κράτος», *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα 1900-1922 ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ*, Α' Τόμος ΜΕΡΟΣ 2^ο, Βιβλιόγραμμα, σελ 209.

εργοστασίων ή συλλόγων, στα οποία οι νέοι μαθητευόμενοι εργάζονται χωρίς αμοιβή και εκπαιδεύονται ως πρακτικοί μηχανικοί ή υφαντουργοί.

Στην έκθεση του ο Γκίνης ασκεί κριτική στην δημιουργηθείσα κατάσταση, επισημαίνοντας ότι το εκπαιδευτικό σύστημα της τεχνικής εκπαίδευσης δεν είναι ιεραρχημένο, είναι ανεπαρκές και χαρακτηρίζεται από θεσμική ασάφεια, και τονίζοντας ότι η απουσία κρατικής μέριμνας στο θέμα της τεχνικής εκπαίδευσης επιτρέπει στους ιδιώτες να δραστηριοποιούνται ανεξέλεγκτα και ανταγωνιστικά προς τους δημόσιους τεχνικούς εκπαιδευτικούς θεσμούς. Για τους λόγους αυτούς εισηγείται τον κρατικό έλεγχο της ιδιωτικής τεχνικής εκπαίδευσης, την ιεράρχηση του επιπέδου σπουδών, την υπαγωγή της ανώτατης εκπαίδευσης αποκλειστικά στα κρατικά σχολεία (υπονοώντας το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο), την πλήρη επαγγελματική κατοχύρωση των διπλωματούχων του Πολυτεχνείου και την εγγυημένη ιεραρχική κατάταξή τους στις ανώτερες βαθμίδες των διοικητικών και τεχνικών υπηρεσιών του κράτους με ταυτόχρονο αποκλεισμό απ' αυτές των αποφοίτων ιδιωτικών ή δημόσιων σχολών κατώτερης βαθμίδας.

Εισηγείται επίσης την δημιουργία ενός κρατικού θεσμικού οργανισμού ο οποίος θα εγγυάται την τήρηση της εκπαιδευτικής ιεραρχίας και θα κατοχυρώνει τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων.

Πίνακας σχολείων τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης μέχρι τον μεσοπόλεμο.		
1834	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ	Η Πολυτεχνική Συλλογή, που αργότερα ονομάστηκε Κυριακό Σχολείο, είναι ο πρόδρομος του Πολυτεχνείου.
1870-1880	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΡΓΑΤΩΝ	Δημιουργία πολλών σχολών την δεκαετία 1870-80 στον Πειραιά, από μη κερδοσκοπικούς συλλόγους, από τον Δήμο και από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες βιομηχανικών εργοστασίων.
1878	ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ ΕΛΕΝΗΣ ΝΙΚΗΤΑ ΖΑΝΝΗ	Εκπαιδεύει στον Πειραιά μαθητές 10-20 ετών σε εργαστήρια ξυλουργείου, σιδηρουργείου, ραφείου, υποδηματοποιείου ¹³ . Αναφέρεται δειγματικά σαν ένα από τα πολλά ορφανοτροφεία που προσέφεραν τεχνική εκπαίδευση στα ορφανά παιδιά.
1892	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Δραστηριοποιείται στην Αθήνα για την μόρφωση τεχνιτών – ξυλουργών, σιδηρουργών, επιπλοποιών, μηχανουργών. Το 1919 ιδρύει την Διπλόγειο κατώτερη τεχνική σχολή.

¹³ Σαπουνάκη-Δρακάκη Λυδία, «Η εκπαίδευση της εργατικής τάξης στον Πειραιά τον 19^ο αιώνα», ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΤΕΥΧΟΣ 6, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1986, σελ. 387-415

1894	ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΡΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΥ	Η σημαντικότερη ιδιωτική σχολή ανώτερου επιπέδου σπουδών. Λειτουργήσε μέχρι το 1922.
1894	ΠΕΙΡΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ (Σωματείο του Πειραιά)	Ίδρυσε μηχανουργική σχολή και νυκτερινό σχολείο,στη12ετή διάρκεια του οποίου(1895-1907) φοίτησαν 7.987 μαθητές.
	ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ	Εσπερινή σχολή τετραετούς φοίτησης υπό την προστασία του Μηχανουργικού Συλλόγου
1909	ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ (Αμπελόκηποι)	Εισάγονται μαθητές που έχουν απολυτήριο δημοτικού για να εκπαιδευτούν σε ξυλουργικές και μηχανουργικές εργασίες κλπ.
1914	ΠΡΟΣΗΡΤΗΜΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ (του Πολυτεχνείου)	Σχολεία διετούς φοίτησης όπου γίνονται δεκτοί μετά από εισαγωγικές εξετάσεις, μαθητές απόφοιτοι της δευτέρας τάξης των Γυμνασίων

Η τεχνική εκπαίδευση και ο κλασικισμός.

Η έκθεση Γκίνη είναι προϊόν μιας εποχής κατά την οποία εντείνεται η αντιπαράθεση ανάμεσα στην κλασική και την τεχνική παιδεία.

Η τάση για κλασική παιδεία στην Ελλάδα κυριαρχεί καθ' όλο τον 19^ο αιώνα.

Στο γεγονός αυτό συντελούν αφ' ενός ο βαυαρικός νεο-κλασικισμός, σε συνδυασμό με το κυρίαρχο φαναριώτικο πνεύμα που απαξιώνε τη χειρωνακτική εργασία ευνοώντας την αριστοκρατική παιδεία, και αφ' ετέρου η ανάγκη του νεοσύστατου κράτους να εμφανισθεί ως συνεχιστής του ένδοξου αρχαιοελληνικού παρελθόντος του.

Η χρήση της καθαρεύουσας γίνεται το εργαλείο το οποίο θα συνδέσει το νέο έθνος με την κλασική κληρονομιά του, ενώ η εκπαίδευση προσανατολίζεται μονοσήμαντα στην μελέτη του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού σε βάρος της τεχνικής και επαγγελματικής κατάρτισης.

Οι πρώτες αντιδράσεις στον κλασικιστικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης εκφράζονται το 1853 από τον καθηγητή της Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Ιωάννη Σούτσο, ο οποίος επισημαίνει ότι η θεωρία είναι αλληλένδετη με την πράξη, ότι η βάση της βιομηχανικής προόδου είναι η επιστημονική εκπαίδευση, και ότι «ή επιτηδειότης τῶν ἐργατῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γνώσεων αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν εἰς βιομηχανικὰ ἔργα... ἡ πολιτεία δύναται νὰ συνεργήσῃ, καθιδρύουσα εἰδικὰ σχολεῖα, γεωργικῆς, δασονομικῆς, μεταλλευτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς, ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς¹⁴».

¹⁴ Σούτσου Α.Ι., «Περί της δημοσίας παιδείσεως, σχετικῶς ως προς τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τῶν ἐθνῶν», *Πανδώρα*, τόμος Δ', 15 Οκτωβρίου 1853, σελ. 375-383

Εμφορούμενος από το ίδιο πνεύμα, ο υπουργός Δημόσιας Εκπαιδεύσεως Χ. Χριστόπουλος αναφέρει το 1857 ότι τα ελληνικά σχολεία και γυμνάσια αποβλέπουν κυρίως στην σπουδή των αρχαίων γλωσσών ενώ «είναι ανάγκη νὰ δοθῇ ἐξ ἀρχῆς νέα πρακτικὴ τάσις εἰς τινὰ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἢ κάλλιον, νὰ μετασχηματισθῶσι τινὰ ἐξ αὐτῶν εἰς προτεχνολογικὰ... ἅτινα θέλουσι συντελέσει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν εἰδικῶν τῆς γεωργίας, τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐκπαιδευτηρίων¹⁵».

Οι απόψεις αυτές, αν και αρχικά μειοψηφικές, πληθαίνουν στο τέλος του 19^{ου} αιώνα καθώς την εποχή χαρακτηρίζει η μαζική μετάβαση από την μικρή αγροτιά στην μικρή αστική τάξη των πόλεων¹⁶. Η εισροή ξένου κεφαλαίου την δεκαετία του 1870, οι πρώτες βιομηχανικές επενδύσεις και οι νέες οδικές αρτηρίες που δημιουργούνται με την σιδηροδρομική επέκταση, μετασχηματίζουν και αστικοποιούν την αγροτική ελληνική κοινωνία. Οι νέες συνθήκες απαιτούν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, γεγονός το οποίο οδηγεί στην δημιουργία των πρώτων στοιχειωδών τεχνικών και επαγγελματικών σχολείων. Παρόλα αυτά «τὸ κύμα τοῦ κλασικισμοῦ τὸ κατακλύσαν τὴν χώραν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναχαιτίσῃ ἡ ἴδρυσις τόσο τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου διὰ τὴν παροχὴν Ἀνώτατης Ἐκπαιδεύσεως, ὅσον καὶ ἡ λειτουργία εὐαρίθμων εἰδικῶν σχολείων πρακτικῆς μορφώσεως¹⁷».

Στο τέλος του 19^{ου} αι. η ίδια η κοινωνία απαιτεί πλέον την εισαγωγή της τεχνικής εκπαίδευσης στα σχολεία, καθώς όμως το κράτος δεν ανταποκρίνεται στο αίτημά της, οι πρώτες τεχνικές σχολές δημιουργούνται από ιδιώτες οι οποίοι χρηματοδοτούνται από βιομηχάνους. Όμως ο εκπαιδευτικός προσανατολισμός αυτών των σχολών είναι ασαφής, δεν χαρακτηρίζεται από ευρύτερη παιδευτική διάθεση, παρέχει μόνο εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις και δεν εντάσσεται σ' ένα γενικό εκπαιδευτικό σχέδιο με διαβαθμισμένες σπουδές.

Οι νέες ανάγκες της κοινωνίας εκφράζονται με χαρακτηριστικό τρόπο από τον ένθερμο υποστηρικτή της τεχνικής εκπαίδευσης Ιωακείμ Παυλίδη¹⁸ ο οποίος αναφέρει ότι «ὀφείλομεν παρὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν καὶ τὴν καταγοητεύσαν ἡμᾶς Κλασσικὴν

¹⁵ Δημαράς Α. 1988, σ.149.

¹⁶ Τσουκαλάς Κ. 1992, σ. 381.

¹⁷ Ηλιάδου Α. 1926, σ. 7.

¹⁸ Διδάκτορας κλασικής φιλολογίας του Erlangen της Βαυαρίας, γυμνασιάρχης, επιθεωρητής νομού Κυκλάδων, διευθυντής της "Ελληνικής Σχολής" της Οδησού.

ἐκπαίδευσιν νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν βιοποριστικὴν τὴν διὰ τὸν πρακτικὸν βίον...ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὴν μεγίστην ἀνάγκην τεχνικῆς, γεωργικῆς, ναυτιλιακῆς καὶ καλῆς ἐμπορικῆς παιδείσεως, καὶ ... πρέπει νὰ ἐγκολαφθῇ εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης τάξεως ἢ πρακτικὴ διὰ τὸν βίον μόρφωσις καὶ εἰς τα πλευρὰ τῆς γενικῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείσεως νὰ προσκολληθῇ ἡ τεχνικὴ¹⁹». Ο Παυλίδης θεωρεῖ τὴ στροφή αὐτὴ πρὸς τὴν τεχνικὴ ἐκπαίδευση ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία θα βγάλει τὴ χώρα ἀπὸ τὴν καθυστέρηση διαμορφώνοντας τοὺς ὁρὸς τῆς οικονομικῆς τῆς κυριαρχίας στὴν Ἀνατολή, καὶ τονίζει ὅτι «Ὅλα ταῦτα τὰ σχολεῖα τῆς πρακτικῆς καὶ τεχνικῆς ἐκπαίδευσεως παρασκευάζουσι θαυμασίως τὴν λεγομένην Μέσῃν τάξιν τῶν πολιτῶν, ἥτις εἶναι τό ἀληθές καὶ ἀδιάσειστον στήριγμα παντός Κράτους, καὶ ὁ εὐεργετικὸς μεσάζων μεταξύ τοῦ μεγάλου κεφαλαίου καὶ τῆς ἀπλῆς ἐργασίας τοῦ κατωτέρου λαοῦ²⁰» καὶ ὅτι «ἄνευ Τεχνικῆς ἐκπαίδευσεως ἀδύνατον νὰ τελειοποιηθῇ καὶ προαχθῇ εἰδὸς τι βιομηχανίας²¹».

Αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς ἀνάγκες τῶν πολιτῶν τῆς “Μέσης Τάξεως” ἐρχεται νὰ υπερασπίσει τὸ [ανεπιτυχές] ἐκπαιδευτικὸ νομοσχέδιο τοῦ 1899, δείγμα τῆς σταδιακῆς ἐνδυνάμωσης τῆς νεοπαγούς ἐλληνικῆς ἀστικῆς τάξεως ἡ ὁποία βρίσκει τὸν ἐκφραστὴ τῆς στὸ πρόσωπο τοῦ Ελευθέριου Βενιζέλου πού, με τὶς ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις τοῦ 1913 καὶ 1929, θα ἐπιδιώξει τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς ἐλληνικῆς ἐκπαίδευσης.

Ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευση ὡς συνάρτηση τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς ἀστικοποίησης τῆς κοινωνίας.

Οἱ ἀπόψεις Γκίνη ἐκφράζονται τὸ 1912, τρία χρόνια μετὰ τὸ κίνημα στὸ Γουδί -τὴν πρῶτη δυναμικὴ ἐκφραση τῶν ἀστικῶν στρωμάτων-, καὶ ἓνα χρόνο μετὰ τὴν ἀνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν ἐξουσία, ὅπου «νικήτρια καὶ ἀποφασισμένη ἡ ἀστικὴ τάξη²²» ἀλλὰ ὄχι με πλῆρη κυριαρχία πάνω στους διάφορους κοινωνικοὺς μηχανισμοὺς ἐπιχειρεῖ – καὶ πραγματοποιεῖ γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο τουλάχιστον²³ – μιὰ βαθιὰ θεσμικὴ μεταρρύθμιση. Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία εἶναι ὥριμη νὰ ἀπαιτήσῃ παιδεία πρὸς “πρακτικότερη κατεύθυνση”, μεταρρύθμιση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ δημιουργία ἐνός

¹⁹ Παυλίδου Ι. 1900, σ. ζ'.

²⁰ Παυλίδου Ι. 1900, σ. 21.

²¹ Παυλίδου Ι. 1900, σ. 58.

²² Σβορώνος Ν. 1981, σ.115.

²³ Γαβρόγλου Κ., Βρυχέα Ἀννη, *Απόπειρες Μεταρρύθμισης τῆς Ἀνώτατης Εκπαίδευσης 1911-1981*, Ἐκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1982, σ.17.

παράλληλου συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης, διότι τα αιτήματα για πρακτικότερη εκπαίδευση και τεχνικά σχολεία είναι απόρροια ενός κοινωνικού μετασχηματισμού κατά τον οποίο η αυξανόμενη βιομηχανική παραγωγή απαιτεί εξειδικευμένους εργάτες με περισσότερες τεχνικές γνώσεις.

Μέχρι τότε οι λιγοστές φωνές που απαιτούσαν τεχνική εκπαίδευση ήταν μάλλον αποτέλεσμα της υιοθέτησης ξένων προτύπων καθώς και απαιτήσεων μιας βιομηχανικής επανάστασης η οποία όμως συντελείτο αλλού. Κι αυτό διότι τα πρώτα τουλάχιστον 50 χρόνια από την σύσταση του νέου ελληνικού κράτους η βιομηχανία είναι ανύπαρκτη, οι σχέσεις παραγωγής προκαπιταλιστικές, ενώ η τοπική βιομηχανία εκτός του ότι αδυνατεί να ανταγωνιστεί την ευρωπαϊκή, συχνά όπου υπάρχει καταστρέφεται²⁴. Η Ελλάδα αδυνατεί να ακολουθήσει τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες και παραμένει στάσιμη, αναπαράγοντας το ήδη γνωστό γι' αυτήν αναπτυξιακό μοντέλο που βασίζεται στο εμπόριο, την ναυτιλία και την αγροτική παραγωγή.

Στην δεκαετία του 1870 η ανάγκη του διεθνούς κεφαλαίου να επενδύσει σε αναπτυσσόμενα κράτη συμπίπτει με την περίοδο «απογείωσης της βιομηχανίας²⁵» στην Ελλάδα, κατά την οποία παρατηρείται ένα κύμα ίδρυσης απλών βιομηχανικών μονάδων κυρίως στα λιμάνια εξαγωγικού εμπορίου της χώρας (Πειραιάς, Ερμούπολη, Πάτρα) και στις μεγάλες πόλεις.

Ο αντίκτυπος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 1873 (πτώση διεθνούς εμπορίου, υποτίμηση εθνικού νομίσματος, υψηλοί δασμοί), φθάνει στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1880. Την κρίση αυτή μόνο λίγες και ισχυρές χώρες καταφέρνουν να την ξεπεράσουν και να ικανοποιήσουν τις αναπτυξιακές τους προσδοκίες. Αν και η Ελλάδα δεν ανήκει σ' αυτές, κατορθώνει να δημιουργήσει ένα μικρό βιομηχανικό πυρήνα και ένα στοιχειώδες συγκοινωνιακό δίκτυο. Εν τω μεταξύ η αγροτική οικονομία μεταμορφώνεται, αποκτά κερδοσκοπικό χαρακτήρα με την εξαγωγή αγροτικών προϊόντων, και δημιουργείται μικρή και μεσαία γαιοκτησία με την αναδιανομή της γης, ενώ παρατηρείται μια επιταχυνόμενη διαδικασία αστικοποίησης του πληθυσμού. Οι αλλαγές δεν είναι εντυπωσιακές,

²⁴ Παπαγιαννάκης Λ.: *Οι Ελληνικοί Σιδηρόδρομοι*, ΜΙΕΤ 1990, σ.43.

²⁵ Αργιαντώνη Χριστίνα, *Οι Απαρχές της Εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19° Αιώνα*, ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1986, σ. 114.

«ή Ἑλλάς εἶναι μᾶλλον γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ παρὰ βιομηχανικὴ χώρα²⁶», ἡ δε βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη παραμένει μια πρόκληση που πρέπει νὰ αντιμετωπισθεῖ. Ὅλες αὐτές οἱ μικρές ἀλλαγές σε συνδυασμὸ με τὴν ἐδαφικὴ επέκταση τῆς χώρας ἀστικοποιοῦν με ἀργό ἀλλὰ σταθερό ρυθμὸ τὸν κοινωνικὸ τῆς κορμό, καὶ βελτιώνουν τὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία, δημιουργώντας νέες ἀπαιτήσεις που θὰ ἐκφραστοῦν πολιτικά με τὸ κίνημα τοῦ 1909 καὶ τὴν ἐκλογή τοῦ Ελ. Βενιζέλου το 1911, καὶ εκπαιδευτικά με τὶς μεταρρυθμίσεις τοῦ 1899, 1913 καὶ 1929.

Ἡ πρώτη βενιζελικὴ κυβέρνηση τοῦ 1911, ἀποφασισμένη νὰ προχωρήσει σε δραστηρικὲς ἀλλαγές στα εκπαιδευτικὰ θέματα, ψηφίζει δύο νέους οργανισμοὺς που ἐλαχιστοποιοῦν τὴν παρέμβαση τῆς πολιτείας στὶς ἐκλογές τῶν καθηγητῶν ἐνισχύοντας τὴν αὐτονομία τοῦ Πανεπιστημίου. ΓΙΑ πρώτη φορὰ στὸν εκπαιδευτικὸ τομέα πνέει νέος ἀέρας που χαρακτηρίζεται ἀπὸ ριζοσπαστικὲς προτάσεις καὶ ἀναπτυξιακὴ λογικὴ, ἐνῶ ἡ ρητὴ ἐπιθυμία γιὰ «παρασκευὴ ἐπιστημόνων χρησίμων εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας²⁷» καταδεικνύει τὴν τάση ἐπαναπροσδιορισμοῦ τοῦ ρόλου τοῦ Πανεπιστημίου, που ἀπὸ ἐκείνη τὴν χρονικὴ στιγμή ἐντάσσεται στὶς ἀπόπειρες τῆς ἀστικῆς τάξης γιὰ τὴν οργάνωση ἐνὸς σύγχρονου κράτους στα πρότυπα τῆς φιλελεύθερης Δύσης. Ὁ ἐπιχειρούμενος ἐκσυγχρονισμὸς τῶν σπουδῶν δὲν ἔχει στόχο μόνον νὰ ἀντικαταστήσει τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴ θεωρητικὴ διδασκαλία με τὴν εἰσαγωγὴ «ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν» ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρει τὶς ἀπαιτούμενες γνώσεις σε νέους ἐπιστήμονες «μελλόντων ἄλλως τε νὰ παρὰσχῶσι τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ὅταν ταχέως ὡς ἐλπίζεται δικαίως, λάβῃ αὕτη (ἡ διδασκαλία μαθημάτων πρακτικῆς ἐκπαιδεύσεως) πρακτικὴν μορφήν καὶ παρ' ἡμῶν, ὡς ἀλλαχοῦ, ἰδρυομένων σχολείων». Οἱ δε νέοι αὐτοὶ ἐπιστήμονες «θὰ ἀφίστανται τῆς καθαρᾶς ἀφηρημένης παιδείας ὥστε καὶ αὐτοὶ, διδάσκαλοι γενόμενοι ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει, θέλουσι δίδει εἰς τὰς νέας γενεὰς πρακτικωτέραν τινὰ κατεύθυνσιν σπουδῶν καὶ πνεύματος». Με αὐτές τὶς θέσεις θίγεται γιὰ πρώτη φορὰ τὸ σοβαρότατο ζήτημα τῆς σχέσης ἀνώτατης καὶ μέσης ἐκπαίδευσης, τὸ ζήτημα ἀναπαραγωγῆς τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ μέσης ἐκπαίδευσης καὶ ὁ ἰδεολογικὸς προσανατολισμὸς τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν.

²⁶ Πανελλήνιον Λεύκωμα Ἐθνικῆς Ἐκατονταετηρίδας 1821-1921, τόμος Β1 Βιομηχανία καὶ Ἐμπόριον. σ. 19.

²⁷ Ἀποσπάσματα τῶν θέσεων τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς παιδείας, ἡ ὁποία συνέταξε τοὺς δύο οργανισμοὺς τοῦ 1911 (*Ἐφημερὶς τῆς Βουλῆς*, Παράρτημα 1910, σελ. 330)

Οι οργανισμοί του 1911 και τα νομοσχέδια του 1913 που ακολουθούν, υιοθετούν για πρώτη φορά ριζοσπαστικές θέσεις, σύμφωνα με τις οποίες προϋποτίθενται «ή λειτουργικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και ή προσαρμογή του σχολείου στις ανάγκες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας²⁸». Όμως μέχρι το 1920, εκτός από το Πολυτεχνείο –το οποίο ανωτατοποιήθηκε – λειτούργησε μόνο ένα οργανωμένο τεχνικό σχολείο μέσης τεχνικής εκπαίδευσης, η Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή²⁹.

Στην δεκαετία του 1920 ωριμάζουν ακόμη περισσότερο οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες (πλεονάζοντα εργατικά χέρια, εισαγωγή κεφαλαίων, προστατευτικά μέτρα υπέρ της εγχώριας βιομηχανίας), και ενισχύεται η απαίτηση της αστικής τάξης να οργανωθεί «πραγματική εκπαίδευσις ήτις, διατηρούσα τὸν χαρακτήρα γενικῆς μορφώσεως, θὰ προπαρασκευάζη συστηματικώτερον διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν γενικῶν δεξιοτήτων καὶ τῆς παροχῆς καταλλήλων γνώσεων διὰ τὰ εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ἢ διὰ τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα³⁰». Τη δεκαετία αυτή αρχίζει μία περίοδος «έντατικωτέρας» βιομηχανικής δράσης, και παράλληλα τίθενται με πιεστικότερο τρόπο τα προβλήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαναπροσδιορισμού της γενικότερης εκπαίδευσης μέσα από μια ουσιαστική μεταρρύθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την οποία θα επιχειρήσει και πάλι ο Ελ. Βενιζέλος το 1929 προσπαθώντας να ολοκληρώσει την πρώτη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1913.

«...Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 1929, ἀστικοδημοκρατικὴ κι ἀνανεωτικὴ ὡς πρὸς τὶς κατευθύνσεις της, βάζει ὀρισμένες βάσεις τοῦ ἀστικοῦ σχολείου. Ἡ κύρια ἀλλαγὴ ποὺ θεσμοθετεῖ εἶναι τὰ κατώτερα ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα καὶ πρακτικὰ λύκεια ... Ὁ νέος δηλαδή προσανατολισμὸς τοῦ κράτους εἶναι ἡ τάση πρὸς τὴν ἐνσωμάτωση τοῦ εκπαιδευτικοῦ συστήματος στὶς οικονομικὲς ἀνάγκες ἐξέλιξης...³¹».

Αν και φαινομενικά οι οικονομικές ανάγκες της χώρας “εξελίσσονται” και η βιομηχανία αναπτύσσεται, οι στατιστικές αποδεικνύουν το αντίθετο, ότι δηλαδή η Ελλάδα του 1928

²⁸ Φραγκουδάκη Α., *ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ: Ἀγνοὶ ἀγῶνες καὶ ιδεολογικὰ ἀδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, ΚΕΔΡΟΣ 1977, σ. 59.

²⁹ Γκλαβας Σ., *Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή*, Αθήνα 2000, σ.275 (ανέκδοτη διδακτορική διατριβή)

³⁰ Γληνός Δ. *Ἀπαντα τόμος Β'*, σελ.225.

³¹ Φραγκουδάκη Α., *ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ: Ἀγνοὶ ἀγῶνες καὶ ιδεολογικὰ ἀδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, ΚΕΔΡΟΣ 1977, σ. 64.

και του 1940 είναι περισσότερο αγροτική από την Ελλάδα του 1907³²! Το αντιφατικό αυτό γεγονός είναι αποτέλεσμα των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής κοινωνίας, και των συνταρακτικών γεγονότων που έχουν ως αποτέλεσμα τον διπλασιασμό της έκτασης και του πληθυσμού της ελληνικής επικράτειας στο διάστημα 1912-1922: συνεχείς πόλεμοι, Μικρασιατική καταστροφή, ανταλλαγή πληθυσμών, διεθνής οικονομική κρίση του 1929 και δημιουργία πολιτικού κλίματος που χαρακτηρίζεται από έντονα μίσση και πάθη.

Αν και το αντικείμενο αυτής της εργασίας δεν είναι να αναλύσει τις αντιφάσεις της ελληνικής κοινωνίας την περίοδο 1910-40, εν τούτοις είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι εκείνη την περίοδο, παράλληλα με τις αναπτυξιακές τάσεις δρούσαν αντίρροπα παραδοσιακοί συντηρητικοί μηχανισμοί οι οποίοι, ευνοούμενοι από την συγκυρία, προιμοδοτούσαν το εύκολο κέρδος και δεν διευκόλυναν την ανάπτυξη της βιομηχανίας, προϋπόθεση της οποίας είναι η συστηματικότητα και ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός.

Την ίδια εκείνη περίοδο εκφράζεται και η επιθυμία πολλών εύπορων ελλήνων της διασποράς οι οποίοι, έχοντας συνείδηση της «πικρής» μοίρας του παρόντος ελληνισμού και του ένδοξου παρελθόντος του, και οραματιζόμενοι μια ιδανική Ελλάδα, κληροδοτούν «διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ πρὸς δόξαν τῆς φιλότατης Πατρίδος» την περιουσία τους στο ελληνικό κράτος για την δημιουργία σχολείων τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Αυτή είναι η συγκυρία που οδηγεί στην δημιουργία της Σιβιτανιδείου Σχολής Τεχνών και Επαγγελμάτων.

³² Το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που απασχολείται στον αγροτικό τομέα από 45,43% το 1907 ανεβαίνει στο 49,36% το 1920, ξεπερνά το 50% με την απογραφή του 1928 και παραμένει σ' αυτά τα επίπεδα μέχρι το 1940 (Μακρής Ε., «Ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός και η απασχόλησής αυτού», στο Χουλιαράκης Μ. κ.α. *Στατιστικά μελέται, 1821-1971*, σ. 148-185)

II. Η ίδρυση της Σιβιτανιδείου Σχολής και η ιστορία της μέχρι το 1940.

Ο Βασίλειος Ιερωνύμου Σιβιτανίδης, ομογενής κάτοικος Αλεξανδρείας της Αιγύπτου, αποβιώνει στις 3/6/1921 και με την διαθήκη του της 12/6/1917 καθιστά γενικό κληρονόμο ολόκληρης της περιουσίας του το ελληνικό δημόσιο με την προϋπόθεση, αφού πληρωθούν σε μετρητά τα διάφορα κληροδοτήματα και άλλες υποχρεώσεις οι οποίες ορίζονται στην διαθήκη, να διατεθεί το υπόλοιπο της περιουσίας του για να (όπως επί λέξει αναφέρεται στον κωδίσκο Σιβιτανίδη) «ιδρυθῇ ἄνευ ἀναβολῆς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν λειτουργουσῶν ὁμοίων σχολῶν ἐν ταῖς μᾶλλον προηγμέναις χώραις εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν “Σχολὴ Τεχνῶν καὶ Ἑπαγγελματῶν” φέρουσα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, “Σχολὴ τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν Ἑπαγγελματῶν” ιδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου ἀδελφῶν Βασιλείου καὶ Λουΐζου Ἰερώνυμου Σιβιτανίδη, πρὸς δὲ προικοδοτηθῇ αὕτη, ὡς κατωτέρω, ἥτοι διὰ μὲν τοῦ ἡμίσεος ποσοῦ τῆς ἀφιεμένης περιουσίας τῷ Ἑλληνικῷ Δημόσιῳ περιουσίας μου, κτισθῇ τὸ κτίριον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Σχολῆς, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς κατατεθῇ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀθήναις, εἰς χρεώγραφα πάσης ἀσφαλείας, ὅπως οἱ τόκοι αὐτοῦ χρησιμεύσουν ἐκάστοτε πρὸς συντήρησιν τῆς περὶ ἧς πρόκειται Σχολῆς, ἥτις δέον νὰ ὁργανωθῇ κατὰ τελειότερον καὶ πρακτικώτερον σύστημα, ἀνατιθεμένης τῆς διοικήσεως αὐτῆς εἰς ἐπιτροπὴν, ἥτις αὐστηρῶς πρέπει νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν διοίκησιν αὐτῆς. Τὰ τρία μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δέον νὰ ᾧσιν ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὁ πρόεδρος καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου. Τὸ κτίριον τῆς ἀνωτέρω Σχολῆς ἐπιθυμῶ νὰ εἶναι Ἑλληνικοῦ ῥυθμοῦ ἢ Δωρικοῦ, καὶ ἀντάξιον πρὸς τὸ ὑπ’ ἐμοῦ προορισθὲν ποσὸν διὰ τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ἕτερος διαθέτῃ πρὸ τῆς ἀνοίξεως τῆς παρούσης διαθήκης μου, ἤθελεν ἀφήσει, κληροδοτήσῃ ἢ ἀφιερῶσιν ποσὸν τι πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἀνωτέρω Σχολῆς [γεγονὸς τὸ ὁποῖον δὲν συνέβη] τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον καὶ κληρονόμος μου εἶναι ἐλεύθερον ἀντὶ τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς νὰ ιδρύσῃ οἷονδήποτε ἄλλο ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα ἤθελεν ἐγκρίνῃ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς βιομηχανικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ καταρτίσεως τῆς χώρας. Ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ιδρύματος τούτου ἀναγραφῆσεται ἡ αὕτη, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐπιγραφή, ἥτοι τῆς ιδρύσεως τούτου ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου

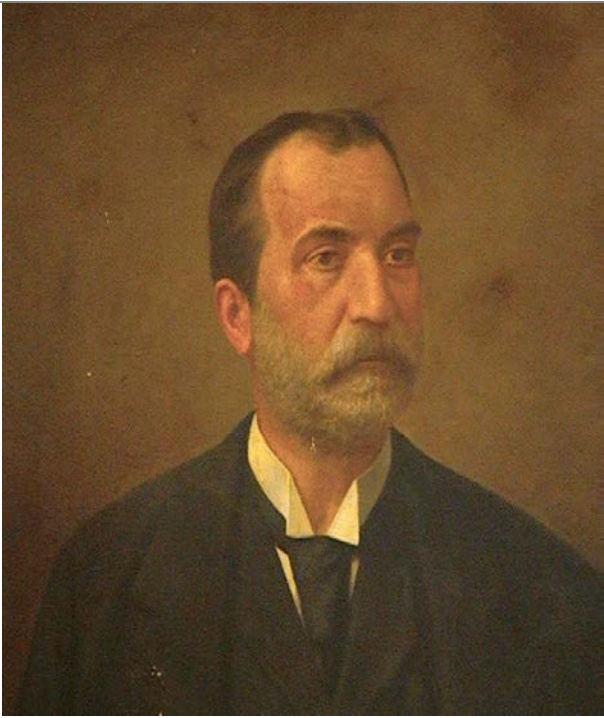
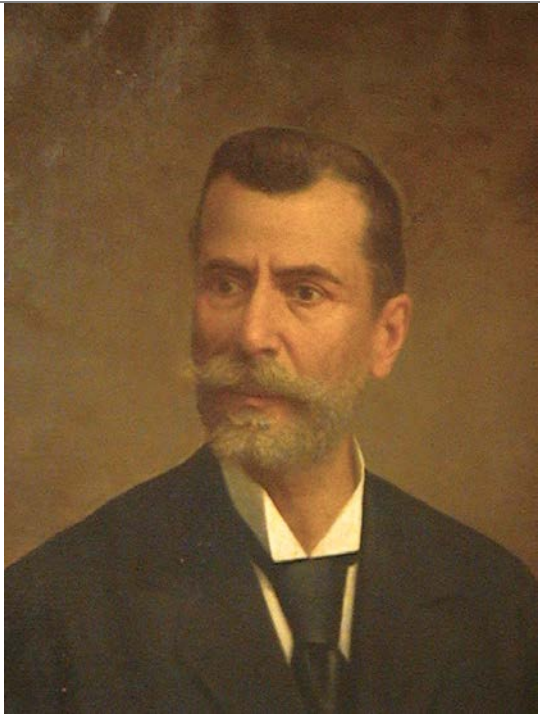
ἀδελφῶν Βασιλείου καὶ Λουΐζου Ίερώνυμου Σιβιτανίδη συμπληρουμένης συμφώνως πρὸς τὸν δοθησόμενον προορισμὸν τοῦ ιδρύματος». Με βάση την διαθήκη Σιβιτανίδη 18.000 Αιγυπτιακές λίρες κληροδοτούνται σε συγγενικά του πρόσωπα και σε διάφορα ιδρύματα, και η ακίνητη περιουσία του στην Αίγυπτο και στην Κύπρο. Σε περίπτωση δε κατά την οποία οι κληροδόχοι Σιβιτανίδη θα προσέβαλλαν την διαθήκη του θα αποστερούντο του κληροδοτήματος το οποίο έλαβαν, υπέρ του Δημοσίου³³.

Ο Σιβιτανίδης επιθυμώντας την ταχύτατη ανέγερση και λειτουργία της Σχολής αναφέρει: «Αὗται εἰσιν αἱ διατάξεις τῆς τελευταίας θελήσεως μου θερμῶς δὲ παρακαλῶ τοὺς ἐκτελεστὰς καὶ τὸν κληρονόμον μου νὰ ἐκτελέσωσι ταύτας ἀκριβῶς καὶ τὸ ταχύτερον φροντίζοντες ὅπως ἅμα τῇ πληρωμῇ τῶν κληροδοτημάτων μου καὶ τῇ μεταβιβάσει εἰς Ἀθήνας τοῦ ὑπολοίπου τῆς περιουσίας μου καὶ τῆς καταθέσεως αὐτῆς παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἰδρυθῇ ἡ ἐν λόγῳ Σχολὴ μνημεῖον ἁΐδιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ φιλεργίας, Ἑστία δὲ Ἐθνικῆς φιλοπονίας διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ πρὸς δόξαν τῆς Φιλτάτης Πατρίδος».

Μετά τον θάνατο του διαθέτη, άρχισε άμέσως η εκκαθάριση της περιουσίας, από τους εκτελεστές της διαθήκης και από το Ελληνικό προξενείο στην Αλεξάνδρεια. Όλες δε οι ενέργειες έγιναν υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του αρμόδιου τμήματος κληροδοτημάτων το οποίο υπαγόταν στο Υπουργείο Γεωργίας. Αφού μεταβιβάστηκε η ακίνητη περιουσία και πληρώθηκαν τα διάφορα κληροδοτήματα στους κληροδόχους, τα εκκαθαρισθέντα υπόλοιπα απεστάλησαν και κατατέθηκαν σε διάφορες χρονικές περιόδους στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου. Δυστυχώς το πρώτο αποσταλέν ποσό τον Νοέμβριο του 1921, ύψους 37.000 λιρών μετετράπη σε ελληνικές δραχμές με αποτέλεσμα να προκύψει μεγάλη απώλεια λόγω της υποτίμησης της δραχμής. Τότε προέκυψε θέμα εάν θα έπρεπε οι εκτελεστές να μετατρέψουν την περιουσία από το ξένο νόμισμα σε δραχμές, και ποία ήταν η επιθυμία του διαθέτη, ο οποίος όριζε να παρακατατεθεί το ήμισυ σε χρεώγραφα πάσης ασφαλείας. Το Υπουργείο Γεωργίας ερμήνευσε την θέληση του διαθέτη με βάση την νομοθεσία και αποφάσισε ότι εννοούσε ελληνικά χρεώγραφα.

³³ Οι κληροδόχοι Σιβιτανίδη δεν σεβάστηκαν την επιθυμία του, προσέβαλαν την διαθήκη και με τον τρόπο αυτό καθυστέρησαν την εκκαθάριση της περιουσίας και την σύσταση της Σχολής.

Ανέστειλε τότε την εκτέλεση της διαθήκης και διέταξε τους εκτελεστές να παραιτηθούν από κάθε ενέργεια, αφού προηγουμένως καταθέσουν στο υποκατάστημα της Τράπεζας Ανατολής, το οποίο ήταν παράρτημα της Εθνικής Τράπεζας, την κινητή περιουσία της κληρονομιάς, διότι εν τω μεταξύ είχε επέμβει το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ως αρμόδιο για την εκτέλεση του όρου «περί ιδρύσεως της Σχολής». Το Υπουργείο Οικονομίας εκτιμούσε ότι δεν έπρεπε να μετατραπεί η περιουσία σε δραχμές λόγω των κινδύνων από την περαιτέρω προβλεπόμενη υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, αλλά να παραμείνει σε ξένο νόμισμα λόγω της σταθερότερης κατάστασής του.

	
Βασίλειος Ίερώνυμου Σιβιτανίδης	Λουΐζος Ίερώνυμου Σιβιτανίδης

Τα μέτρα αυτά απεδείχθη ότι ωφέλησαν την περιουσία εξ αιτίας της ανατίμησης της λίρας και των χρεωγράφων έναντι της ελληνικής δραχμής. Έτσι τον Ιούνιο του 1925, όταν είχε σχεδόν ολοκληρωθεί η εκκαθάριση της περιουσίας του Σιβιτανίδη, υπήρχαν αιγυπτιακοί τίτλοι και χρεώγραφα αξίας 121.764 αιγυπτιακών λιρών, καθώς και 60.880 σε καταθέσεις, το δε σύνολο της περιουσίας μαζί με τους τόκους ανήρχετο περίπου στις 78.000.000 δρχ. (με τιμή λίρας προς 350 δρχ).

Το ποσό αυτό τον Ιούλιο του 1926 (ημερομηνία τελικής εκκαθάρισης), λόγω της περαιτέρω υποτίμησης της δραχμής είχε ξεπεράσει τα 100.000.000 δρχ ενώ το 1927, οπότε συνεδρίασε για πρώτη φορά το Διοικητικό Συμβούλιο, ήταν 75.000.000 δρχ.

Εν τω μεταξύ, καθ' όλη την διάρκεια της εκκαθάρισης, το Υπουργείο Οικονομίας είχε ξεκινήσει προπαρασκευαστική μελέτη των μέτρων, με τα οποία θα εξασφαλιζόταν η εκπλήρωση του σκοπού του διαθέτη, δηλαδή η ανέγερση και οργάνωση σχολής τεχνικών επαγγελματιών. Για τον λόγο αυτό, κατά τα έτη 1921, 1923 και 1924 συνεκλήθησαν επανειλημμένα επιτροπές με άτομα προερχόμενα από όλες τις τάξεις του επιστημονικού, επαγγελματικού και βιομηχανικού κόσμου, τα οποία διατύπωσαν τις γνώμες τους. Η εργασία των επιτροπών συνεχίστηκε επί υπουργίας Σεχιώτη αλλά διακόπηκε λόγω της κατάργησης του Υπουργείου Οικονομίας, για να συνεχιστεί αργότερα από το Υ-

ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

πουργείο Γεωργίας στο οποίο υπήχθη η επαγγελματική εκπαίδευση.

Ο αρχιτέκτονας του σχεδιασμού της οργάνωσης της Σ.Σ.Τ.Ε. είναι ο μετέπειτα και διευθυντής της Ανάργυρος Ηλιάδης. Στη μελέτη του “Δημιουργία Τεχνικής Εκπαιδευσεως εν Ελλάδι – Σιβιτανίδειος Κληρονομία” καταθέτει τις απόψεις του για την επαγγελματική εκπαίδευση και την οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε. λαμβάνοντας υπ' όψη του τις γνώμες των προαναφερθεισών επιτροπών. Η μελέτη αυτή θα αποτελέσει τον οδηγό στον οποίο θα βασισθεί για τις ενέργειες και αποφάσεις του το μετέπειτα εκλεγέν Διοικητικό Συμβούλιο.

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο εκλέγεται με βάση το εκδοθέν συστατικό της Σχολής νομοθετικό διάταγμα της 8/8/1926 (επί υπουργίας Γ.Ε.Β. Γ. Χαριτάκη), του οποίου βασικές διατάξεις είναι οι εξής:

η σύσταση αυτοτελούς Νομικού προσώπου Δημοσίου Δικαίου προς εκτέλεση του σκοπού του διαθέτη, και η διοίκησή του από 14μελές Συμβούλιο, το οποίο θα εκλέγει την Εκτελεστική Επιτροπή. Στο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου εκχωρείται από το ΕΛ-

ληνικό Δημόσιο ολόκληρη η κληροδοτηθείσα περιουσία Σιβιτανίδη, το δε Διοικητικό Συμβούλιο αναλαμβάνει τον καθορισμό των αφορούντων την διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας, και των αφορούντων την διοίκηση, οργάνωση και λειτουργία της ιδρυόμενης Σχολής.

Οι δύο πρώτες συνεδριάσεις του Δ.Σ. πραγματοποιούνται στο Μητροπολιτικό μέγαρο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 1927, υπό την

προεδρία του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσόστομου όπως ορίζει ο διαθέτης, και θέτουν τις βάσεις λειτουργίας της υπό ίδρυση Σχολής.

Τον Φεβρουάριο όμως του 1927, με ψήφισμα της εθνοσυνέλευσης ακυρώνεται το εκδοθέν επί δικτατορίας Πάγκαλου διάταγμα της 8/8/1926, και ως εκ τούτου η υπόσταση του Διοικητικού Συμβουλίου. Κυρώνεται νέο νομοθετικό διάταγμα την 22/6/1927 με βάση το οποίο επέρχεται μεταβολή στην σύνθεση του Δ.Σ. και της Ε.Ε. Το νέο Δ.Σ. συγκροτείται τον Σεπτέμβριο 1927.

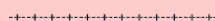
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΥΠΟ
ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ ΗΛΙΑΔΟΥ
Τμηματάρχου Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
1926

Περίοδος πρώτη: Η οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε.

Η πρώτη συνεδρίαση του νέου Δ.Σ. της Σ.Σ.Τ.Ε. πραγματοποιείται στις 28/1/1927 στο μέγαρο Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Πρόεδρος του Δ.Σ. σύμφωνα με τη διαθήκη Σιβιτανίδη παραμένει ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος, και μέλη εκλέγονται οι Γεώργιος Ματθαϊόπουλος- Καθηγητής Πανεπιστημίου, Ηλίας Αγγελόπουλος-Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, Παντελής Μάτσας- μέλος του Συνδέσμου Βιομηχάνων και Βιοτεχνών, Δημήτριος Καλλιτσούνακης- Τακτικός Καθηγητής της Ανώτατης Σχολής των Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών, Κλεισθένης Φιλάρετος- Χημικός Μηχανικός, Κωνσταντίνος Αργυρός- Επιθεωρητής Βιομηχανίας του Υπουργείου Εθν. Οικονομίας, Ανδρέας Χατζηκυριάκος -Πρόεδρος Συνδέσμου Βιομηχάνων και Τεχνών, Γεώρ-

γιος Πλατανιώτης -Πρόεδρος του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών, Κωνσταντίνος Βέης- Τακτικός Καθηγητής του Ε.Μ.Π., Ανάργυρος Ηλιάδης -Τμηματάρχης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Γεώργιος Μερκούρης Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, και Χαράλαμπος Θεοδωρόπουλος -Κυβερνητικός Εκπρόσωπος.

Η απαξίωση της χειρωνακτικής εργασίας.

Στην συνεδρίαση του Δ.Σ. συζητείται η μορφή της Σχολής με βάση τις επιθυμίες και τις οδηγίες του Βασιλείου Σιβιτανίδη και το σχέδιο του Ανάργυρου Ηλιάδη, και αποφασίζεται (απόφαση 1/1927) ότι η Σχολή θα έχει χαρακτήρα μέσης και κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης, θα είναι ημερήσια με παράλληλη λειτουργία νυκτερινών τμημάτων, τα δε εργαστήριά της θα είναι πλήρη και ενσωματωμένα στον χώρο φοίτησης. Παράλληλα συζητείται η ανάγκη εκπαίδευσης τεχνιτών που δεν απαξιούν την χειρωνακτική εργασία. Ο Κ. Βέης αναφέρει χαρακτηριστικά: «φοβούμαι ότι οί Έλληνες καὶ ἐν γένει οί Μεσημβρινοὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ δουλεύουν μὲ τὰς χεῖρας, ἐκεῖνο δὲ ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ καθορισθῇ σαφῶς εἶναι ὅτι οί ἄνθρωποι οί μέλλοντες νὰ διδάξωσιν ἐν τῇ σχολῇ δέον νὰ λέγωσιν εἰς τοὺς ἐργαζόμενους ὅτι εἶναι ἐργάται, ἵνα οὕτω ἐκτιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι τὴν ἐργασίαν τῆς χειρὸς». Αναφερόμενος δὲ στη δράση καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν λειτουργησασῶν μέχρι τότε Βιομηχανικῶν Σχολῶν υπενθύμισε τῇ Σχολῇ Ρουσόπουλου λέγοντας ὅτι «αὕτη ἔδωκε καλὰ ἀποτελέσματα ἀρχικῶς ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ταῦτα ἐξηυτελίσθησαν.»

Συγκρότηση Διοικητικού Συμβουλίου και μετατροπή της Σιβιτανιδείου σε νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.

Στις 17/9/1927 πραγματοποιούνται εκλογές για τη συγκρότηση του νέου Δ.Σ. κατά τις οποίες μέλη εκλέγονται οι Αν. Χατζηκυριάκος, Π. Μάτσας, Κ. Βέης, Μ. Οικονόμου, Κλ. Φιλάρετος, Κ. Κυπαρισσιώτης, Γ. Ματθαίopoulos, Αν. Ηλιάδης, ενώ πρόεδρος, σύμφωνα με την διαθήκη Σιβιτανίδη, παραμένει ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος. Με την απόφαση 8/1927 εγκρίνεται ο οργανισμός του Δ.Σ. της Σ.Σ.Τ.Ε. η οποία θα λειτουργεί σαν Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, και ορίζεται ο τρόπος λειτουργίας του Δ.Σ. καθώς και η σύσταση του με βάση το διάταγμα περί ιδρύσεως της Σ.Σ.Τ.Ε. της 2/7/1926.

Στις 19/3/1928 συζητείται η ανάγκη μεταβίβασης της κληρονομιάς Σιβιτανίδη από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος στο Νομικό Πρόσωπο Δημόσιου Δικαίου της Σ.Σ.Τ.Ε. προ-

κειμένου να δρομολογηθεί η αυτονομία της σχολής και η δυνατότητα ταχύτερης λήψης αποφάσεων από το Δ.Σ. Μέχρι τον Ιούνιο 1928, το Δ.Σ. αντιμετωπίζει την άρνηση της Εθνικής Τράπεζας να μεταβιβάσει την περιουσία του Σιβιτανίδη στο Νομικό Πρόσωπο της Σ.Σ.Τ.Ε. εξαιτίας της προσβολής της διαθήκης του Σιβιτανίδη από τους κληρονόμους του και της εκκρεμούσας δίκης μεταξύ αυτών και του Ελληνικού Δημοσίου, στη οποία το νομικό πρόσωπο της Σ.Σ.Τ.Ε. εξουσιοδοτείται να υπερασπίσει ο καθηγητής Μπαλής (απ. 12/1928).

Στην συγκεκριμένη περίοδο οικονομικής αδράνειας, καταρτίζονται οι οργανισμοί λειτουργίας του Δ.Σ. και της Ε.Ε., και ο γενικός οργανισμός της Σ.Σ.Τ.Ε., οι οποίοι υποβάλλονται και εγκρίνονται από το αρμόδιο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

Αγορά οικοπέδου για την στέγαση των δραστηριοτήτων της Σχολής.

Τα γραφεία της Σ.Σ.Τ.Ε. εγκαθίστανται προσωρινά στην οδό Γλάδστωνος 1 στην Αθήνα και ξεκινούν οι πρώτες έρευνες εξεύρεσης κατάλληλου οικοπέδου για την ανέγερση του κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε.

Στις 11/1/1928 αποφασίζεται (απ. 10,11/1928) ο χώρος ανέγερσης του κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε. σε οικόπεδο 20 περίπου στρεμμάτων πλησίον ενός γηπέδου πίσω από τις φυλακές Συγγρού, το οποίο σύμφωνα με το καταστατικό της Σ.Σ.Τ.Ε. θα παραχωρηθεί από την Αεροπορική Άμυνα. Τελικά το οικόπεδο κρίνεται ακατάλληλο για τις ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε. και το Δ.Σ. αρχίζει να διαπραγματεύεται την αγορά του οικοπέδου ιδιοκτησίας Πυρρή (120-140 μέτρα πρόσοψη και 100 μέτρα βάθος) σε απόσταση 20 μέτρων από τον ηλεκτρικό σταθμό Καλλιθέας και 500 μέτρων από το κέντρο, αξιολογώντας ότι η θέση του πληροί τις προϋποθέσεις για την καλύτερη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των φοιτητών και του προσωπικού της σχολής (απ. 19/1928).

Στις 9/4/1928 το Δ.Σ. καταλήγει στην απόφαση αγοράς του ανωτέρω οικοπέδου στην τιμή των 130 Δρχ /τ. πήχη, η οποία πραγματοποιείται τον Ιούνιο του 1928 μετά την αποδέσμευση της κληρονομιάς του Σιβιτανίδη από την Εθνική Τράπεζα, με την ανάληψη του ποσού των 2.500.000 δρχ προς αποπληρωμή του (απ. 22,23/1928). Για τις μελλοντικές ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε. αγοράζεται και δεύτερο οικόπεδο εκτάσεως 2500 τ.μ. δίπλα στο πρώτο.

Οι αρχιτέκτονες Αν. Μεταξάς και Εμμ. Κριεζής προτείνονται για την ανάληψη του έργου ανοικοδόμησης των κτιρίων της Σχολής.

Μέλη του Δ.Σ. έρχονται σε επαφή με τους αρχιτέκτονες Αν. Μεταξά και Εμμ. Κριεζή για να συζητήσουν τα προσχέδια του κτιρίου που θα στεγάσει την Σ.Σ.Τ.Ε., και με την απόφαση 7/1929 εγκρίνουν την ανάθεση του έργου στους προαναφερθέντες αρχιτέκτονες. Η ανάθεση γίνεται με κριτήρια την αποφυγή της χρονοβόρας διαδικασίας που θα προέκυπτε από ενδεχόμενη προκήρυξη διαγωνισμού, και την επιλογή ελλήνων αρχιτεκτόνων και μάλιστα διακεκριμένων.

Έγκριση οργανισμού Σχολής.

Την 1/7/1928, με βάση το σχεδιάσμα Ηλιάδη, εγκρίνεται ο Οργανισμός της Σ.Σ.Τ.Ε. στον οποίο αναφέρονται αναλυτικά ο σκοπός, οι αρχές και ο τρόπος λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε.(απ. 30/1928), και αποφασίζεται η έκδοση του. Παράλληλα εντείνονται οι συζητήσεις για την ίδρυση των πρώτων Σχολείων της Σ.Σ.Τ.Ε. Η αναγκαιότητα δημιουργίας Σχολείου Μηχανουργίας και Ηλεκτροτεχνίας κρίνεται πρωτεύουσα, αλλά διαπιστώνεται αδυναμία πλήρωσης των προϋποθέσεων για την λειτουργία του εντός του Φθινοπώρου του 1929. Τελικά μελετάται μόνο η δομή των Σχολείων και των τμημάτων που θα δημιουργηθούν(απ. 10/1928 , 3/1929) ενώ η απόφαση για το ποιά Σχολεία θα ιδρυθούν αρχικά, αναβάλλεται.

Την περίοδο αυτή το Δ.Σ. έρχεται σε επαφή με αντίστοιχες Σχολές του εξωτερικού, συνεργάζεται με τον τεχνικό κόσμο της Ελλάδας και συζητά με εκπροσώπους των επαγγελματικών, βιομηχανικών και εργατικών οργανώσεων, με σκοπό την άρτια οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε., ενώ αποφασίζει σε πρώτη φάση την ίδρυση Σχολείων σχετικών με την βιοτεχνία, και σε δεύτερη φάση την ίδρυση Σχολείων κατώτερου και μέσου επιπέδου σχετικών με τη βιομηχανία.

Συστήνονται ειδικές και τεχνικές επιτροπές για την μελέτη, οργάνωση και κατάρτιση των οργανισμών, των εσωτερικών κανονισμών και των αναλυτικών προγραμμάτων των σχολείων αυτών, παράλληλα με την μελέτη των δαπανών για την εγκατάσταση και το ετήσιο κόστος λειτουργίας τους. Με βάση αυτές τις μελέτες προκύπτει ότι το ήμισυ της περιουσίας Σιβιτανίδα το οποίο προοριζόταν για την συντήρηση της Σχολής δεν επαρκεί. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το κράτος παρείχε μόνο ηθική συ-

μπαράσταση στο εγχείρημα, αδυνατώντας να το υποστηρίξει οικονομικά, οδηγούν το Δ.Σ. στην απόφαση να υλοποιήσει το σχέδιο του βαθμηδόν.

Το σχολικό έτος 1929-1930 λαμβάνεται η απόφαση να λειτουργήσουν τα εξής σχολεία:

1. Σχολείο Διακοσμητικών Επαγγελμάτων με ειδικότητες σχεδιαστών, διακοσμητών ζωγράφων, διακοσμητών πλαστών.
2. Δομικών Επαγγελμάτων & Επιπλοποιίας με ειδικότητες λιθοδόμων, ξυλοδόμων και επιπλοποιών.
3. Μηχανουργικών επαγγελμάτων και Ηλεκτροτεχνίας

Ενοικίαση εργοστασίου για την κάλυψη των αναγκών της Σχολής.

Η ανάγκη να λειτουργήσουν τα νεοϊδρυθέντα Σχολεία το σχολικό έτος 1929-30 εντείνει την προσπάθεια αναζήτησης χώρου που θα στεγάσει προσωρινά τις ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε. Μέλη της εκτελεστικής επιτροπής μετά από επίσκεψη σε διάφορους χώρους επιλέγουν το πρώην εργοστάσιο «Πιλοποιίας Αθηνών» ιδιοκτησίας Αντωνίου Μαλούχου επί της οδού Θεσσαλονίκης στα Πετράλωνα. Το εργοστάσιο αποτελείται από 9 μεγάλα διαμερίσματα και 3 γραφεία, μοιράζεται από κοινού το προαύλιο με παράπλευρο εργοστάσιο κορδονοποιίας, και διαθέτει πλήρη ηλεκτρική και υδραυλική εγκατάσταση. Ο μισθωτής υποχρεώνεται στην αποκατάσταση των φθορών του κτιρίου, στην διαμόρφωση χώρων αποχωρητηρίου για την εξυπηρέτηση 160 μαθητών, και στην παράδοση του την 1/9/1929. Το μίσθωμα καθορίζεται στις 2.000 δρχ μηνιαίως, και αποφασίζεται να αναλάβει η ίδια η Σ.Σ.Τ.Ε. την διαρρύθμιση των εσωτερικών χώρων.

Τα γραφεία της Σ.Σ.Τ.Ε. μεταφέρονται από τα γραφεία της εταιρείας τσιμέντων «Ηρακλής» στην οδό Γλάδστωνος 1 στην Αθήνα όπου στεγάζονταν προσωρινά, στον νέο χώρο επί της οδού Θεσσαλονίκης, ενώ παράλληλα προχωρούν τα σχέδια των αρχιτεκτόνων για το ιδιόκτητο κτίριο της Σ.Σ.Τ.Ε. Ο προϋπολογισμός όμως της συνολικής δαπάνης υπερβαίνει το ποσό των 40.000.000 δρχ, γεγονός που αντιβαίνει στην επιθυμία του Σιβιτανίδη ο οποίος όριζε το ήμισυ των χρημάτων να διατεθεί για την ανέγερση των αναγκαίων εγκαταστάσεων, και το υπόλοιπο να διατεθεί για την συντήρηση της Σ.Σ.Τ.Ε. Μετά από συζήτηση του Διοικητικού Συμβουλίου περιορίζεται το ποσό της δαπάνης για την ανέγερση του κτιρίου στα 20.000.000 δρχ με τη μείωση του οικοδομήσιμου όγκου.

Ίδρυση Σχολείου Διακοσμητικών Επαγγελματιών.

Με την απόφαση 10/1929 εγκρίνεται ή ίδρυση Σχολείου Διακοσμητικών Επαγγελματιών που θα λειτουργεί σαν μέση επαγγελματική σχολή φοίτησης καθώς και σαν κατώτερο τεχνικό σχολείο με τα εξής τμήματα:

1. Σχεδιαστών με ειδικότητες Σχεδιαστού τεχνικού σχεδίου και Σχεδιαστού διακοσμητικού σχεδίου.
2. Διακοσμητών με ειδικότητες Χρωματιστού, Ελαιοχρωματιστού, Επιγραφοποιού, Απομιμητού Ξύλου-Μαρμάρου, Διακοσμητού Ζωγράφου, Σκηνογράφου, Τεχνίτη Μωσαϊκών, Διακοσμητού Διαφημίσεων, Διακοσμητού Κεραμικής, Τεχνίτη Υαλουργίας.
3. Διακοσμητών Γλυπτικής – Πλαστικής με ειδικότητες Γλύπτου, Γυψουργού, Διακοσμητού Πλάστη και Γλύπτη, Ξυλογλύπτου, Μεταλλοπλάστου, Τεχνίτη Κεραμευτικής.
4. Χαρακτών με ειδικότητες Χαράκτη λίθου, Χρωμολιθογράφου, Ξυλογράφου, Χαλκογράφου.

Τα διδασκόμενα μαθήματα είναι

1. Νεοελληνικά και Ηθική Αγωγή.
2. Πρακτική Αριθμητική και Γεωμετρία.
3. Πολιτική Αγωγή και γνώσεις επαγγελματία.
4. Επαγγελματική Υγιεινή.
5. Γυμναστική
6. Μουσική

Τα ειδικά μαθήματα για την εκπαίδευση των προαναφερθέντων τεχνιτών διαμορφώνονται ως εξής:

1. Γεωμετρικό Σχέδιο και στοιχεία προοπτικής και παραστατικής Γεωμετρίας.
2. Ελεύθερο Σχέδιο.
3. Διακοσμητικό Σχέδιο και τεχνολογία αυτού.
4. Στοιχεία καλλιτεχνικής Φυσιογνωσίας (ζώα, φυτά, οστά)
5. Στοιχεία καλλιτεχνικής Ανατομικής.
6. Στοιχεία Ρυθμολογίας και ιστορίας της Διακοσμητικής Τέχνης.
7. Στοιχεία διαμορφωτικής Αρχιτεκτονικής.

8. Χαρακτική και γενική τεχνολογία αυτής.
9. Στοιχεία Χημείας, σύνθεση και οξείδωση χρωμάτων.
10. Καλλιγραφία και Ιστορική Γραφή.
11. Διδασκαλία Γυμνού.
12. Στοιχεία αντιστάσεως της ύλης.
13. Στοιχεία Μηχανολογίας.
14. Τεχνικό Σχέδιο και εφαρμογές.
15. Ειδικές γνώσεις ξυλουργικής, και συστάσεως μαρμάρων και λίθων.
16. Ειδικές γνώσεις για τον χειρισμό λιθογραφίας.

Η φοίτηση στο Σχολείο Διακοσμητικών Επαγγελμαμάτων θα είναι τριετής, πλην ορισμένων τμημάτων στα οποία θα είναι διετής. Για τις ανάγκες διδασκαλίας προσλαμβάνονται οι Πολυχρόνης Ρενιέρης, Δημήτριος Μπονοφάτσος, Νικόλαος Ρενιέρης, Εμμανουήλ Βαρουζάκης, Τσιμουρίδης, Νικόλαος Δρακουλίδης καθηγητής Φυσιογνωσίας, Στέφανος Ξενόπουλος καθηγητής στοιχείων ρυθμολογίας και Σπυρίδων Κορτζάς καθηγητής καλλιτεχνικής αρχιτεκτονικής.

Για την συγκρότηση του τμήματος Γλυπτικής και Πλαστικής προσλαμβάνονται οι καθηγητές Θωμόπουλος και Γεωργάντης (απ. 21/1929).

Σύσταση Σχολείου Μηχανουργικών Επαγγελμαμάτων & Ηλεκτροτεχνίας, και Δομικών Επαγγελμαμάτων & Επιπλοποιίας.

Τον Δεκέμβριο του 1929 το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει την σύσταση του δεύτερου Σχολείου, του Σχολείου Μηχανουργικών Επαγγελμαμάτων και Ηλεκτροτεχνίας με διευθυντή τον μηχανικό Δ. Σουρή και διδακτικό προσωπικό τους Ιωάννη Συνοδινό, Δημήτριο Προβελέγιο, Αντώνιο Αχλάδη και Δ. Δραγώνα.

Σύσταση Σχολείου Δομικών Επαγγελμαμάτων και Επιπλοποιίας

Στις 29/1/1930 συστήνεται το Σχολείο Δομικών Επαγγελμαμάτων και Επιπλοποιίας με δύο τμήματα : Ξυλοδόμων & Επιπλοποιών, και Λιθοδόμων. Η διεύθυνση του Σχολείου ανατίθεται στον αρχιτέκτονα Αριστοτέλη Ραυτόπουλο ενώ το διδακτικό προσωπικό αποτελούν οι Άγγελος Σιάγας, Δημήτριος Κορωναίος, Δημήτριος Γρυπάρης, Νικόλαος Θωμόπουλος και Αντώνιος Σκορδαράς.

Η σύνθεση του πρώτου Δ.Σ.	Το Δ.Σ. την τριετία 1933-36
Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (Αρχιεπίσκοπος Αθηνών), πρόεδρος Ανδρέας Χατζηκυριάκος -Πρόεδρος Συνδέσμου Βιομηχάνων και Τεχνών, αντιπρόεδρος, Μέλη: Γεώργιος Ματθαίοπουλος- Καθηγητής Πανεπιστημίου, Ηλίας Αγγελόπουλος-Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, Παντελής Μάτσας- μέλος του Συνδέσμου Βιομηχάνων και Βιοτεχνών, Δημήτριος Καλλιτσούνακης- Τακτικός Καθηγητής της Ανώτατης Σχολής των Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών, Κλεισθένης Φιλάρετος- Χημικός Μηχανικός, Κωνσταντίνος Αργυρός- Επιθεωρητής Βιομηχανίας του Υπουργείου Εθν. Οικονομίας, Γεώργιος Πλατανιώτης -Πρόεδρος του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών, Κωνσταντίνος Βέης- Τακτικός Καθηγητής του Ε.Μ.Π.,	Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (Αρχιεπίσκοπος Αθηνών), πρόεδρος Ανδρέας Χατζηκυριάκος -Πρόεδρος Συνδέσμου Βιομηχάνων και Τεχνών, αντιπρόεδρος, Μέλη: Αντώνιος Ζηλήμων- πρόεδρος Αρείου Πάγου, Λουκάς Γιδόπουλος- εισαγγελέας Αρείου Πάγου, Κλεισθένης Φιλάρετος- Χημικός Μηχανικός, Θεόδωρος Σκούφος – Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννης Θεοφανόπουλος – Καθηγητής ΕΜΠ, Κοσμάς Πανούτσος –εκπρόσωπος συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων, Γεώργιος Λαμπρινάκος, πληρεξούσιος Αττικοβοιωτίας , πρόεδρος επαγγελματικού επιμελητηρίου Αθηνών, Μηχαήλ Οικονόμου εκπρόσωπος ΤΕΕ Ευάγγελος Ευαγγέλου, εκπρόσωπος ΓΣΕΕ, Ασκληπιός Βρεττός, εκπρόσωπος Γ.Σ. Επαγγελματιών Ε., Ευάγγελος Ιατρίδης, τμηματάρχης επαγγελματικής εκπαίδευσης ΥΕΟ
ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 1930-33	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 1933-40
Ανδρέας Χατζηκυριάκος, πρόεδρος Μέλη: Παντελής Μάτσας, Κλεισθένης Φιλάρετος, Ευάγγελος Ιατρίδης, Ιωάννης Θεοφανόπουλος	Ανδρέας Χατζηκυριάκος, πρόεδρος Μέλη: Γεώργιος Λαμπρινάκος Κλεισθένης Φιλάρετος, Ευάγγελος Ιατρίδης, Ιωάννης Θεοφανόπουλος
Μόνιμος διευθυντής Σ.Σ.Τ.Ε. : ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ	

Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού.

Ένεκα της ανάγκης ταχείας πρόσληψης προσωπικού, τροποποιείται ο κανονισμός της Σ.Σ.Τ.Ε. και παρέχεται η δυνατότητα πρόσληψης έκτακτου (προσωρινού) προσωπικού(απ. 33/1929).

Στις 18/9/1929 η Εκτελεστική Επιτροπή προσλαμβάνει τους εξής καθηγητές για την σύσταση της Σχολής:

Α. Λουκίδη, ως μόνιμο καθηγητή ειδικών θεμάτων της Διακοσμητικής και Ζωγραφικής.

Σ. Ζάκκα, πρωτοβάθμιο καθηγητή Γυμνασίου Θηβών, ως μόνιμο καθηγητή γενικών μαθημάτων των Νεοελληνικών και της Ηθικής Αγωγής, ο οποίος μετά από παραίτηση του αντικαθίσταται από τους Τ. Μπομπό, καθηγητή Ελληνικών Πρακτικού Λυκείου, και Π. Πέτρου πτυχιούχο φιλοlogίας.

Σ. Θεοτοκάτο, προερχόμενο από Τεχνικό Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης ως τακτικό καθηγητή του μαθήματος Καλλιγραφίας και Ιστορικής γραφής.

Α. Σώχο, καθηγητή Γλυπτικής, ως έκτακτο καθηγητή Διακοσμητικής Γλυπτικής και Πλαστικής.

Μ. Γεωργάκη, προερχόμενο από Τεχνικό Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης, ως έκτακτο καθηγητή διδασκαλίας Γεωμετρικού σχεδίου.

Ιωάννη Βούλγαρη, Διακοσμητή-Γλύπτη, ως έκτακτο καθηγητή για την διδασκαλία του Πλαστικού σχεδίου.

Στέφανο Σταμάτη, πρώην καθηγητή Βιομηχανικής Ακαδημίας Ρουσόπουλου, Πολιτικό Μηχανικό, ως έκτακτο καθηγητή για την διδασκαλία πρακτικής Αριθμητικής και στοιχείων Γεωμετρίας.

Βασ. Νεράντζη, καθηγητή Εμπορευματολογίας Φυσικής και Γεωγραφίας της δημόσιας Εμπορικής Σχολής Πειραιά, ως έκτακτο καθηγητή για την διδασκαλία Γεωγραφίας.

Ι. Παπαδόπουλο, σχολικό Ιατρό, για την διδασκαλία του μαθήματος Υγιεινής και την ιατρική εξέταση των μαθητών.

Προκήρυξη εγγραφής μαθητών και όροι φοίτησης

Από τις 15-30/9/1929 προκηρύσσονται εγγραφές για μαθητές έλληνες, υγιείς, 13 έως 18 ετών, διαθέτοντες απολυτήριο εξατάξιου ή τετρατάξιου δημοτικού σχολείου, ή φοιτήσαντες μέχρι τη 2^η τάξη του Ελληνικού Σχολείου, ή φοιτήσαντες σε ομοταγή προς τη Σ.Σ.Τ.Ε. σχολεία, με τους κάτωθι τρόπους:

1. άνευ εξετάσεων, για τους διαθέτοντες απολυτήριο εξατάξιου δημοτικού σχολείου, και για τους φοιτήσαντες μέχρι τη 2^η τάξη του Ελληνικού Σχολείου.
2. με εισιτήριες εξετάσεις και με προφορική και γραπτή εξέταση, για τους διαθέτοντες απολυτήριο τετρατάξιου δημοτικού σχολείου
3. με κατατακτήριες εξετάσεις, για τους φοιτήσαντες σε ομοταγή προς την Σ.Σ.Τ.Ε. σχολεία, οι οποίοι, σε περίπτωση αποτυχίας στις εξετάσεις, κατατάσσονται στον προηγούμενο από τον αιτούμενο χρόνο φοίτησης.

Επίσης η Σ.Σ.Τ.Ε. δέχεται και ελεύθερους ή ακροατές μαθητές υπο ειδικούς όρους.

Αν οι αιτούντες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές, ή αν ο αριθμός τους είναι μεγαλύτερος αυτού τον οποίο δύναται να εξυπηρετήσει η Σ.Σ.Τ.Ε., διεξάγεται εισιτήριο διαγωνισμός στα μαθήματα της ελληνικής Γλώσσας, στην πρακτική Αριθμητική, στην στοιχειώδη Γεωμετρία και στην Πατριδογνωσία. Η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, αλλά οι μαθητές υποχρεούνται στην καταβολή εγγύησης και δικαιωμάτων³⁴.

Οι μαθητές εισάγονται κατ' αρχήν στο προπαρασκευαστικό τμήμα όπου προσανατολίζονται στην τεχνική εκπαίδευση και αποκτούν στοιχειώδεις γνώσεις στα βασικά μαθήματα (Ελληνικά, Μαθηματικά, Φυσική). Αφού φοιτήσουν στο προπαρασκευαστικό τμήμα διαγωνίζονται για την κατάταξη στα διάφορα τεχνικά τμήματα ανάλογα με την κλίση και την ικανότητα τους³⁵.

Τα δίδακτρα καθορίζονται ως εξής:

	ΔΙΔΑΚΤΡΑ	ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΑ
1 ^ο έτος	250,00 Δρχ	150,00 Δρχ	550,00 Δρχ	950,00 Δρχ
2 ^ο έτος	350,00 Δρχ	200,00 Δρχ	750,00 Δρχ	1.300,00 Δρχ
3 ^ο έτος	600,00 Δρχ	250,00 Δρχ	100,00 Δρχ	950,00 Δρχ

³⁴ Τα δικαιώματα αντιστοιχούν σε μερικά έξοδα της Σχολής τα οποία γίνονται για την παροχή μόρφωσης των μαθητών.

³⁵ Στην πράξη μαθητές και γονείς εκβίαζαν για την κατάταξη σε τμήματα της αρεσκείας των και αποχωρούσαν από την Σ.Σ.Τ.Ε. αν δεν γινόταν δεκτή η επιθυμία τους.

Έναρξη μαθημάτων.

Στις 16/10/1929 η Σ.Σ.Τ.Ε. υποδέχεται στον προσωρινό της χώρο, το μισθωμένο εργοστάσιο “Πιλοποία Αθηνών”, τους πρώτους μαθητές, οι οποίοι το Μάρτιο του 1930 είναι ήδη εξοικειωμένοι με το αντικείμενο τους και αρχίζουν τις πρακτικές εφαρμογές. Τον Ιούνιο οι εξετάσεις τους [επί των πρακτικών εφαρμογών] λαμβάνουν χαρακτήρα δημόσιας επίδειξης και πολυάριθμοι επισκέπτες από όλες τις κοινωνικές τάξεις εκφράζουν την ικανοποίησή τους για το επιτελούμενο έργο της Σ.Σ.Τ.Ε.

Απολογισμός έργου του Δ.Σ.: η περίοδος αδράνειας και η περίοδος δράσης.

Στην συνεδρία της 5/4/1930 γίνεται αναλυτικός απολογισμός του μέχρι τούδε έργου του Διοικητικού Συμβουλίου. Αναφέρονται αναλυτικά οι λόγοι καθυστέρησης της εκκαθάρισης της περιουσίας Σιβιτανίδη λόγω της νομισματικής κρίσης, του δικαστικού αγώνα των κληρονόμων Σιβιτανίδη εναντίον της Σχολής, και της υποτίμησης της δραχμής, διότι οιαδήποτε μετατροπή της κληρονομιάς Σιβιτανίδη σε δραχμές θα είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της αξίας της. Τελικά με την ολική εκκαθάριση της κληρονομιάς Σιβιτανίδη στις 2/7/1926, η αξία της είχε ανέλθει στα 75.000.000 δρχ.

Ένα άλλο κώλυμα στο έργο του Δ.Σ. αποτέλεσε το γεγονός ότι το διάταγμα – το εκδοθέν επί δικτατορίας Πάγκαλου-με βάση το οποίο είχε συγκροτηθεί το Δ.Σ. το 1926, ακυρώθηκε από την Συνέλευση τον Φεβρουάριο του 1927, με αποτέλεσμα την κατάργηση της υπόστασης του Δ. Σ. Στις προηγούμενες καθυστερήσεις συνέτεινε και η άρνηση της Εθνικής Τράπεζας από τον Σεπτέμβριο του 1927 έως τον Ιούνιο του 1928 να μεταβιβάσει την περιουσία του Σιβιτανίδη στο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου της Σ.Σ.Τ.Ε. λόγω της εκκρεμότητας αγωγής των κληρονόμων του.

Με αυτά τα γεγονότα τελειώνει η περίοδος αδράνειας όσον αφορά τα πεπραγμένα στη Σ.Σ.Τ.Ε., και αρχίζει η περίοδος δράσης με την κατάρτιση Οργανισμού, τη σύσταση Σχολείων, και τη σύσταση τεχνικών επιτροπών οι οποίες, έχοντας μελετήσει προγράμματα ομοειδών σχολών του εξωτερικού και έχοντας λάβει υπ’ όψιν τις ελληνικές ιδιομορφίες, καταρτίζουν αναλυτικά προγράμματα και εσωτερικούς κανονισμούς στα υπό δημιουργία Σχολεία.

Δημιουργία σχολείων με βιομηχανικό και βιοτεχνικό προσανατολισμό.

Κατά την διάρκεια της συνεδρίας του Δ.Σ. στις 26/4/1930 συζητείται η ίδρυση Σχολείου Τουριστικών Επαγγελματιών μετά από πρόταση του ΕΟΤ ο οποίος προτίθεται να διαθέσει 35,000 δρχ. για το πρώτο έτος. Επίσης κρίνεται απαραίτητο να γίνονται τα μαθήματα κατά τις απογευματινές ώρες προς διευκόλυνση των εργαζόμενων μαθητών.

Για την κάλυψη των διδακτικών αναγκών του εν λόγω Σχολείου, εξουσιοδοτείται η Εκτελεστική Επιτροπή να υπογράψει σύμβαση με τους καθηγητές Αποστ. Κανέλλο και Σ. Σαλίγκαρο οι οποίοι είχαν σταλεί σαν υπότροφοι του ΕΟΤ στην Ελβετική Ξενοδοχειακή Σχολή της Λοζάννης (απ.28/1930).

Ο σκοπός του συγκεκριμένου Σχολείου εντάσσεται στην αρχική μελέτη σύνθεσης της Σ.Σ.Τ.Ε. σύμφωνα με την οποία θα υπήρχαν δύο είδη Σχολείων προσανατολισμένων στις ανάγκες της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας.

Για τις ανάγκες της βιοτεχνίας προβλέπονται τα Σχολεία Διακοσμητικών, Δομικών, Μηχανουργικών και Χειροτεχνικών επαγγελματιών, καθώς και τα Σχολεία Επιπλοποιίας, Ηλεκτροτεχνίας, Κοπτικής & Ραπτικής, Τυπογραφίας, Ξενοδοχοϋπαλλήλων και Κομμωτών.

Για τις ανάγκες της βιομηχανίας προβλέπονται τα Σχολεία Κλωστοϋφαντουργίας, Οινόπνευματοποιίας, Ζυμοτεχνίας, Βυρσοδεψίας, Ελαιουργίας και Σαπωνοποιίας.

Έναρξη έργου ανοικοδόμησης του ιδιόκτητου κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε.

Μετά από δωδεκάμηνη καθυστέρηση, στις 10/5/1930 (απ. 9/1930), υπογράφεται η σύμβαση –με λεπτομερή κατάλογο υποχρεώσεων- οικοδόμησης του κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε. με τους αρχιτέκτονες Αν. Μεταξά και Εμμ. Κριεζή. Η καθυστέρηση οφειλόταν στην αναποφασιστικότητα του Δ.Σ. περί του εκτελεστέου έργου και στις αμφισβητήσεις των αρχιτεκτόνων σχετικά με τους όρους της σύμβασης.

Η Σ.Σ.Τ.Ε. αναλαμβάνει εργολαβίες στον Ιδιωτικό και Δημόσιο τομέα.

Ο Α. Χατζηκυριάκος αναφέρεται στην ανάγκη να ληφθεί μέριμνα ώστε οι μαθητές να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους κατά τις θερινές διακοπές εκτελώντας και εργασίες εκτός σχολής. Τις εργασίες αυτές θα τις αναλαμβάνει για λογαριασμό της η Σ.Σ.Τ.Ε. και θα τις αναθέτει στους μαθητές της. Τα επιχειρήματα που προβάλλονται για την υποβολή αυτής της πρότασης είναι τα ακόλουθα:

Α.)Οι μαθητές δεν μπορούν να καταρτισθούν πλήρως σε εργασίες που γίνονται εντός της Σ.Σ.Τ.Ε. χωρίς να λάβουν γνώση των πραγματικών συνθηκών της ελεύθερης αγοράς.

Β.)Με την ανάληψη εξωτερικών εργασιών θα δίδεται αποζημίωση στους μαθητές που ως επί το πλείστον είναι άποροι, στους αρχιτεχνίτες της Σ.Σ.Τ.Ε. που αμείβονται με χαμηλούς μισθούς, και στην ίδια την Σ.Σ.Τ.Ε.

Μετά από εκτενή συζήτηση εγκρίνεται η ανάληψη ιδιωτικών εργασιών από τη Σ.Σ.Τ.Ε. για εκπαιδευτικούς σκοπούς (απ. 25/1390), με μοναδική ένσταση του εκπροσώπου της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος Παπανικολάου, ότι η Σ.Σ.Τ.Ε. θα λειτουργεί ανταγωνιστικά προς τα τεχνικά Σωματεία και Συνδέσμους υποκαθιστώντας τον ρόλο του επιχειρηματία ή του εργολάβου.

Το Δ.Σ. αποφασίζει επίσης να διαθέσει μέρος του προϋπολογισμού της Σ.Σ.Τ.Ε. για την ενίσχυση των απόρων μαθητών (απ. 26/1930) και εξουσιοδοτεί την Εκτελεστική Επιτροπή να εξεύρει χρήματα για την απονομή βραβείων (απ. 27/1930)

Ανάθεση επίβλεψης ανέγερσης κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε. στον Γ. Μπίρη.

Το έργο ανέγερσης του ιδιόκτητου κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε. προχωρά ενώ αποφασίζεται (απ.29/1930) η επέκταση κατά έναν όροφο του κτιρίου της μεσαίας παράλληλης σειράς, με σκοπό την κατασκευή εργαστηρίων.

Για τον έλεγχο των εκτελουμένων εργασιών προσλαμβάνεται ως προϊστάμενος του Τεχνικού Γραφείου –για δύο χρόνια- ο Γ. Μπίρης (απ.32/1930). Η εκλογή του Γ. Μπίρη γίνεται με αξιοκρατικά κριτήρια³⁶ λόγω της καταξιωμένης θέσης του, ενώ η οικονομική του αποζημίωση συμφωνείται να είναι ιδιαίτερα μικρή λόγω του ότι ο ίδιος έχει αναλάβει μέρος της εργασίας από τους αρχιτέκτονες οι οποίοι του έχουν παραχωρήσει το 15% της αμοιβής τους.(!)

Η Αμερικανική Περίθαλψη Εγγύς Ανατολής δωρίζει τις εγκαταστάσεις της, τις ευρισκόμενες στην Σύρο.

Το Δ.Σ. της Σ.Σ.Τ.Ε. στην συνεδρία της 11/10/1930 αποδέχεται μια δωρεά εκ μέρους της Αμερικανικής Περίθαλψης.

³⁶ Όπως επί λέξει αναφέρεται στα πρακτικά του Δ.Σ.

Η Αμερικανική Περίθαλψις³⁷ είχε ιδρυθεί με νομοθετικό διάταγμα του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών και, σύμφωνα με το καταστατικό της, ήταν φιλανθρωπική οργάνωση συντηρούμενη από φιλανθρωπικές δωρεές ενώ ήταν υπόλογος μόνον απέναντι του αμερικανικού λαού.

Η δωρεά αποτελείται από κτίρια, εγκαταστάσεις και όργανα τα οποία ευρίσκονται στην Σύρο, και παραχωρούνται με την προϋπόθεση ότι θα χρησιμοποιηθούν μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όμοιους προς εκείνους στους οποίους αποβλέπει η Σ.Σ.Τ.Ε. και πα-ραπλήσιους με το επιδιωκόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Αμερικανικής Περιθάλψεως.

Για την ασφάλεια της ξένης εταιρείας θα δοθεί εγγυητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος αξίας 100.000 δολλαρίων, ενώ για την ασφάλεια της τελευταίας θα δοθεί δικαίωμα ενεχύρου επί ανάλογου ποσού χρεωγράφων -ανηκόντων στην Σ.Σ.Τ.Ε- της Εταιρείας Υδάτων Αλεξανδρείας.

Η σύμβαση υπογράφεται ομόφωνα (απ.52/1930) και αποφασίζεται συμμετοχή στις συνεδριάσεις της Σχολής του εκάστοτε αντιπροσώπου της Αμερικανικής Περιθάλψεως, η δε τελετή της πράξης αποδοχής της δωρεάς γίνεται με πλήρη μεγαλοπρέπεια στο Ζάππειο Μέγαρο στις 14 Οκτωβρίου.

Στην ίδια συνεδρίαση το Δ.Σ. αποφασίζει να μην απαλλοτριώσει (απ.53/1930) δύο οικοπέδα τα οποία συνορεύουν με το αγορασθέν από την Σ.Σ.Τ.Ε., και σύμφωνα με το διάταγμα της 30/5/1929, έχουν κηρυχθεί απαλλοτριωτέα προς κάλυψη μελλοντικών αναγκών της, λόγω των αυξημένων οικονομικών απαιτήσεων των ιδιοκτητών τους.

Η εκποίηση Αιγυπτιακών χρεογράφων και η οικονομική κρίση.

Η Σ.Σ.Τ.Ε. δυσκολεύεται να εξακολουθήσει τις οικοδομικές εργασίες, λόγω έλλειψης ρευστού χρήματος. Οι κεφαλαιακές ανάγκες όπως έχουν διαμορφωθεί με τον προϋπολογισμό του 1931 ξεπερνούν τα 14.000.000 δρχ.

Το σύνολο όμως της περιουσίας της Σ.Σ.Τ.Ε. είναι επενδυμένο σε αιγυπτιακά χρεώγραφα τα οποία έχουν χάσει μεγάλο μέρος της αξίας τους λόγω της παρατεταμένης οικο-

³⁷ Near East Relief: Αμερικάνικος Φιλανθρωπικός οργανισμός που ξεκίνησε την δραστηριότητα του το 1915 με αφορμή την ανάγκη ανακούφισης των προσφύγων που επέζησαν της γενοκτονίας των Αρμενίων. Το 1919 διεύρυνε τις δραστηριότητες του στην ευρύτερη περιοχή της Εγγύς Ανατολής κατασκευάζοντας νοσοκομεία, ορφανοτροφεία, και κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης. Μέχρι το 1930 που σταμάτησε τις δραστηριότητες του είχε διαθέσει περισσότερα από 117 εκατομμύρια δολάρια.

νομικής και πολιτικής κρίσης στην Αίγυπτο. Για την ακρίβεια η εκποίηση των χρεωγράφων θα επέφερε απώλεια μεγαλύτερη των 10.000.000 δραχμών –περίπου το 1/10 της περιουσίας της Σ.Σ.Τ.Ε.- σε σχέση με τις τιμές του 1928 οπότε άρχισε η οικονομική κρίση. Όμως πριν το 1928 το Διοικητικό Συμβούλιο είχε προλάβει να μετατρέψει μικρό μέρος των αιγυπτιακών χρεωγράφων σε ελληνικά χρεώγραφα σε χρυσό, τα οποία είχαν υπερτιμηθεί σημαντικά.

Ένεκα αυτής της οικονομικής συγκυρίας, το Δ.Σ. αποφασίζει (απ.64/1930) να εκποιηθούν βαθμηδόν χρεώγραφα αξίας 15.000.000 δρχ., εκ των οποίων τα 2/3 θα είναι ελληνικά και μόνον το 1/3 αιγυπτιακά. Όσον αφορά τις μετοχές της Εταιρείας Υδάτων Αλεξάνδρειας, αποφασίζει να εκποιηθούν αργότερα με την ελπίδα οικονομικής ανάκαμψης της Αιγύπτου.

Σύσταση τμήματος Μεταλλοπλαστικής -Χαρακτικής

Παράλληλα με τις εργασίες ανοικοδόμησης του νέου κτιρίου της Σ.Σ.Τ.Ε., τίθεται το θέμα εκπόνησης μελέτης για την εγκατάσταση του μηχανουργείου της Σ.Σ.Τ.Ε. Το έργο αυτό αναλαμβάνει ο νεοπροσληφθείς Ευγένιος Αποστολόπουλος, ο οποίος αντικαθιστά τον παραιτηθέντα Α.Αργυριάδη στην διεύθυνση του Μηχανουργικού τμήματος.

Επίσης ανατίθεται στον αρχιτέκτονα Γεώργιο Οικονομίδη η διεύθυνση του Σχολείου Δομικών Επαγγελματιών και η διδασκαλία μαθημάτων σχετικών με την ειδικότητα του, σε αντικατάσταση των παραιτηθέντων Α. Ραυτόπουλου και Α. Σιάγα (απ. 2,3/1931).

Με την έναρξη του δεύτερου εξαμήνου του 1931, συστήνεται η νέα ειδικότητα Μεταλλοπλαστικής- Χαρακτικής στο τμήμα Διακοσμητών Πλαστών του Σχολείου Διακοσμητικών Επαγγελματιών.

Διάρρηξη σύμβασης με την Αμερικανική Περίθαλψη Εγγύς Ανατολής.

Η σύμβαση μεταξύ της Σ.Σ.Τ.Ε. και της Αμερικανικής Περιθάλψεως έχει άδοξη κατάληξη διότι όταν το Μάρτιο του 1931 επιτροπή του Δ.Σ. φθάνει στη Σύρο για την παραλαβή της δωρεάς, βρίσκει τα κτίρια κενά μηχανημάτων και κινητών εγκαταστάσεων. Η εξήγηση δε που δίδεται από τον έλληνα εκπρόσωπο της Αμερικανικής Περιθάλψεως είναι ότι αυτά παρελήφθησαν από τα ορφανά που στεγάζονταν στα εν λόγω κτίρια.(!)

Η αξία της κινητής και ακίνητης περιουσίας της δωρεάς είχε πιστοποιηθεί το προηγούμενο έτος ότι ανερχόταν στα 10.000.000 δρχ. Η καθυστέρηση όμως της παραλαβής της από τη Σ.Σ.Τ.Ε, οφειλόμενη στην αναμονή της επικύρωσης της συμφωνίας από το

αμερικανικό Κογκρέσο τον Φεβρουάριο του 1931, καθώς και ο τερματισμός των δραστηριοτήτων του φιλανθρωπικού οργανισμού Εγγύς Ανατολής το 1930, έδωσαν την ευκαιρία σε υπαλλήλους της Αμερικανικής Περιθάλψεως να μεταφέρουν –όπως αποδεικνύεται από τις πολυπληθείς φορτωτικές που εκδόθηκαν στο όνομα τους- υλικά, έπιπλα, μηχανήματα και εργαλεία των εγκαταστάσεων στον Πειραιά, και να τα πωλήσουν σε εξευτελιστικές τιμές.

Ευρισκόμενη λοιπόν η επιτροπή του Δ.Σ. έμπροσθεν κενών κτιρίων αρνείται να παραλάβει τη δωρεά, ακυρώνει την σύμβαση με την Αμερικανική Περίθαλψη και αξιώνει επαναδιαπραγμάτευση εκ του μηδενός αφού επιστραφεί η δοθείσα εγγύηση.

Στην ίδια συνεδρίαση (4/6/1931) το Δ.Σ. αποφασίζει την παράταση της σύμβασης μισθώσεως του εργοστασίου “Πιλοποιία Αθηνών” που στεγάζει τις ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε. διότι η περάτωση του ιδιόκτητου κτιρίου αναμένεται στο τέλος του 1931.

Επίσης τα μέλη Ηλιάδης και Αποστολόπουλος μετά από την εικοσαήμερη περιοδεία τους στη Γερμανία, την Αυστρία και την Ιταλία (απ.18/31) εκθέτουν τις εντυπώσεις τους από 27 τεχνικά σχολεία αντίστοιχου προσανατολισμού με εκείνον της Σ.Σ.Τ.Ε. Η περιοδεία αυτή είχε δύο στόχους : την αναζήτηση προσφορών για την αγορά εξοπλισμού για τις νέες εγκαταστάσεις της Σ.Σ.Τ.Ε, καθώς και την σύγκριση του εξοπλισμού, του διδακτικού προγράμματος και του προσωπικού των αντιστοίχων σχολών του εξωτερικού με την Σ.Σ.Τ.Ε.

Η μεγάλη προσέλευση μαθητών κατά το σχολικό έτος 1931-32 και η οικονομική κρίση.

Στις εγγραφές του σχολικού έτους 1931-32 παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλη προσέλευση υποψηφίων. Τελικά εγγράφονται 370 μαθητές μετά από εισιτήριες εξετάσεις. Η κατάρτισή τους όμως είναι ελλιπέστατη στα γενικά μαθήματα και για το λόγο αυτό υποχρεούνται να παρακολουθήσουν τα προπαρασκευαστικά τμήματα (συνεδρία 1/11/31).

Η οικονομική κρίση που συνεχίζεται δριμύτερη, παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις, πλήττει και τις επενδύσεις σε ελληνικά χρεώγραφα εκτός από τα ήδη υποτιμηθέντα αιγυπτιακά. Ως αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος, η μεγάλη ελάττωση της περιουσίας της Σ.Σ.Τ.Ε. αναγκάζει το Δ.Σ. να περιορίσει τις οικοδομικές εργασίες και να εγκρίνει μόνο τα έργα που κρίνονται απαραίτητα, καθώς και την παραγγελία από το εξωτερικό ξυλουργικού, μηχανολογικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού για τις τρέχουσες ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε. Δυστυχώς όμως η παραγγελία προσκρούει στα νομισματικά μέτρα της κυ-

βέρνησης που περιορίζουν την εξαγωγή συναλλάγματος, με αποτέλεσμα να μείνει ανεκτέλεστη.

Τα μόνα έργα που πραγματοποιούνται με επιτυχία την περίοδο αυτή είναι η σύναψη συμφωνίας με την ΗΕΑΠ³⁸ (απ. 32/1931) για την ανέγερση ηλεκτρικού υποσταθμού της Σ.Σ.Τ.Ε. και για την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας με χαμηλό τιμολόγιο, καθώς και η συμφωνία με την Εταιρεία Υδάτων για την παροχή ύδρευσης και την εγκατάσταση σωληνώσεων στο κτίριο. (απ. 32/1931).

Η περίοδος της οικονομικής κρίσης συμπίπτει και με τα αυξημένα έξοδα της Σ.Σ.Τ.Ε. λόγω της μεταφοράς και εγκατάστασης στο ιδιόκτητο κτίριο της τον Δεκέμβριο του 1931. Το κτίριο ευρίσκεται σε ημιτελή κατάσταση και απαιτείται η χειρωνακτική εργασία των ίδιων των μαθητών για την αποπεράτωση μέρους των λειτουργικών του εγκαταστάσεων.

Το Δ.Σ. υπ' αυτές τις συνθήκες ευρίσκεται σε δεινή θέση διότι παρόλο που αυξάνονται οι λειτουργικές ανάγκες, αδυνατεί να εκποιήσει χρεώγραφα λόγω της προκαλούμενης ζημιάς, γι' αυτόν τον λόγο συνάπτει συμφωνία για δάνειο ύψους 8,000,000 δραχ. με την Τράπεζα της Ελλάδος (απ. 3/1932). Ο Α. Χατζηκυριάκος συναντά τον Πρωθυπουργό ο οποίος υπόσχεται να ενισχύσει το έργο της Σ.Σ.Τ.Ε. και να υποδείξει στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας να της παραχωρηθούν τα χρηματικά πλεονάσματα που προκύπτουν από την κατάργηση γυμνασίων και ημι-γυμνασίων.

Το σχολικό έτος 1931-32 τελειώνει με πολλά προβλήματα λόγω της μετεγκατάστασης στο νέο κτίριο και της μη συμπλήρωσης των οικοδομικών έργων, γεγονότα που έχουν αρνητική επίπτωση στην μόρφωση των μαθητών. Για την αναπλήρωση των ελλείψεων, τα μαθήματα παρατείνονται κατά τις θερινές διακοπές (απ. 18/32) και οι τριτοετείς (τελειόφοιτοι) μαθητές υποχρεούνται να φοιτήσουν ένα επιπλέον έτος, εγγραφόμενοι δωρεάν αλλά παράγοντας έργο υπέρ της Σ.Σ.Τ.Ε. ως αντιστάθμισμα των εξόδων τους.

Η λήξη του σχολικού έτους όμως συμπίπτει και με ένα ευχάριστο γεγονός: την ευγενή δωρεά του βιομηχάνου-μεταλλοπλάστη Αναστασιάδη, ο οποίος δωρίζει στην Σ.Σ.Τ.Ε. την κινητή και ακίνητη περιουσία του καθώς και οίκημα στην Αθήνα, εξοπλισμένο με εργαλεία μεταλλοπλαστικής (απ. 29/1932).

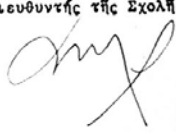
³⁸ Ηλεκτρική Εταιρεία Αθηνών και Πειραιώς.

Το σχολικό έτος 1932-33 και το ξένο διδακτικό προσωπικό.

Κατά το νέο σχολικό έτος η Σ.Σ.Τ.Ε. αντιμετωπίζει, εκτός από τα οικονομικά προβλήματα, και την αδυναμία της πλειοψηφίας των τελειοφοίτων να εκπληρώσουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Προς λύση αυτού του προβλήματος προτείνεται (απ.38/1932) η καταβολή κάθε προσπάθειας προς είσπραξη των οφειλομένων, ενώ για τους πραγματικά άπορους προτείνεται η δυνατότητα να συμπληρώσουν τις οφειλές τους παρέχοντας εργασία προς την Σ.Σ.Τ.Ε. Ως έσχατη λύση για τους αδυνατούντες να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, προτείνεται να γίνουν αποδεκτοί στη Σ.Σ.Τ.Ε. ως ελεύθεροι μαθητές, χωρίς δηλαδή να είναι γραμμένοι στο μαθητολόγιο.

Στο πλαίσιο της παροχής κάθε δυνατής βοήθειας στους άπορους και στους οικονομικά ασθενέστερους μαθητές, αποφασίζεται η εκπόνηση μελέτης για την ίδρυση οικοτροφείου εντός της Σ.Σ.Τ.Ε. (απ. 42/1932), η δωρεάν σίτιση 50 απόρων μαθητών (απόφ. 542/33 της εκτελεστικής επιτροπής), η εξαίρεση πληρωμής διδάκτρων για 20 άπορους ή ικανούς μαθητές, και η απονομή χρηματικού βραβείου συνολικού ποσού 10.899,00 δρχ σε 39 μαθητές.

Κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς 1932-33 συσσιτούνται 160 μαθητές, γεγονός που δημιουργεί στην Σ.Σ.Τ.Ε. έλλειμμα 21.938,00 δρχ.

Κατωτέρω ανακοινώμεν τό πρόγραμμα συσσιτίου τής προσεχούς εβδομάδος από 23ης - 27 Νοεμβρίου. Δευτέρα - Φασόλια σόψα - Χαλβί Τρίτη - Όρουζα μέ σηκοτάκια ή κιμά Τετάρτη - Φάβα - ένα κρεμμύδι - Ήλιε Πέμπτη - Ροσμπόφ μακαρόνια μέ τυρί Παρασκευή Ψάρι πλακί φούρνου ή βακαλάος τηγανητός μέ σκόρδαλι ή πατάτας. Εν Αθήναις τῇ 21 Νοεμβρίου 1936 Ὁ Διευθυντής τῆς Σχολῆς 	Πρόγραμμα συσσιτίου τῆς προσεχούς εβδομάδος 2-8 Δ/βρίου Δευτέρα Ψεβύδια μέ φρούτο Τρίτη Κρέας ἀρνί μέ ἄντιδια Τετάρτη Πατάτες γιαχνί - Ρέγγα Πέμπτη Παστίτσιο Μακαρόνια Παρασκ. (ἀργία Ἀγ. Νικολάου)
Πρόγραμμα συσσιτίου	

Τον Νοέμβριο του 1932, με αφορμή αρνητικά δημοσιεύματα της εφημερίδας "ΕΣΤΙΑ" σχετικά με την πρόσληψη ξένων υπηκόων για τις διδακτικές ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε., το Δ.Σ. συσκέπτεται διεξοδικά πάνω σε θέματα που αφορούν την σύνθεση του προσωπικού. (απ. 39/1932).

Με βάση τα πορίσματα της σύσκεψης, συνιστάται να προσλαμβάνονται οι άνεργοι αντί των συνταξιούχων ή των κατεχόντων άλλη θέση. Σχετικά δε με τον συνταξιούχο προσ-

ληφθέντα καθηγητή μαθηματικών κ. Σταμάτη εκφέρεται η δικαιολογία ότι εκτός του ότι είναι άριστος στα καθήκοντα του, υπηρέτησε στο παρελθόν στην Βιοτεχνική Σχολή, και ότι ενώ αμοιβείται με χαμηλές αποδοχές εργάζεται πέραν των 48 ωρών εβδομαδιαίως εκτελώντας παράλληλα και διοικητικές εργασίες.

Όσον αφορά δε τους ξένους υπηκόους που συγκαταλέγονται στο διδακτικό προσωπικό –σε σύνολο 70 καθηγητών- και συγκεκριμένα τον Γ. Τούκανιτς, λιθοδόμο, ουγγρικής καταγωγής, τον Γ. Εγκλάου, γερμανό υπήκοο και τον Ερ. Χάνε ο οποίος είχε μετακληθεί από την Παπαστράτσιο Σχολή σαν διευθυντής της, αναφέρεται ότι όλοι είναι άριστοι και μοναδικοί στην ειδικότητα τους, και προσελήφθησαν μόνον αφότου ήταν αδύνατον να εξευρεθεί κατάλληλος έλληνας. Επίσης η πρόσληψη του ιταλικής καταγωγής αριστεύσαντος μαθητή Πατρώνου, ως αρχιτεχνίτη, είναι νόμιμη σύμφωνα με το καταστατικό της Σ.Σ.Τ.Ε.

Τα προβλήματα σχετικά με την σύνθεση του προσωπικού απασχολούν τη Σ.Σ.Τ.Ε. καθ' όλη τη διάρκεια του 1933. Οι καθηγητές Δ. Σουρής και Σ. Ξενόπουλος, ύστερα από τις καταγγελίες τους για πρόσληψη ξένων υπηκόων και παραβίαση των νόμων του κράτους, απολύονται από τη Σ.Σ.Τ.Ε. με απόφαση του Δ.Σ. (απ.5/1933), ο πρώτος με το αιτιολογικό της διοικητικής και διδακτικής ανεπάρκειας, και ο δεύτερος με το αιτιολογικό της διανοητικής εξασθένησης.

Τα δημοσιεύματα στον τύπο και οι καταγγελίες των καθηγητών φθάνουν στην Βουλή: ο βουλευτής Σ. Κρεμέζης ζητεί από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας να καταθέσει λεπτομερώς τα στοιχεία που αποδεικνύουν την οικονομική οργάνωση και διαχείριση της Σ.Σ.Τ.Ε., τον τρόπο πρόσληψης του προσωπικού, τα μέχρι τότε έξοδα, τα έσοδα και τις προμήθειες, καθώς και το ακριβές ποσό που προέκυψε από την εκκαθάριση της περιουσίας του δωρητή Β. Σιβιτανίδη. Την έρευνα αυτή θα αναλάβει αργότερα με μεγάλο ζήλο ο πρόεδρος του Πολυτεχνείου Λαμπαδάριος, αλλά θα αρνηθεί να την συνεχίσει ο μετέπειτα εκλεγείς πρόεδρος Πρωτοπαππαδάκης. Τα προβλήματα με το προσωπικό της Σ.Σ.Τ.Ε. συνεχίζονται με τις εξής ανακατατάξεις : Στις 16/3/33 αποπέμπεται για ανάρμοστη συμπεριφορά ο καθηγητής Ε. Τζωρτζάκης του τμήματος Πλαστικής, ενώ την θέση του απολυθέντος Δ. Σουρή της σχολής Διακοσμητικών Επαγγελμάτων καταλαμβάνει ο Α. Πέππας, Ηλεκτρολόγος της Ecole Supérieure de Paris «εργασθείς εν Αιγύπτω», με καθαρό μισθό 3000 δραχ. Στις 27/3/33 προσλαμβάνεται, μετά από

συνέντευξη, ο μουσικός Θεόδωρος Σπάθης, διευθυντής του τμήματος μουσικής της Πανεπιστημιακής Λέσχης, για την διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής, και ο Ν. Σακελάριος για το μάθημα της χημείας. Επίσης με την απόφαση 19/1933 απολύεται ο καθηγητής διακοσμητικής και ζωγραφικής Λουκίδης διότι εκτελούσε την εργασία του ως πάρεργο, ενώ ο ίδιος κατηγορεί την Σ.Σ.Τ.Ε. ότι δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μαθητών.

Η Σ.Σ.Τ.Ε. παρέχει υπηρεσίες σε ιδιωτικές εταιρείες.

Το Δ.Σ. αποφασίζει να ενισχύσει τον επιχειρηματικό χαρακτήρα της Σ.Σ.Τ.Ε. αποβλέποντας στην εξεύρεση οικονομικών πόρων και ,παράλληλα, στην κατάρτιση και αποζημίωση των μαθητών μέσα από την παραγωγική εργασία σε πραγματικές συνθήκες. Σ' αυτό το πνεύμα η Σ.Σ.Τ.Ε. αναθέτει σε μαθητές την εκτέλεση των εξής εργασιών:

Στις 6/2/33, κατασκευή 16 τρανσφορματέρ ηλεκτρικών κωδώνων για την εταιρία Ζαχαρίου

Κατασκευή δύο ζευγών κοπτικών μαχαιριών κατεργασίας ξύλου για λογαριασμό του Κλ. Φιλάρετου.

Στις 27/3/33,κατασκευή μοντέλου καρέκλας για την αίθουσα του Διοικητικού Συμβουλίου ,και καρτοθήκες προσελεύσεως του προσωπικού της Σ.Σ.Τ.Ε.

Η αίθουσα του Διοικητικού Συμβουλίου (Πανοραμική Άποψη)

Στις 26/6/33 42 καθίσματα για λογαριασμό του Παλαιοντολογικού Μουσείου του Πανεπιστημίου.

Δύο πρέσες δια λογαριασμό του κ. Κουτσοδάκη. Η τιμή πώλησης των πρεσών είναι 4.200 δραχ. ενώ το κόστος υπολογίζεται σε 2.600 δραχ.

Οι μαθητές, εκτελώντας τις προαναφερθείσες παραγγελίες ιδιωτών και τις διάφορες τεχνικές εργασίες για τις ανάγκες της Σ.Σ.Τ.Ε., αποζημιώνονται οικονομικά και καλύπτουν εν μέρει τα δίδακτρα και δικαιώματα[αξία υλικών εκπαίδευσης] της Σ.Σ.Τ.Ε.

Συγκεκριμένα την περίοδο από 15/9/32 – 31/12/32 δαπανήθηκαν τα κάτωθι ποσά.

Σχολείο	Μηχανουργικών επαγγελμα- των και Ηλεκτροτεχνίας	Δομικών επαγγελμα- των και Επιπλοποιίας
Ημερομίσθιο μαθητών	19.997 Δρχ	702 Δρχ
Υλικά	13.755,10 Δρχ	3.119,80 Δρχ
Γενικά έξοδα	5.083 Δρχ	2.107 Δρχ
Σύνολα	38.835,10 Δρχ	5.928,80 Δρχ

Η οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε και το πρόγραμμα διδασκαλίας και εξετάσεων το σχολικό έτος 32-33.

Παρά τις οικονομικές και οργανωτικές δυσκολίες που έχει αντιμετωπίσει η Σ.Σ.Τ.Ε. κατά την τετράχρονη λειτουργία της, στο τέλος του σχολικού έτους 1932-33 ευρίσκεται σε περίοδο οργανωτικής και λειτουργικής ωριμότητας. Απασχολούνται περίπου 70 καθηγη-
τές, 25 άτομα στο Διοικητικό τμήμα και 12 στο Διαχειριστικό. Η ακριβής οργανωτική δο-
μή του προσωπικού με μόνιμο διευθυντή τον Ανάργυρο Ηλιάδη είναι η εξής:

1 ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ			2 ΤΜΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ		
A	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	2	A	ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ	5
B	ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ	3	B	ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ	2
Γ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	15	Γ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΘΗΚΗΣ	3
Δ	ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ	5	Δ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	1
			E	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ	1
ΣΥΝΟΛΑ					
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		25			12
3 ΤΜΗΜΑ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ – ΤΕΧΝΙΤΩΝ					
1	ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ				10
2	ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΤΕΧΝΙΑΣ				7
3	ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΑΣ				5
4	ΤΜΗΜΑ ΛΙΘΟΔΟΜΩΝ				7
5	ΤΜΗΜΑ ΞΥΛΟΔΟΜΩΝ				4

6	ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΑΣ	8
7	ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΦΙΚΩΝ – ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	4
8	ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	6
9	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ	3
10	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΜΕΤΑΛΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	2
	ΣΥΝΟΛΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	56

Στο προπαρασκευαστικό τμήμα εργάζονται οι εξής καθηγητές

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ	
Μ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΗΣ	ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ
Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ	ΚΑΘ. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ
Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ	ΚΑΘ. ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
Κ. ΚΟΡΙΝΑΣ	ΚΑΘ. ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
Π. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ	ΚΑΘ. ΦΥΣΙΚΗΣ
Θ. ΣΠΑΘΗΣ	ΚΑΘ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ
Ι. ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΣ	ΚΑΘ. ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑΣ
Α. ΖΑΜΠΟΥΡΑΣ	ΚΑΘ. ΥΓΙΕΙΝΗΣ
Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΑΘ. ΓΕΝ. ΕΠΑΓΓ.
Α. ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ	ΚΑΘ. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ

Στα άλλα τμήματα εργάζονται τεχνίτες, εργοδηγοί και βοηθοί εκτός από το Σχεδιαστήριο συμπληρωματικής μορφώσεως όπου εργάζονται οι:

ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	
Μ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΗΣ	ΚΑΘ. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
Κ. ΛΑΣΚΟΣ	ΚΑΘ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
Σ. ΚΑΝΤΖΙΚΗΣ	ΚΑΘ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ
Ν. ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ	ΚΑΘ. ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΠΛΑΣΤΙΚΗΣ
Π. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ	ΚΑΘ. ΦΥΣΙΚΗΣ
Γ. ΖΟΓΓΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΑΘ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η δομή του προγράμματος διδασκαλίας έχει οργανωθεί ως εξής: τέσσερις ημέρες είναι αφιερωμένες στις πρακτικές ασκήσεις και δύο στην διδασκαλία μαθημάτων θεωρητικής κατεύθυνσης.

Ε.Ρ.Ο.Γ.Ρ.Α.Μ.Μ.Α. - Δ.Ε.Υ.Τ.Ε.Ρ.Α.Σ		ΙΙ.- ΤΡΙΤΗ ΜΕΤΑΝΟΤΕΧΝΙΑ & ΙΙΙ ΤΡΙΤΗ ΜΑΚΕΤΟΤΕΧΝΙΑ	
I.- ΤΡΙΤΗ ΓΕΩΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε	Ιη Εξέμνηον β' αΐθουσα 208
Ο.Ρ.Δ.Σ. 1η - Αΐθουσα 304		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 2α	Εξέμνηον γ' 203
9.5 - 10.40	Γεωμετρικόν σχέδιον Κ.Λάσκος Κ.Σιδουρίου	Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 4η	Εξέμνηον ε' 208
10.50-11.35	Ελληνικά Π.Παπαδόπουλου	Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 6η	Εξέμνηον ζ' 203 καί
11.40-12.25	Μαθηματικά Β.Κουμουδής	Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 7η	Εξέμνηον η' 203
1.15- 2.-	Φ.Πειραματική Η. Αναστασίου		
2.5 - 2.50	Γ.Ιστορία Ν. Αναστασίου		
3.- - 3.45	Μουσική Σ.Αλέου		
3.50- 4.35	Γυμναστική Α.Μπαρτζάνης		
Ο.Ρ.Δ.Σ. 2α - Αΐθουσα 305			
9.5 - 10.40	Γεωμετρικόν σχέδιον Κ.Λάσκος Κ.Σιδουρίου		
10.50- 11.35	Μαθηματικά Β.Κουμουδής		
11.40- 12.25	Ελληνικά Γ. Οικονομίδης		
1.15- 2.-	Φ.Πειραματική Α.Παπαδόπουλου		
2.5 - 2.50	Ελληνικά Α.Παπαδόπουλου		
Ο.Ρ.Δ.Σ. 3η - Αΐθουσα 303			
9.5 - 9.50	Μαθηματικά Στ. Σταμάτης		
9.55-10.40	Ελληνικά Α.Παπαδόπουλου		
10.50-12.25	Ελ.Σχέδιον Κουλουμπάρης		
1.15- 2.-	Γεν.Ιστορία Γρ. Οικονομίδης		
2.5 - 2.50	Χημεία Ν.Σταγγελινός		
3.00- 3.45	Γυμναστική Α.Μπαρτζάνης		
3.50- 4.35	Μουσική Σ.Αλέου		
Ο.Ρ.Δ.Σ. 4η - Αΐθουσα 302			
9.5 - 10.40	Ελ.Σχέδιον Κ.Κουλουμπάρης		
10.50- 11.35	Μαθηματικά Στ. Σταμάτης		
11.40- 12.25	Ελληνικά Παπαντωνίου Α.		
1.15- 2.50	Πλαστική Γ.Ματράγκας		
3.- - 3.45	Θρησκευτικά Γ.Παρουσιάνης		
3.50- 4.35	Βιοτεχν. Ιστορία Ν. Αναστασίου		
Ο.Ρ.Δ.Σ. 5η - Αΐθουσα 304			
9.5 - 9.50	Ελληνικά Α.Παπαντωνίου		
9.55-10.40	Μαθηματικά Β.Κουμουδής		
10.50-12.25	Γεωμ.Σχέδιον Κ.Λάσκος Ν.Σταγγελινός		
1.15- 2.-	Χημεία Ν. Σταγγελινός		
2.5 - 2.50	Θρησκευτικά Γ.Παρουσιάνης		
3.- - 4.45	Εκτείνον σχέδιον Ματράγκας		
Ο.Ρ.Δ.Σ. 6η - Αΐθουσα 306			
9.5 - 9.50	Μαθηματικά Β.Κουμουδής		
9.55-10.40	Γυμναστική Α.Μπαρτζάνης		
10.50-12.25	Γεωμ.Σχέδιον Κ.Λάσκος Ν.Σταγγελινός		
1.15- 2.-	Θρησκευτικά Γ.Παρουσιάνης		
2.5 - 2.50	Μουσική Θ.Σιδουρίου		
3.- - 3.45	Βιοτεχν. Ιστορία Ν. Αναστασίου		
3.50-4.35	Φ.Πειραματική Η. Αναστασίου		
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 1η	Εξέμνηον β' αΐθουσα 208
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 2α	Εξέμνηον γ' 203
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 4η	Εξέμνηον ε' 208
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 6η	Εξέμνηον ζ' 203 καί
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 7η	Εξέμνηον η' 203
		9.5 - 11.35	Εφαρμογές
		12.30- 4.5	Εφαρμογές
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 3η	Εξέμνηον δ' αΐθουσα 203
		9.5 - 9.50	Ελληνικά Π.Παπαδόπουλου
		9.55-10.40	Μηχανολογία Π.Διαμαντίδης
		10.50-11.35	Φ.Πειραματική Π.Διαμαντίδης
		12.30 - 2.5	Τεχν.Σχέδιον Σ. Αναστασίου καί
			Α.Παπαδόπουλου
		2.5 - 2.50	Μαθηματικά Α.Παπαδόπουλου
		3.- - 3.45	Χημεία Ν.Σταγγελινός
		3.50 - 4.35	Τεχνική διδασκαλία
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 5η	Εξέμνηον στ' αΐθουσα 205
		9.5 - 9.50	Μηχανολογία Π.Διαμαντίδης
		9.55-11.35	Ηλεκτρολογία Α.Παπαδόπουλου
		12.25- 1.10	Ελληνικά Π.Παπαδόπουλου
		1.15- 2.-	Ηλεκτροτεχνία Γ.Παρουσιάνης
		2.5 - 3.45	Θερμικά Μηχανικά Π.Διαμαντίδης
		3.50- 4.35	Τεχν. διδασκαλία Π.Διαμαντίδης Α.Παπαδόπουλου
		ΙV.- ΤΡΙΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	
		V.- ΤΡΙΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΗΠΟΠΟΙΙΑ	
		VI.- ΤΡΙΤΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ	
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 1η	Εξέμνηον β'
		9.5 - 11.35	Εφαρμογές
		12.30- 3.50	Εφαρμογές
		4.10- 4.50	Ηθική άγωγή αΐθουσα 212
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 2α	Εξέμνηον γ'
		9.5 - 10.40	Γεωμ.Σχέδιον Α. Ιατρίδης αΐθουσα 212
		10.50- 11.35	Μαθηματικά Α. Ιατρίδης 209
		12.30- 2.50	Ελ.Σχέδιον Σ.Καντζίκης 123
		3.40-3.45	Οι Οικοδόμοι οθνοδομικήν
			Γ.Βαρουλάκης 209
			Οι Σουλουργοί ζυλουργικήν
			Γ.Οικονομίδης 212
			Οι διακοσμηταί φυσιογνωσάν
			Γ.Βαρουλάκης 119
		3.50 - 4.35	Γεωμετρία Α.Ραυτόπουλος 117
		Τ.Δ.Ε.Ι.Ε 3η	Εξέμνηον δ'
		9.5 - 9.50	Ευρύλογος Γ.Βαρουλάκης 204
		9.55-10.40	Ελληνικά Π.Παπαδόπουλου 209
		10.50-11.35	Μαθηματικά Α.Ραυτόπουλος 117
		12.30- 2.50	Ελ. Σχέδιον Σ.Καντζίκης 121
		3.- - 3.45	Μαθηματικά Α.Ραυτόπουλος 117
		3.50- 4.35	Οι Οικοδόμοι Ιστ.Α. Ελ.Σχ. Τεχν.τέχνης Βαρουλάκης Ραυτόπουλος έναλλάξ αΐθ.
		-/-	

Πρόγραμμα σχολής

Το πρόγραμμα απολυτηρίων εξετάσεων απαιτεί γνώσεις έμπειρου τεχνίτη όπως προκύπτει από τα καταγεγραμμένα θέματα εξετάσεων:

Μωσαϊσται: αποπεράτωση μωσαϊκού δαπέδου ρυθμού Αιγυπτιακού.

Διακοσμηταί: σπατουλάρισμα, ελαιοχρωματισμός και διακόσμησης κατ' απομίμεισιν ξύλου ή μαρμάρου.

Πλάσται: χάραξις σφραγίδος της Σχολής διαμέτρου 4 εκατοστών, και χάραξις επί χαλκού στοιχείων αρχαϊκής, βυζαντινής και αγγλικής γραφής.

Γυψουργοί: παρασκευή φόρμας και εκμαγείου προς κατασκευή κιονόκρανου βυζαντινού ρυθμού, καθώς και σχεδίαση και εκτέλεση εις γύψον ενός συντριβανιού, ενός τζακιού και προπυλαίων.

Μαρμαροτεχνίται: σχεδιασμός τζακιού και εκτέλεση με πρόπλασμα πηλού.

Λιθοδόμοι: κατασκευή περιπτέρου πορτάλ εκ πλινθοδομών, επίχρισμα δι' ασβεστοκονίας, σχέδιον εκτελέσεως μιας πλακός δοκού μπετόν.

Ξυλοδόμοι: σχεδιασμός και κατασκευή γραφείου, βιβλιοθήκης, σιφονιέρας, τουαλέτας κυρίας, νιπτήρος κλπ., και σχεδιασμός και προϋπολογισμός κουφωμάτων.

Ηλεκτροτεχνίτες: α) οι μαθητές αφού λάβουν σχέδιο διωρόφου κατοικίας θα υποβάλουν προσφορά προς φωτισμόν της κατοικίας με τον ακριβή απολογισμό του προβλεπόμενου φωτισμού στα διάφορα δωμάτια, απολογισμό των διατομών των διακλαδώσεων από τον κεντρικό πίνακα, απολογισμό της γραμμής συνδέσεως του γενικού πίνακος μετά του δικτύου, υπολογισμό κόστους εγκαταστάσεως κλπ. β) επί πινακίδος μήκους 1,50 και πλάτους 0,40 μ. θα γίνει εγκατάστασις τριφασικής γραμμής από χαλυβδωλήνα δια την σύνδεση μετά του δικτύου μέσω κυτίου και γωνίας δύο τριφασικών κινητήρων. γ) σε γραμμή συνεχούς ρεύματος σύνδεση 2, 3, 4 λαμπτήρων με διαφόρους τρόπους δ) υπολογισμός ημερομισθίων.

Μετά τις απολυτήριες εξετάσεις του 1932-33 απεφοίτησαν μόνο 57 μαθητές όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα:

σχολείο	τμήματα	απόφοιτοι	% συνόλου
Διακοσμητικών επαγγελμαμάτων	Διακοσμητών μωσαϊστών ζωγράφων	15	26%
	Πλάστες	12	21%
Μηχανουργικών επαγγελμαμάτων και ηλεκτροτεχνίας	Ηλεκτροτεχνίας	23	40%
Δομικών επαγγελμαμάτων και επιπλοποιίας	Ξυλοδόμοι	2	4%
	Επιπλοποιοί	2	4%
	Λιθοδόμοι	3	5%
Σύνολο αποφοίτων=		57	

Απολογισμός πρώτης περιόδου(16/6/1933)

Κατά την πρώτη τριετία δράσεως του Δ.Σ. (1927-29), έγιναν προπαρασκευαστικές ενέργειες για την κατάρτιση των σχεδίων οργάνωσης, εγκατάστασης και λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. χωρίς να καταστεί δυνατή η υλοποίησή τους, ενώ μόλις στο τέλος του 1929 έγινε

δυνατή η έναρξη της προσωρινής λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. σε ενοικιαζόμενο εργοστάσιο στα Πετράλωνα με την ίδρυση τριών Σχολείων: Διακοσμητικών Επαγγελματιών, Μηχανοτεχνικών & Ηλεκτροτεχνικών Επαγγελματιών, Δομικών Επαγγελματιών & Επιπλοποιίας. Στα Σχολεία αυτά δεν ήταν δυνατόν να συσταθούν όλοι οι απαραίτητοι κλάδοι και τα τμήματα για την ολοκληρωμένη λειτουργία τους, ούτε να καταρτισθούν και να συμπληρωθούν τα αντίστοιχα εργαστήρια, με αποτέλεσμα να παρασχεθεί στους μαθητές μόνον προπαρασκευαστική στοιχειώδης τεχνική γνώση και μάλιστα θεωρητικής φύσεως, ενώ ο σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε. ήταν η εκτέλεση πραγματικών εφαρμογών και ασκήσεων.

Ο χώρος του ενοικιαζόμενου εργοστασίου δεν επέτρεπε την επέκταση των συσταθέντων Σχολείων, και η συμπλήρωση των προσωρινών εργαστηρίων δεν θεωρήθηκε σκόπιμη δεδομένου ότι μετά από λίγο η Σ.Σ.Τ.Ε. θα μεταφερόταν στο ιδιόκτητο κτίριό της.

Το διδασκόμενο αναλυτικό πρόγραμμα της ύλης και των εφαρμογών ήταν ανολοκλήρωτο και είχε δυσκολίες στην εφαρμογή του.

Οι αντιξοότητες όμως της πρώτης τριετίας ωφέλησαν διότι το διδακτικό προσωπικό απέκτησε την απαιτούμενη πείρα, και με την εγκατάσταση της Σ.Σ.Τ.Ε. στο ιδιόκτητο κτίριο της υπήρχε η δυνατότητα εφαρμογής αναλυτικών προγραμμάτων διδασκόμενης ύλης και ασκήσεων.

Κατά την δεύτερη τριετία (1930-33) το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετώπισε το Δ.Σ. ήταν η οικονομική πολιτική την οποία έπρεπε να ακολουθήσει, διότι το σύνολο σχεδόν της περιουσίας της Σ.Σ.Τ.Ε. ήταν επενδυμένο σε αιγυπτιακά χρεώγραφα τα οποία είχαν υποτιμηθεί λόγω της οικονομικής συγκυρίας και ήταν ασύμφορο να εκποιηθούν. Το Δ.Σ. αντιμετώπισε το ζήτημα με λελογισμένους συνδυασμούς και έλυσε το πρόβλημα οικονομικής ρευστότητας παρουσιάζοντας το ακόλουθο έργο:

Α) Οικοδόμηση κτιρίου: Αφού εκπονήθηκαν τα σχέδια από τους αρχιτέκτονες Ε. Κριεζή και Α. Μεταξά ξεκίνησε η οικοδόμηση τον Μάιο του 1930. Μετά από δημοπρασία η εκσκαφή ανατέθηκε στον εργολάβο Ν. Αβραμέα και η εξ' οπλισμένου σκυροδέματος οικοδόμηση στον Ν. Γαβαλά.

Η ακολουθηθείσα οικοδομική πολιτική συνίστατο στην ανάθεση των οικοδομικών έργων με μειοδοτικό διαγωνισμό, ενώ στην εκτέλεση των διαφόρων έργων συμμετείχαν

και οι μαθητές υπό την επίβλεψη των αρχιτεκτόνων με σκοπό την πρακτική άσκηση εφαρμογών. Σε διάστημα μόλις δε ενός έτους είχε συντελεσθεί το μεγαλύτερο οικοδομικό έργο και επί επιφανείας 5040 m² είχε κτισθεί κτίριο όγκου 49400 m³ και ωφέλιμου χώρου 10300 m². Το όλο έργο κόστισε 23,000,000 δρχ. χωρίς να συμπεριλαμβάνεται μεταγενέστερη οικοδομική επέκταση στην πλευρά του Μηχανουργείου για κατασκευή μηχανοστασίου, βαφείου και σιδηρουργείου.

Β) Εγκατάσταση της Σ.Σ.Τ.Ε. στα νέα κτίρια: Παράλληλα με την ανέγερση του κτιρίου έγινε και η εκπόνηση σχεδίων και μελετών της οργάνωσης και εγκατάστασης των απαιτούμενων εργοστασίων, εργαστηρίων και λοιπών διαμερισμάτων και παρακολουθημάτων της Σ.Σ.Τ.Ε. Έγινε προμήθεια των απαιτούμενων μηχανημάτων, εργαλείων, σκευών, οργάνων και λοιπών ουσιών, καθώς και των απαιτούμενων επίπλων, δια της αναζήτησης προσφορών σε διάφορα εργοστάσια και οίκους του εξωτερικού, επιμελητήρια και λοιπούς οργανισμούς. Μετά από μελέτη των προσφορών το Δ.Σ. εστράφη στην αγορά της Γερμανίας απ' όπου προμηθεύθηκε το εν λόγω υλικό άνευ προμήθειας. Η ακολουθούμενη από την τότε Κυβέρνηση νομισματική πολιτική, με την απαγόρευση εξαγωγής συναλλάγματος, προκάλεσε καθυστερήσεις στην παραλαβή των παραγγελθέντων μηχανημάτων. Τελικά τα εμπόδια υπερνικήθηκαν και πραγματοποιήθηκε η εγκατάσταση της πλειονότητας των εργοστασίων και εργαστηρίων της Σ.Σ.Τ.Ε, με τη συμβολή των ίδιων των μαθητών, οι οποίοι κατασκεύασαν τα περισσότερα έπιπλα του κτιρίου και συμμετείχαν στα οικοδομικά και χωματοουργικά έργα, γεγονός το οποίον ωφέλησε οικονομικώς τόσο την Σ.Σ.Τ.Ε. όσο και τους ασκούμενους μαθητές.

Ο τρόπος οργάνωσης των εγκαταστάσεων των εργοστασίων και εργαστηρίων έγινε βάσει μελέτης, ώστε η χρησιμότητα αυτών να μην είναι αμιγώς εκπαιδευτική αλλά και παραγωγική, αφ' ενός για να μην εμποδίζεται ο εκπαιδευτικός σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε. και αφ' ετέρου για να προκύπτουν οικονομικά οφέλη για την κάλυψη μέρους των ετησίων εξόδων, δεδομένου ότι το κληροδότημα Σιβιτανίδη δεν θα επαρκούσε μελλοντικά στην κάλυψη των δαπανών της Σ.Σ.Τ.Ε..

Τα νέα κτίρια έχουν κτισθεί επί οικοπέδου εκτάσεως 24,000 τ.π., έχουν όγκο 50,000 κ.μ. και 240 διαμερίσματα εκ των οποίων ένα αμφιθέατρο με προβολέα και κινηματογράφο, παρασκευαστήριο φυσικής, μουσείο, αίθουσα εκθέσεων προϊόντων τέχνης, βιβλιοθήκη,

αναγνωστήριο μαθητών, πρόχειρο ιατρείο, αίθουσα διδασκαλίας μουσικής, κυλικείο και χώρους για παιγνίδια.

Η ηλεκτρική και υδραυλική εγκατάσταση είναι πλήρης, ενώ σε ειδικούς χώρους έχουν εγκατασταθεί το μαγειρείο, το εστιατόριο, τα πλυντήρια και οι ιματιοθήκες των μαθητών. Εξαιρετική προσοχή έχει δοθεί στον αερισμό και στο φωτισμό των εργοστασίων, εργαστηρίων, σχεδιαστηρίων και αιθουσών διδασκαλίας. Τα δε μηχανήματα των εργοστασίων είναι από τα πλέον σύγχρονα και παρέχουν την μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια για την ζωή και την αριτιμέλεια των μαθητών.

Η διαδικασία όμως της μετεγκατάστασης έχει αντίκτυπο στο πρόγραμμα σπουδών, το οποίο καθυστερεί με αποτέλεσμα να υποχρεωθούν οι τελειόφοιτοι του σχολικού έτους 1931-32 να παρακολουθήσουν ένα ακόμη σχολικό έτος, εγγραφόμενοι δωρεάν αλλά παράγοντας έργο υπέρ της Σ.Σ.Τ.Ε. προς αποζημίωση των εξόδων τους.

Γ) Οικονομική πολιτική της Σ.Σ.Τ.Ε.: Με βάση την διαθήκη Σιβιτανίδη το ήμισυ της περιουσίας προοριζέτο για την ανέγερση του κτιρίου και την εγκατάσταση της Σ.Σ.Τ.Ε., και το άλλο ήμισυ για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων, αφού πρώτα μετατραπεί σε ελληνικά χρεώγραφα σε χρυσό και κατατεθεί στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Το Δ.Σ. είχε ξεκινήσει το 1928 την μετατροπή των αιγυπτιακών χρεωγράφων σε ελληνικά. Με την υποτίμηση του αιγυπτιακού νομίσματος το 1929 η μετατροπή κατέστη ασύμφορη, η δε μετέπειτα υποτίμηση της δραχμής εξανέμιζε την ονομαστική αξία της περιουσίας. Το Δ.Σ. αποφάσισε να συνάψει δάνειο ύψους 8,000,000 δρχ. με την Τράπεζα της Ελλάδος και να αφήσει ανέγγιχτα τα (υποτιμηθέντα) χρεώγραφα προσδοκώντας σε μελλοντική οικονομική ανάκαμψη.

Οι προαναφερθείσες ενέργειες του Δ.Σ. διαφύλαξαν την περιουσία της Σ.Σ.Τ.Ε. η οποία την 31/5/1933 περιλαμβάνει αιγυπτιακά χρεώγραφα αξίας 80,423,000 δρχ., έπιπλα και υλικά αξίας 4,000,000 δρχ., εγκαταστάσεις αξίας 5,907,000 δρχ., το ανεγερθέν κτίριο αξίας 20,025,000 δρχ., το αγορασθέν οικόπεδο αξίας 2,892,000 δρχ., δωρεές και χρήματα κατατεθειμένα στην Εθνική Τράπεζα. Το σύνολο της περιουσίας, με βάση τις αποτιμήσεις, υπερβαίνει το αρχικό ποσό το οποίο παρέλαβε το Δ.Σ. μετά την εκκαθάριση της περιουσίας του διαθέτη στις 23/3/1928· δηλαδή 202,629 λίρες Αγγλίας ή 121,577,400 δρχ.(με τιμή λίρας 600 δρχ.)

Δ.) Εκπαιδευτική πολιτική: Βασικό μέλημα του Δ.Σ. ήταν να καταρτίσει πλήρες πρόγραμμα στα Σχολεία και τα τμήματα της Σ.Σ.Τ.Ε. για την εκπαίδευση καλών και πειθαρχημένων τεχνιτών. Προς τούτο κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια και μελέτησε διάφορα παιδαγωγικά συστήματα καταλήγοντας στο ακόλουθο μοντέλο: Οι μαθητές έπρεπε να εκτελούν εφαρμογές τουλάχιστον 4 ημέρες την εβδομάδα ενώ τις υπόλοιπες 2 μέρες θα παρείχετο διδασκαλία θεωρητικών τεχνικών γνώσεων σε συνδυασμό με τη διδασκαλία της πολιτικής, ηθικής και φυσικής αγωγής.

Το μετριότατο επίπεδο γνώσεων των μαθητών, η ανατροφή και οι διάφορες συνήθειες τους απασχόλησαν ιδιαίτερα το Δ.Σ. «διότι άτυχως οί μαθηταί οὔτοι προερχόμενοι από κοινωνικά στρώματα κατωτέρας ἀναπτύξεως, ἔχουσιν ἀνάγκην συστηματικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως, ἵνα ἐκπληρώσῃ ἡ Σχολή καὶ τὸν ἕτερον σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἔχει, ὅπως παραδώσῃ τούτους εἰς τὴν κοινωνίαν ὃχι μόνον καλοὺς τεχνίτας, ἀλλὰ χρηστοὺς καὶ ἐνάρετους πολίτας. Διὰ τοῦτο τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο δὲν ὠρρώδησε ν' ἀποδεχθῇ καὶ υἰοθετήσῃ διάφορα ληφθέντα μέτρα τείνοντα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.» ...

Ένα άλλο πρόβλημα σχετικό με την λειτουργία της Σ.Σ.Τ.Ε. ήταν η κατάσταση απορίας της πλειοψηφίας των μαθητών, εξ'αιτίας της οποίας εγκατέλειπαν τις σπουδές τους. Πιο συγκεκριμένα κατά το σχολικό έτος 1932-33 από τους 679 εγγεγραμμένους και ελεύθερους[ακροατές] μαθητές οι 90 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν λόγω οικονομικών δυσκολιών. Για την ανακούφιση του προβλήματος αυτού το Δ.Σ. καθιέρωσε οικονομικό συσσίτιο εντός της Σ.Σ.Τ.Ε., χρηματικά βραβεία και επιχορήγηση των απόρων μαθητών, και μερίμνησε για την δημιουργία οικοτροφείου εντός της Σ.Σ.Τ.Ε., με την προοπτική της προσέλκυσης μαθητών από όλη την Ελλάδα και την «'Ανατολή».

Φροντίζοντας για την επαγγελματική κατοχύρωση και αποκατάσταση των αποφοίτων, το ΔΣ έλαβε την απόφαση να προσλαμβάνει ένα μέρος των αριστούχων ως τεχνίτες στη Σ.Σ.Τ.Ε., και να κατευθύνει τους υπόλοιπους αποφοίτους στην εξεύρεση της κατάλληλης εργασίας.

Ε.) Διδακτικό προσωπικό: Ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο απασχόλησε το Δ.Σ. ήταν η επιλογή του κατάλληλου διδακτικού προσωπικού, διότι εκτός της τεχνικής μόρφωσης ο διδάσκων « δέον νὰ ἔχῃ ἐργοστασιακὴν καὶ ἐργαστηριακὴν πείραν, διοικητικὴν καὶ ἐργαστηριακὴν ἱκανότητα, παιδαγωγικὴν μόρφωσιν, ὑπαλληλικὴν συνείδησιν καὶ

δεοντολογία, νὰ εἶναι παράδειγμα ἐργατικότητας καὶ πειθαρχίας καὶ νὰ ἔχει τὴν ἐμπρέπουσαν συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ κυρίως ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ καθήκον»... ἀλλὰ «ἀτυχῶς μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ὀλίγοι εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς ὅλας τὰς ὡς ἄνω ιδιότητας, τὰς ὁποίας δέον νὰ ἔχουν».

Επίσης αρκετοὶ διδάσκοντες παρὰ τις διδακτικές τους ικανότητες «δὲν ἔχουσι τὸν ἀπαιτούμενο ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν, θεωροῦσι δὲ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Σχολῆς ὡς πάρεργον».

Για τους λόγους αὐτοὺς το Δ.Σ. ἀκολούθησε τὴν πολιτική νὰ προσλαμβάνει το προσωπικό δοκιμαστικά γιὰ ἓνα μόνον ἔτος, καὶ νὰ ἀνανεώνει τὴ σύμβαση μόνον στους ἐργαζόμενους που ἀξιολογοῦσε ὡς ικανοὺς. Επίσης καθιέρωσε ἓνα ἐργασιακό πλαίσιο σύμφωνα με τὸ ὁποῖο οἱ ἐργαζόμενοι ἀπασχολοῦντο τουλάχιστον 48 ὥρες εβδομαδιαίως, ἐξακολουθοῦσαν νὰ παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατὰ τους θερινοὺς μῆνες, καὶ ἐδικαιούντο μόνον ἓνα μῆνα ἀδεια.

Ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἐργασιακοῦ αὐτοῦ πλαισίου προκάλεσε πλήθος ἀντιδράσεων στο προσωπικό τῆς Σ.Σ.Τ.Ε., διότι πολλοὶ ἐξ αὐτοῦ κρίθηκαν ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀπολύθηκαν. Μερικοὶ δὲ ἐκ τῶν ἀπολυθέντων ἤγειραν ἀγωγή κατὰ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. ἐνῶ ἓνας προσέβαλε τὴν πράξη ἀπόλυσης τοῦ στο Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας. Οἱ ἐνέργειες αὐτές ἀνάγκασαν τὴν Σ.Σ.Τ.Ε. νὰ ἀποζημιώσει μερικοὺς ἀπὸ τους διδάσκοντες διότι τὸ δικαστήριο ἀπεφάνθη ὅτι οἱ ἑκτακτοὶ ἢ προσωρινοὶ υπάλληλοι ἐξομοιοῦνται πρὸς τους ἑκτακτοὺς δημόσιους υπαλλήλους. Πρὸς ἀποφυγὴ μίας νέας καταδικαστικῆς ἀπόφασης εἰς βάρος τῆς Σ.Σ.Τ.Ε., τὸ Δ.Σ. προέβη στὴν ἐμπρόθεσμη καταγγελία τῆς σύμβασης ὅλου τοῦ προσωπικοῦ κατὰ τὸ σχολικὸ ἔτος 1932-33, καὶ ἀποφάσισε μελλοντικὰ νὰ λάβει ἀντίστοιχα μέτρα γιὰ τὴν προστασία τῶν συμφερόντων τῆς Σ.Σ.Τ.Ε.

Περίοδος δεύτερη: 1933-36.

Ἡ τριετία 1933-36 χαρακτηρίζεται ὡς ἡ πλέον ὥριμη περίοδος τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. Ἐχει παγιωθεῖ ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτική, ἔχει ἀποκτηθεῖ ἀρκετὴ ἐμπειρία γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ὁργανωτικῶν προβλημάτων, ἔχει ἐνισχυθεῖ ὁ επιχειρησιακὸς χαρακτήρας τῆς Σ.Σ.Τ.Ε., ὑπάρχει σχετικὴ οικονομικὴ αὐτάρκεια, τὰ ἐλλείμματα εἶναι μικρὰ καὶ καλύπτονται ἀπὸ προηγούμενα πλεονάσματα, ἐνῶ σημειώνεται ἀυξημένο ἐνδιαφέρον γιὰ σπουδές στὴν Σ.Σ.Τ.Ε. σὲ σχέση με τὰ προηγούμενα χρόνια

Το σχολικό έτος 1933-34.

Το διδακτικό έτος 1933-34 αυξάνεται εντυπωσιακά ο αριθμός των υποψήφιων μαθητών. Το Δ.Σ. αποφασίζει την εγγραφή μόνο 180 μαθητών (απ. 25, συνεδρία 25/8/1933) -δεδομένου ότι η Σ.Σ.Τ.Ε. δεν έχει τη δυνατότητα να εκπαιδεύσει πάνω απο 700 άτομα- και προσδιορίζει εξ αρχής τον αριθμό των εισακτέων σε κάθε τμήμα χωριστά, διότι στο παρελθόν η Διοίκηση δεχόταν μεγάλες πιέσεις από μαθητές που ήθελαν να φοιτήσουν κυρίως στο μηχανουργικό τμήμα.

Επειδή ο δημόσιος χαρακτήρας της Σ.Σ.Τ.Ε. αντιβαίνει προς την καταβολή διδάκτρων, το Δ.Σ. αποφασίζει την περικοπή τους αλλά αυξάνει την καταβολή των δικαιωμάτων τα οποία αντιστοιχούν στην αξία των υλικών που καταναλώνουν οι μαθητές καθώς και στα εργαλεία και ρούχα που λαμβάνουν. Επίσης αποφασίζει την τμηματική καταβολή του ποσού, το οποίο καταβάλλεται άπαξ από τους μαθητές σαν εγγύηση για τις ενδεχόμενες ζημιές τους και τους επιστρέφεται μετά την αποφοίτηση τους³⁹.

Π Ι Ν Α Κ Σ ΚΑΤΑΒΟΛΑΙ Β. ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΦΟΙΤΗΣΕΩΣ								
Δικαιώματα και τρόπος καταβολής	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΙ							
	Μηχανο-τεχνίας	Ηλεκτρο-τεχνίας	Οικοδομικού	Ξυλοδομικού	Εκπλοποιίας	Γραφ. Διακοσμητών	Πλαστικ. Γλυπτικ.	Μεταλλοπ. Χαρακτικ.
Δικαιώματα λόγω Ιματισμ. Γραφ. βλ. κλπ.	1000.—	1000.—	600.—	700.—	900.—	700.—	700.—	800.—
Δικαιώμ. λόγω συσσιτ.	400.—	400.—	400.—	400.—	400.—	400.—	400.—	400.—
Αντίτιμον ταυτότητας	10.—	10.—	10.—	10.—	10.—	10.—	10.—	10.—
Συνδρ. μαθητ. Κοινότη	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—
Σύνολον Δικαιωμάτων	1416.—	1416.—	1016.—	1116.—	1316.—	1116.—	1116.—	1216.—
Αντίτ. τελών Δημοσ.	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50	17.50
Γενικόν Σύνολον	1433.50	1433.50	1033.50	1133.50	1333.50	1133.50	1133.50	1233.50
Γ' άνωτέρω καταβάλλονται ως ακολούθως:								
• Άμα τη επανεγγραφή Σεπτεμβρ. ή Μάρτιον)	533.50	533.50	233.50	383.50	433.50	383.50	383.50	483.50
• Τήν 1 Δ/βρ. ή 1' Απρ.	300.—	300.—	250.—	250.—	300.—	250.—	250.—	250.—
• Τήν 1' Ιαν. ή 1 Μαΐου	300.—	300.—	250.—	250.—	300.—	250.—	250.—	250.—
• Τήν 1 Φεβ. ή 1' Ιουν.	300.—	300.—	250.—	250.—	300.—	250.—	250.—	250.—
(1)	1433.50	1433.50	1033.50	1133.50	1333.50	1133.50	1133.50	1233.50
Τών απάλλασσόμενων πολυτέκνων και θυμάτων πολέμου ή α. δόσεις ίσας όμοιως ή λαττωιένη κατά δρ. 17.50 ή-ιοι είναι	516.—	516.—	266.—	366.—	416.—	366.—	366.—	466.—
(1) Ίδε έποσημείωσιν τελευταίου Πίνακος.								

³⁹ Για να γίνει σαφέστερο το κόστος φοίτησης στην Σ.Σ.Τ.Ε. αναφέρεται ότι ο μηνιαίος μισθός ενός εργάτη ανέρχεται περίπου στις 1200 δρχ. ενώ ο μέσος όρος των δικαιωμάτων στη Σ.Σ.Τ.Ε. ανέρχεται στις 1000 δρχ. το εξάμηνο, και η εγγύηση (άπαξ) στις 440 δρχ. χωρίς να υπολογισθούν τα δίδακτρα. Με δεδομένη την χαμηλή εισοδηματική προέλευση της πλειοψηφίας των μαθητών, γίνεται φανερό γιατί αδυνατούσαν να εκπληρώσουν τις οικονομικές υποχρεώσεις τους.

Για το δεύτερο εξάμηνο το Δ.Σ., λόγω της μεγάλης προσέλευσης υποψηφίων, αποφασίζει (απ. 35/1933) την αύξηση του αριθμού εισακτέων από 180 σε 240, κατανέμοντάς τους ως εξής: Το 35% στο τμήμα Μηχανουργών-Ηλεκτροτεχνιτών, το 24% στο τμήμα Ξυλοδόμων-Επιπλοποιών, το 12% στο τμήμα Πλαστικής-Γλυπτικής, το 11% στο τμήμα Λιθοδόμων, το 10% στο τμήμα Διακοσμητικών επαγγελματιών και το 8% στο τμήμα Μεταλλοπλαστικής.

Επίσης για την καλύτερη πρακτική εκπαίδευση των λιθοδόμων το Δ.Σ. αποφασίζει (απ. 40/1933) την εγκατάσταση του τμήματος Λιθοδόμων στο ιδιόκτητο οικοπέδο της Σ.Σ.Τ.Ε., έκτασης 22 στρεμμάτων, το οποίο βρίσκεται δίπλα στις φυλακές Συγγρού και σε απόσταση 700 βημάτων από το κεντρικό κτίριο.

Η πτωχή κρατική αρωγή και ο επιχειρησιακός χαρακτήρας της Σ.Σ.Τ.Ε.

Βασικό μέλημα του Δ.Σ. είναι η εξεύρεση οικονομικών πόρων για την συντήρηση της Σ.Σ.Τ.Ε., αλλά δυστυχώς «σημαντικὸν τμήμα τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ διατίθεται διὰ τὴν κλασσικὴν παιδείαν, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτασις εἶναι ἤδη ἀμφιβόλου χρησιμότητος, ἴσως δὲ καὶ ἐπιζημία, διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν δὲ διατίθενται ψυχία μόνον τινὰ καὶ ταῦτα ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς ἓνα κλάδον αὐτῆς, διὰ τὴν ἐμπορικὴν ἐκπαίδευσιν».

Παρά το γεγονός ότι οι τελευταίες κυβερνήσεις έχουν αναγνωρίσει την χρησιμότητα της επαγγελματικής κατάρτισης της ελληνικής κοινωνίας «καὶ τὴν ἀνάγκη περιστολῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ πληθωρισμοῦ», η οικονομική κρίση οδηγεί στην περικοπή της κρατικής επιχορήγησης που προβλέπεται για την εμπορική εκπαίδευση, και δεν αφήνει περιθώρια ελπίδων για κρατική ενίσχυση της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Από την άλλη μεριά οι πρόσοδοι του κληροδοτήματος Σιβιτανίδα δεν επαρκούν και οποιαδήποτε πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση των μαθητών αποκλείεται λόγω του χαρακτήρα της Σ.Σ.Τ.Ε. Ως εκ τούτου το Δ.Σ. αποφασίζει ομόφωνα να καταστήσει την Σ.Σ.Τ.Ε. παραγωγική ώστε «τὰ ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια, παρέχωσιν οὐ μόνον μόρφωσιν εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ καὶ προσόδους εἰς τὴν Σχολὴν»...δηλαδή παράλληλα με τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του Ιδρύματος να συνυπάρχει και ο επιχειρησιακός⁴⁰.

⁴⁰ Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά σε ομιλία του στο Δ.Σ. ο Ανδρέας Χατζηκυριάκος ... «να ἐξελιχθῇ τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα ὡς σχολὴ καὶ ταυτοχρόνως ὡς ἐπιχείρησις»

Προς εφαρμογή του επιχειρησιακού χαρακτήρα της Σ.Σ.Τ.Ε. το Δ.Σ. λαμβάνει τις εξής αποφάσεις:

Α). Η μετεγκατάσταση (απ. 40/1933) του τμήματος Λιθοδόμων θα έχει παραγωγικό χαρακτήρα.

Β). Το τεχνικό προσωπικό της Σ.Σ.Τ.Ε. θα λαμβάνει ποσοστό από τις εισπράξεις των επιτελόμενων έργων (απ. 10/1934)

Γ). Θα εκπονηθεί μελέτη για την επωφελέστερη αξιοποίηση της περιουσίας της Σ.Σ.Τ.Ε.,

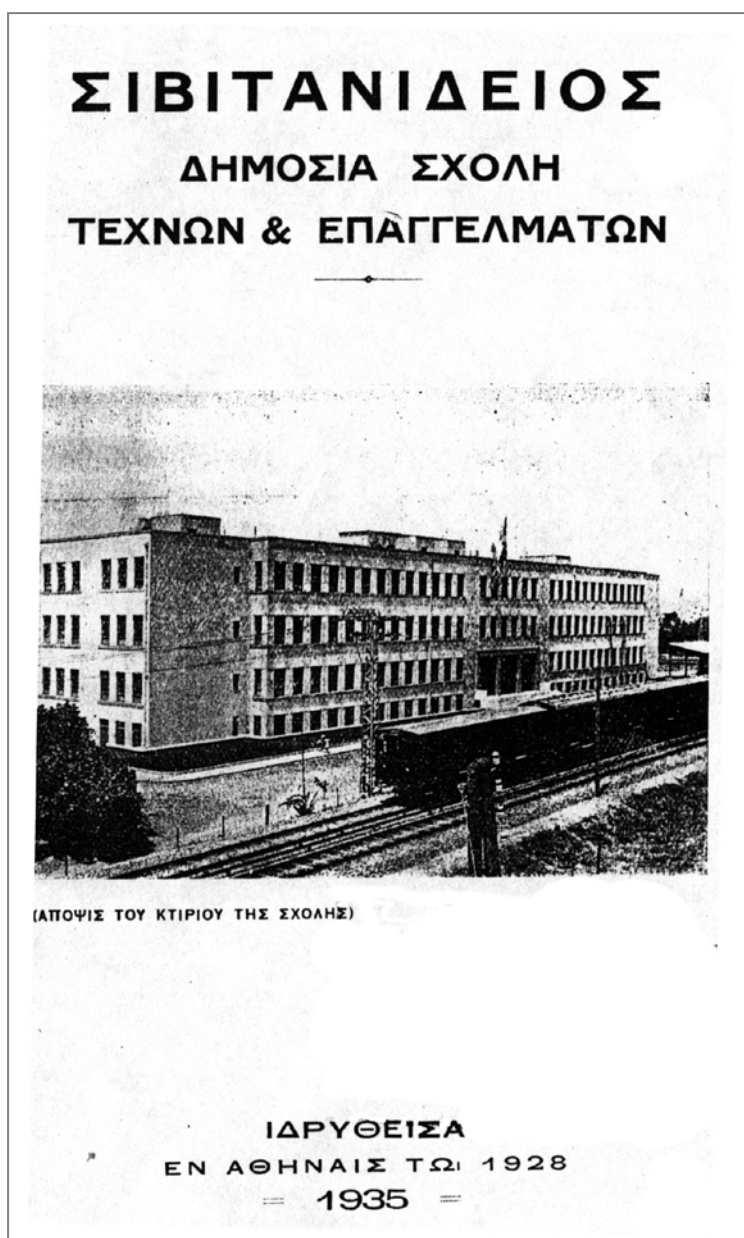
και θα αλλάξει ο τρόπος διαχείρισης κατάθεσης χρημάτων, καθώς ο λογαριασμός της Σ.Σ.Τ.Ε., ο οποίος ήταν στο όνομα του Α. Χατζηκυριάκου, αντικαθίσταται με νέο λογαριασμό στο όνομα του Νομικού Προσώπου της Σ.Σ.Τ.Ε. (απ. 14-15/1934)

Η άδεια εξάσκησης επαγγέλματος των τεχνιτών της Σ.Σ.Τ.Ε.

Οι πρώτοι απόφοιτοι της Σ.Σ.Τ.Ε. αντιμετωπίζουν πρόβλημα επαγγελματικής αποκατάστασης διότι το κράτος, εκτός του ότι δεν τους χορηγεί άδεια εξάσκησης επαγγέλματος, δεν τους παρέχει αναβολή στράτευσης λόγω σπουδών, και δεν τους προσφέρει την ανάλογη τεχνική θέση στον στρατό ή στην αεροπορία (συνεδρία 1/7/34).

Για την επίλυση του προβλήματος το Δ.Σ. αποφασίζει αφ'ενός να στείλει υπόμνημα στον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, εκθέτοντας το θέμα και ζη-

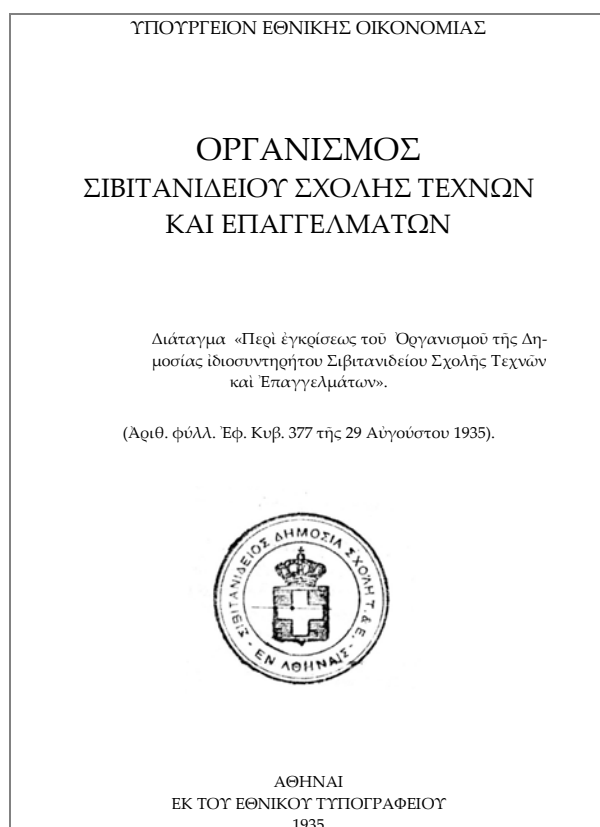
τώντας νομοθετική ή διοικητική ρύθμιση, και αφ'ετέρου να αναλάβει η ίδια η Σ.Σ.Τ.Ε. την αποκατάσταση των αποφοίτων δια της ανάθεσης εργασιών εις αυτούς (απ. 45/1934).

Στην αρχή του σχολικού έτους 1934-35 γίνονται ενέργειες για την επέκταση των δραστηριοτήτων της Σ.Σ.Τ.Ε, με την έγκριση δαπάνης ανέγερσης οικοτροφείου (απ. 47/1934), και την απόφαση σύστασης εντός του 1935 Σχολείου Ξενοδοχοῦπαλλήλων (απ. 51/1934), ενώ λαμβάνεται η απόφαση να δοθεί ευρύτερη δημοσιότητα στις δραστηριότητες αυτές, με την έκδοση του πρώτου δελτίου της Σχολής (απ. 43/1934), το οποίο όμως θα εκδοθεί τελικά στο τέλος του 1935.

Ο νέος οργανισμός του 1935.

Μέχρι το 1935 η Σ.Σ.Τ.Ε. έχει δημόσιο χαρακτήρα, αλλά το καθεστώς στο οποίο υπάγεται το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό είναι ιδιωτικού χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα στην συνταξιοδότηση και στο ύψος των αποδοχών του. Επειδή μάλιστα η σύνθεση των υπηρεσιών και των τμημάτων έχει αλλάξει από την επο-

χή της εφαρμογής του πρώτου συσταθέντος οργανισμού της σχολής το 1928, απαιτείται πλέον η έκδοση νέου οργανισμού ο οποίος να ορίζει τους νέους τίτλους και τις μισθολογικές αντιστοιχίες των μονίμων υπαλλήλων της Σ.Σ.Τ.Ε.

Ο ασαφής χαρακτήρας της Σ.Σ.Τ.Ε. περιεπλάκη περισσότερο με την έκδοση του νόμου 5981/1933 ο οποίος αφορούσε την υπαλληλική διαβάθμιση, μισθοδοσία και ιεραρχία όλων των κρατικών υπαλλήλων. Ο νόμος αυτός περιέλαβε και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Σ.Σ.Τ.Ε.), και τελικά κατήργησε τις υπάρχουσες αντιστοι-

χίες εδρών και θέσεων των υπαλλήλων χωρίς να προβλέψει νέες. Έτσι όλα τα Νομικά Πρόσωπα, πλην του Πολυτεχνείου και του Πανεπιστημίου, αντιμετώπισαν προβλήματα με το διορισμό, τη μισθοδοσία, και τη γενικότερη εργασιακή κατάσταση των υπαλλήλων τους, ενώ η Σ.Σ.Τ.Ε βρέθηκε με ανύπαρκτη σύνθεση, και καταργημένες θέσεις και έδρες.

Για την επίλυση του προβλήματος εξεδόθη ο νόμος 6304/1935 προς καθορισμό της διαβάθμισης του προσωπικού της Σ.Σ.Τ.Ε., αλλά απεδείχθη πρακτικά ανεφάρμοστος διότι η πραγματική σύνθεση των υπηρεσιών και των εκπαιδευτικών τμημάτων της ερχόταν σε αντίθεση με τον εν λόγω νόμο.

Οι ανωμαλίες αυτές είχαν άμεσο αντίκτυπο στην Σ.Σ.Τ.Ε., καθώς έθιγαν τόσο την υπόσταση του διευθυντή Α. Ηλιάδη όσο και το μέλλον της ίδιας. Το Δ.Σ. προκειμένου να εξασφαλίσει τις υπηρεσίες του Α. Ηλιάδη μέχρι την ολοκλήρωση της οργάνωσης της Σ.Σ.Τ.Ε., και να περιφρουρήσει την μονιμότητα του αλλά και τη συνταξιοδότησή του από εξωτερικές ενέργειες, είχε ανανεώσει την σύμβαση του για 6 χρόνια (απ. 16/1934) εξισώνοντάς τον μισθολογικά με το γενικό διευθυντή Υπουργείου. Μεμονωμένες όμως ενέργειες δεν έλυναν τα δημιουργηθέντα προβλήματα τα οποία απαιτούσαν (συνεδρία 10/7/1935):

- Τακτοποίηση της υπαλληλικής κατάστασης του προσωπικού.
- Ρύθμιση του συνταξιοδοτικού θέματος.
- Παροχή δασμολογικών ατελειών, αντιστοίχων προς τις δημόσιες υπηρεσίες.
- Κρατική επιχορήγηση για την αποπεράτωση των εγκαταστάσεων της Σ.Σ.Τ.Ε.
- Έκδοση νομοθετικού διατάγματος για την προστασία και αναγνώριση των αποφοίτων και των πτυχίων τους.

Τελικά στις 29/8/1935 εκδίδεται ο νέος οργανισμός της Σ.Σ.Τ.Ε. ο οποίος ρυθμίζει την υπαλληλική κατάσταση του προσωπικού της και του παρέχει προνόμια δημοσίου.

Η υπαγωγή της Σ.Σ.Τ.Ε. στο υπουργείο Εργασίας και άλλα προβλήματα.

Το φθινόπωρο του 1935 η κυβέρνηση σχεδιάζει νομοσχέδιο περί υπαγωγής της Σ.Σ.Τ.Ε. στο Υπουργείο Εργασίας. Με βάση το μέχρι τότε ισχύον καθεστώς, η Σ.Σ.Τ.Ε. υπαγόταν στο Υπουργείο Οικονομίας απολαμβάνοντας την πολύτιμη συνδρομή των συναφών υπηρεσιών της διεύθυνσεως Εμπορίου και Βιομηχανίας. Επίσης η ίδια η Σ.Σ.Τ.Ε. προσέφερε την βοήθεια της στο προαναφερθέν υπουργείο με την ανάληψη μελετών περί τεχνικής εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα με την σύνταξη νομοσχεδίου περί οργάνωσης της τεχνικής εκπαίδευσης (συνεδρία 21/5/1935).

Το Δ.Σ. εναντιώνεται στην ένταξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της Σ.Σ.Τ.Ε. στο Υπουργείο Εργασίας (απ. 28/1935), επιχειρηματολογώντας αφ' ενός ότι «ύφίσταται κίνδυνος έπηρρεασμού της ακολουθούμενης υπό του κράτους διατήν

ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν πολιτικῆς, λόγω τοῦ εἰδικοῦ ταξικοῦ περιβάλλοντος τοῦ νέου Ὑπουργείου καὶ ἀπωλείας τῆς ἀντικειμενικότητος ἣτις ἐξασφαλίζεται ἐν τῷ εὐρεῖ περιβάλλοντι τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας», καὶ ἀφ' ἐτέρου ὅτι σε ὅλα τα προηγμένα κράτη ἡ διοίκηση τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης ἀνατίθεται στις ἀρμόδιες υπηρεσίες Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας ἢ, γιὰ λόγους ἐνιαίας ἐκπαίδευσης, στο Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ ποτέ στο Ὑπουργεῖο Ἐργασίας.

Το μεγάλο πρόβλημα τῆς οικονομικῆς αὐτάρκειας ἀπασχολεῖ το Δ.Σ. καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τοῦ 1935. Πρὸς ἐπίλυσίν του πραγματοποιεῖται μιὰ συνάντηση τοῦ Α. Χατζηκυριάκου με τὸν διευθυντὴ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Σπ. Τρικoupη, ὁ ὁποῖος υπόσχεται κρατικὴ ἐνίσχυση στὴν Σ.Σ.Τ.Ε. (συνεδρία 20/2/1935). Μέχρι τὸ φθινόπωρο τοῦ 1935, ἀν καὶ ἐντείνονται οἱ ἐνέργειες τοῦ Δ.Σ. γιὰ τὴν ἐξασφάλιση κρατικῆς ἐνίσχυσης (ἀπ. 31/1935), οἱ υποσχέσεις γιὰ ἐπιχορήγηση τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. καὶ ἐνίσχυση τοῦ συσσιτίου δὲν πραγματοποιοῦνται (συνεδρία 23/10/1935), παρὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἀπὸ τὸν φιλικὰ προσκείμενο πρὸς τὴν Σ.Σ.Τ.Ε. Νίκο Κανελλόπουλο. Ἡ Σ.Σ.Τ.Ε. ἀναγκάζεται τελικὰ νὰ ἐκποιήσῃ ὁμολογίες τοῦ προνομιοῦχου αἰγυπτιακοῦ δανείου (ἀπ. 2/1936) πρὸς ἀποπληρωμὴ τοῦ δανείου πρὸς τὴν Ε.Τ.Ε. Παράλληλα συνεχίζονται οἱ παραγωγικὲς δραστηριότητες τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. με σκοπὸ τὴν κάλυψη τῶν ἐλλειμμάτων, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀπογοητευτικὸ λόγω τῆς ἀδυναμίας πολλῶν ὀφειλετῶν νὰ πληρώσουν τὶς παραγγελίες τους. Μεταξύ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ἡ ἐφημερίδα Καθημερινή, ἡ ὁποία ὀφείλει σημαντικὸ ποσὸ ἀπὸ ἐπισκευὴ λιντυπικῆς μηχανῆς καὶ στὴν ὁποία προτείνεται νὰ ἀναλάβῃ δημοσιογραφικὴ ἐξόρμηση υπέρ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. γιὰ νὰ ἀντισταθμίσει τὴν ὀφειλὴ τῆς (!)

Ἡ κρατικὴ ἀδιαφορία πρὸς τὴν Σ.Σ.Τ.Ε. ἐξοργίζει τὸν Α. Χατζηκυριάκο, ὁ ὁποῖος (συνεδρία 27/12/1935) δηλώνει τὴν πρόθεσὴ του νὰ παραιτηθεῖ, παραμένοντας τελικὰ στὴ θέση του μετὰ ἀπὸ παράκληση τοῦ Δ.Σ. Στὰ προαναφερθέντα προβλήματα προστίθεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς μὴ μονιμοποίησης τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. καθὼς καὶ οἱ προκαλούμενες ἀντιδράσεις ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Ἀν καὶ τὸ Δ.Σ. δὲν εἶχε ἀποκλείσει τὴν μονιμοποίηση, μέχρι τὸ 1933 εἶχε μονιμοποιήσει μόνο 5 ἢ 6 άτομα μετὰ ἀπὸ ἐνδελεχὴ δοκιμαστικὴ διαδικασία. Ὅμως, μετὰ τὴν δημοσίευση καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου ὁργανισμοῦ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. (29/8/1935) τὸ Δ.Σ. υποχρεοῦτο νὰ προσλάβῃ ὅλο τὸ μέχρι τότε προσωπικό, σὰν ἐκτακτὸ δημόσιο προσωπικό. Τὸ γεγονός αὐτό θὰ ζημίωνε τὴν Σ.Σ.Τ.Ε. καὶ γι' αὐτό

το Δ.Σ. αφού κατήγγειλε τις συμβάσεις εργασίας ολοκλήρου του προσωπικού, ελεύθερο πλέον από κάθε είδους ιδιωτική δέσμευση, το επαναπροσέλαβε με νέα σύνθεση (απ.5/1936).

Η μορφή της Σ.Σ.Τ.Ε. το 1935.

Η σύνθεση της Σ.Σ.Τ.Ε. το 1935 είναι η ακόλουθη:

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΧΟΛΗΣ	
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ 1. Γραφείο Δ.Σ. και Ε.Ε. 2. Γραφείο Διεύθυνσης 3. Γραφείο αρχείου & προσωπικού 4. Γραφείο γραμματείας	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ 1. Λογιστήριο 2. Γραφείο διαχείρισης υλικού 3. Ταμείο
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ 1. Γραφείο προμηθειών 2. Γραφείο διάθεσης προϊόντων και παραγγελιών 3. Γραφείο οικοτροφείου – συσσιτίου - πρατηρίου	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ & ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ 1. Γραφείο κατασκευών 2. Γραφείο οργάνωσης τεχνικών κατευθύνσεων 3. Γραφείο τεχνικού ελέγχου

Τα εκπαιδευτικά τεχνικά τμήματα έχουν παγιωθεί ως εξής:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ		
ΤΜΗΜΑΤΑ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ και ΚΛΑΔΟΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ	ΧΡΟΝΟΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ
I. ΤΜΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ		1 – 3 εξάμηνα
II. ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΛΛΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΗΧΑΝΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΟΔΗΓΩΝ	α. Μηχανουργείο εφαρμογής και παραγωγής εργαλείων και μικρών μηχανών. β. Σιδηρουργείο και εργοστάσιο σιδηροκατασκευών.	7 εξάμηνα
III. ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΑΣ	α. Εργαστήριο εγκαταστάσεων παροχής και διανομής ρεύματος β. Εργαστήριο κατασκευής, επιδιόρθωσης και	7 εξάμηνα

	εφαρμογής ηλεκτρικών συσκευών ή μηχανών.	
IV. ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ	α. Εργοτάξιο λιθοδομών κλπ. και κατασκευής σιδηροπαγούς σκυροδέματος. β. Εργοτάξιο δομικών τεχνικών [γέφυρες, δρόμοι κλπ] έργων. (σύσταση στο προσεχές μέλλον)	6 εξάμηνα
V. ΤΜΗΜΑ ΞΥΛΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΑΣ	α. Κλάδος ξυλουργικής. Περιλαμβάνει εργοτάξιο βαρείας ξυλουργικής οικοδομών, εργαστήριο ξυλουργικής (κουφώματα), εργοστάσιο ξυλουργικών μηχανών. β. Κλάδος επιπλοποιίας και στορεστικής (ταπετσαρίας). Περιλαμβάνει εργαστήρια σκελετοποιίας, τορνευτικής, σκαλιστικής, στορεστικής, στιλβώσεως επίπλων, πλεκτικής επίπλων.	6 εξάμηνα 8 εξάμηνα
VI. ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	α. Κλάδος γραφικών διακοσμητών. Περιλαμβάνει εργοτάξιο χρωματογραφικών έργων, εργαστήριο κοσμηματογραφίας και εργαστήριο πλακοστρώσεων μωσαϊκών και ψηφιδωτών. β. Κλάδος πλαστικής και γλυπτικής διαμόρφωσης και διακόσμησης έργων. Περιλαμβάνει εργαστήριο πλαστικής, γλυπτικής, τσιμέντου και εργαστήριο ξυλογλυπτικής. γ. Κλάδος μεταλλοπλαστικής και χαρακτικής. Περιλαμβάνει εργαστήρια πλαστικής μετάλλων, λευκοσιδηρουργικής, σφυρηλατήσεως μετάλλων, γαλβανοπλαστικής, χαλκογραφίας, χαρακτικής και διακόσμησης μετάλλων.	6 εξάμηνα 7 εξάμηνα 7 εξάμηνα

Εκτός των ανωτέρω τμημάτων, η Σ.Σ.Τ.Ε. είχε προγραμματίσει την σύσταση των τμημάτων Αμφιέσεως, Χειροτεχνίας, Επεξεργασίας δέρματος και υποδήσεως, Τυπογραφίας και Βιβλιοδετικής, Ξενοδοχίας, Μαγειρικής και Ζαχαροπλαστικής, Κομμωτικής, Κλωστοϋφαντουργίας, Ταπητουργίας, Πλεκτικής, Ελαιουργίας και Σαπωνοποιίας, Οινοπνευματοποιίας, Οινοποιίας και Ζυμοτεχνίας. Όμως μέχρι το 1940 δεν κατέστη δυνατή η σύσταση άλλου τμήματος.

Μορφή και σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε⁴¹.

Η Σ.Σ.Τ.Ε. έχει χαρακτήρα τεχνικής σχολής και περιλαμβάνει εκπαιδευτικά τμήματα για την διδασκαλία σπουδών τεχνών και επαγγελματιών κατωτέρου επιπέδου, και για την κατάρτιση τεχνιτών τόσο σε θεωρητική όσο και σε πρακτική βάση.

Ο σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε. είναι :

- I. «Νὰ καταρτίζη ικανοὺς καὶ μορφωμένους τεχνίτας, εἰς διαφόρους τέχνας, ἐναρέτους δὲ καὶ χρηστοὺς Ἕλληνας πολίτας.
- II. Νὰ συμπληρώνη τὴν τεχνικὴν μόρφωσιν τῶν ἀσκούντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ τέχνην ἢ νὰ μετεκπαιδεύη τοιοῦτους εἰς ἑτέραν ὁμοιογενῆ τέχνην.
- III. Νὰ καταρτίζη τεχνίτας εἰς ἀρχιτεχνίτας καὶ ἐργοδηγοὺς ἢ νὰ συμπληρώνη τὴν τεχνικὴν μόρφωσιν τούτων εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀσκουμένην τέχνην καὶ εἰς τὰς γενικὰς αὐτῶν γνώσεις.»

Για την εκπλήρωση των παραπάνω σκοπών συστήνονται δύο είδη Σχολείων:

- I. «Ἀνήκοντα εἰς τὴν βαθμίδα τῆς κατωτέρας τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως - κατώτερα (στοιχειώδη) τεχνικὰ Σχολεῖα ἢ εἰδικὰ Ἐπαγγελματικὰ Σχολεῖα.
- II. Ἀνήκοντα εἰς βαθμίδα τῆς μέσης τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.(Μέσαι Τεχνικαὶ Σχολαὶ ἢ Βιομηχανικαὶ Σχολαὶ).»

Τα δύο αυτά είδη Σχολείων προσδιορίζονται ως εξής:

α.) «Εἰς τὰ κατώτερα Τεχνικὰ Σχολεῖα τῆς Σχολῆς, μορφοῦνται καὶ καταρτίζονται οἱ ἀσχολούμενοι ἢ οἱ προοριζόμενοι διὰ τέχνας ἢ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα, τεχνῖται ἢ ἐργάται ὡς καὶ οἱ μαθητευόμενοι τοιοῦτοι ἐν ἐργοστασίοις, ἐργοταξίοις καὶ ἐργαστηρίοις, διὰ συστηματικῆς αὐτῶν ἐργασίας καὶ ἀσκήσεως ἐν τοῖς ἐπὶ τούτῳ συνιστωμένοις εἰς τὰ Σχολεῖα ταῦτα ἐργαστηρίοις ὡς καὶ διὰ συστηματικῆς παροχῆς γενικῶν καὶ εἰδικῶν πρακτικῶν γνώσεων· στοιχειωδῶν εἰς ἓνια τῶν Σχολείων τούτων καὶ ευρυτέρων τοιούτων γνώσεων ἀναλόγως τοῦ διδασκομένου πρακτικοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τέχνης.

Εἰς ἕκαστον τῶν ἄνω Σχολείων διδάσκεται εἴτε μία τέχνη ἢ ἐν πρακτικὸν ἐπάγγελμα μετὰ μιᾶς ἢ πλειόνων εἰδικότητων εἴτε πλείονες τέχναι ἢ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα ἀνήκοντα λόγῳ συγγενῶν γνωρισμάτων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τέχνης ἢ

⁴¹ Τα αποσπάσματα της ενότητας αυτής είναι από τα διατάγματα στην εφημερίδα της κυβερνήσεως για τον οργανισμό της Σ.Σ.Τ.Ε. στις 29/8/1935 και 28/6/1928, και από το φυλλάδιο της Σ.Σ.Τ.Ε. του 1935.

ἐπαγγέλματος. Ἡ εἰδικὴ ὀνομασία τῶν κατωτέρων τούτων σχολείων καθορίζεται ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς ἐν αὐτοῖς διδασκομένης ἐπικρατεστέρας τέχνης ἢ πρακτικοῦ ἐπαγγέλματος.

β.) Εἰς τὰς μέσας Τεχνικὰς Σχολὰς τῆς Σχολῆς μορφοῦνται καὶ καταρτίζονται πλήρως διὰ συστηματικῆς ἐργασίας καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ τούτῳ συνιστωμένοις ἐν αὐτοῖς ἐργοστασίαις καὶ διὰ παροχῆς θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων ἀνωτέρου κύκλου μετ' ἀναλόγου πρακτικῆς ἀσκήσεως, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ δράσωσιν ὡς βιομήχανοι ἢ ὡς ἀρχιτεχνῖται ἢ ὡς ἐργοδηγοὶ.

Ἐν ἐκάστη τῶν Σχολῶν τούτων διδάσκεται εἴτε μία τέχνη ἢ ἐν πρακτικὸν ἐπάγγελμα μετὰ μιᾶς ἢ πλείονων εἰδικοτήτων, ὧν ἡ ἀσκήσις ἀπαιτεῖ θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς γνώσεις ἀνωτέρου κύκλου μέσης τεχνικῆς μορφώσεως μετ' ἀναλόγου πρακτικῆς ἀσκήσεως, εἴτε πλείονες τέχναι ἢ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα, ἀνήκοντα λόγῳ συγγενῶν γνωρισμάτων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τέχνης ἢ ἐπαγγέλματος ἢ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κλάδον βιομηχανίας.»

Ἡ Σ.Σ.Τ.Ε. εἶναι ἡμερήσια με οκτάρω πρόγραμμα, λειτουργεῖ καθ' ὅλο το ἔτος καὶ δέχεται πρὸς φοίτηση ἀγόρια καὶ κορίτσια⁴².

Οἱ μαθητὲς καταρτίζονται στὴν τέχνη τους με θεωρητικὴ διδασκαλία καὶ πρακτικὲς ἀσκήσεις. Ἡ δε παρεχόμενη μόρφωση εἶναι γενικὴ καὶ εἰδική, καὶ συνίσταται στὴν διδασκαλία τῶν ἐξῆς μαθημάτων:

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

<u>α) Υποχρεωτικά</u>

1.) Νεοελληνικά καὶ ἠθικὴ ἀγωγή 2.) Πρακτικὴ ἀριθμητικὴ καὶ στοιχεῖα γεωμετρίας καὶ λογιστικῆς (ιδία υπολογισμοὶ κόστους). 3.) Γεωμετρικὸν Σχέδιον καὶ στοιχεῖα Προοπτικῆς καὶ Παραστατικῆς Γεωμετρίας. 4.) Ελεύθερον Σχέδιον. 6.) Διακοσμητικὸν Σχέδιον. 6.) Γενικὴ Πλαστικὴ. 7.) Φυσικὴ Ἱστορία. 8.) Φυσικὴ Πειραματικὴ καὶ στοιχεῖα Γενικῆς Χημείας. 9.) Πολιτικὴ Ἀγωγή καὶ Γενικαὶ Γνώσεις Επαγγελματίου. (Στοιχεῖα γεωγραφίας μετ' ἀναλόγου ἐξετάσεως πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, καθήκοντα καὶ δικαιώματα πολίτου, στοιχεῖα πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ δημοσιονομίας στοιχεῖα επαγγελματικῆς καὶ ἐργατικῆς νομοθεσίας).

⁴² Τὰ κορίτσια κατατάσσονται μόνον στὶς σχολές οἱ ὁποῖες εἶναι μικτές. Στὴν πράξη δὲν φοίτησε κανένα κορίτσι μέχρι τὸ 1940.

- 10.) Στοιχεία Γενικής και Επαγγελματικής Υγιεινής.
 11.) Καλλιγραφία.
 12.) Μουσική, θεωρητική και εφηρμοσμένη (ενόργανος και ανόργανος). 13.) Φυσική Αγωγή (Γυμναστική και Αθλητισμός) και
 14.) Διαλέξεις ηθικοπλαστικού, τεχνικού, κοινωνικού, πολιτικού περιεχομένου κλπ.
 β!) Προαιρετικά
 Γαλλική Γλώσσα, Αγγλική ή Γερμανική.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

- 1.) Ελεύθερον Σχέδιον ειδικώς δι' έκαστον τμήμα κλάδων τεχνών και τέχνην.
 2.) Γεωμετρικόν Σχέδιον ειδικώς ομοίως ως άνω.
 3.) Διακοσμητικόν Σχέδιον ειδικώς » »
 4.) Τεχνικόν Σχέδιον » » »
 5.) Σχέδιον έκτελέσεων και λεπτομερειών ειδικώς δι' εκάστην τέχνην.
 6.) Πλαστική ειδικώς δι' εκάστην τέχνην.
 7.) Φυσική Πειραματική » »
 8.) Αρχιτεκτονικοί Σχεδιάσεις δι' εκάστην τέχνην.
 9.) Στοιχεία Χημείας ειδικώς δι' εκάστην τέχνην.
 10.) Καλλιγραφία και Ιστορικά Γραφαί,
 11.) Ιστορία Τέχνης ειδικώς κατά τέχνην.
 12.) Αίοθητική ειδικώς δι' ώρισμένας τέχνας.
 13.) Διακοσμητική Ζωγραφική » » και τεχνολογία αυτής
 14.) Διακοσμητική Πλαστική, και Τεχνολογία αυτής ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 15.) Ρυθμολογία ομοίως ως άνω.
 16.) Διακοσμητική Φυσιογνωσία και Ανατομική ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 17.) Σύνθεσις Χρωμάτων και Οξειδώσεις αυτών ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 18.) Στοιχειώδεις γνώσεις μετάλλων, κραμμάτων και οξειδώσεις αυτών ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 19.) Στοιχειώδεις γνώσεις μαρμάρων και λίθων' ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 20.) Στοιχειώδεις γνώσεις ξύλων ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 21.) Στοιχειώδεις γνώσεις δερμάτων και υφασμάτων ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 22.) Στοιχειώδεις γνώσεις Αρχιτεκτονικής ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας. 23.) Δομική Οικοδομών δι' ωρισμένας ειδικώς τέχνας.
 24.) Δομήσιμοι Ύλαι ομοίως ως άνω.
 25.) Δομική Τεχνικών Έργων ομοίως ως άνω.
 26.) Ευλουργική και Γενική Τεχνολογία αυτής ομοίως ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 27.) Επιπλοποιία και Γενική Τεχνολογία αυτής ομοίως ως άνω
 28.) Στορεστική και Γενική Τεχνολογίας αυτής ομοίως ως άνω.
 29.) Χαρακτική και Γενική Τεχνολογία αυτής ομοίως ως άνω.
 30.) Μηχανολογία ειδικώς δι' ωρισμένας τέχνας.
 31.) Μηχανοτεχνία ομοίως ως άνω.
 32.) Ηλεκτρολογία » » »
 33.) Ηλεκτροτεχνία » » »
 34.) Στοιχειώδεις γνώσεις Μηχανικής

- 35.) Ατμομηχανική ομοίως ως άνω.
 36.) Μηχαναί εσωτερικής καύσεως ομοίως ως άνω.
 37.) Γαλβανοστεγία και Γαλβανοπλαστική και Γενική Τεχνολογία αυτής ειδικώς δι' ώρισμένας τέχνας.
 38.) Στοιχεία θεωρητικής Αριθμητικής και Γεωμετρίας ειδικώς δι' ώρισμένας τέχνας.
 39.) Επιμετρήσεις, προμετρήσεις, προϋπολογισμοί και απολογισμοί χωριστά κατά τέχνην.
 40.) Ειδική Τεχνολογία και Τεχνοτροπία αντίστοιχος και χωριστά κατά τέχνην και ειδικότητα.
 41.) Στοιχειώδης γνώσεις Υγιεινής εργοστασίου και περιπτώσεων εργατικών ατυχημάτων κλπ.

Η ειδική μόρφωση εκτός των ανωτέρω συνίσταται και στην εκτέλεση ασκήσεων και εφαρμογών στα αντίστοιχα για κάθε σχολείο εργαστήρια και εργοτάξια της Σχολής.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Σ.Σ.Τ.Ε.

Το Μάρτιο του 1936, με αφορμή το άγγελμα του θανάτου του Ελευθέριου Βενιζέλου, ο αντιπρόεδρος του Δ.Σ. Ανδρέας Χατζηκυριάκος εξαίρει σε ομιλία του την συνεισφορά του εκλιπόντος καθ' όσον διάστημα διετέλεσε πρωθυπουργός, διότι «πάντοτε μετά προσοχής καὶ ἐνδιαφέροντος ἤκουε ἡμῖν· βραδύτερον, ιδιωτεύων, παρηκολούθει τὴν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον τῆς Σχολῆς, ἔγραφε πρὸς ἡμᾶς, ὑπέσχετο συνδρομὴν καὶ παντοιοτρόπως παρείχε τὴν ἠθικὴν ἐνίσχυσιν του, καθιστάμενην λόγῳ τοῦ κύρους καὶ τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνδρὸς οὐ μόνον αἰσθητὴν, ἀλλὰ καὶ πολύτιμον. Χωρὶς νὰ ὑποτιμήσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν λοιπῶν πολιτικῶν τῆς χώρας ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ παρὰ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἐπιδειχθὲν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Σιβιτανίδειον Σχολὴν δὲν ἀπηντήσαμεν παρ' ἑτέρῳ κυβερνήτῃ. Διὰ τοῦτο ἡ Σχολὴ ὀφείλει νὰ εἶναι εὐγνώμων καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της δι' ἀπονομῆς τῆς προσηκούσης τιμῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἀνδρὸς.»

Στο ίδιο πνεύμα τοποθετήθηκαν και άλλα μέλη του Δ.Σ. εκδίδοντας ψήφισμα για τον θάνατο του Ελ. Βενιζέλου (απ.1/1936, συνεδρία 18/3/1936).

Εκτός από τον Ελ. Βενιζέλο, η Σ.Σ.Τ.Ε. προσέβλεπε επίσης στην ηθική συμπαράσταση του παλινοστήσαντος βασιλέως Γεωργίου Β', όπως τουλάχιστον συνάγεται από το ψήφισμα του Δ.Σ.(απ. 29/1935, συνεδρία 24/11/1935):

«Όλοι μας ἀνεξαιρέτως ἐν μιᾷ καρδίᾳ χαιρετίζομεν τὴν ἐγκαινιασθεῖσαν νέαν Ἐθνικὴν περίοδον, ἣν ἐκπροσωπεῖ ἡ Μεγαλειότης σας καὶ ἀγαλλόμεθα διότι αἱ τέχναι καὶ τὰ

ἐπαγγέλματα, οἱ ἀπαραίτητοι οὗτοι τῆς λαϊκῆς ἀναπτύξεως παράγοντες, ἀνέκτησαν διὰ τῆς παλινρθώσεως τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου τὸν ὑψηλὸν ἐμπυχωτὴν τῶν προσπαθειῶν αἵτινες ἀποβλέπουν πρὸς τὴν καλλιτέρευσιν τῆς Ἑλλάδος».

Αλλαγή προσανατολισμοῦ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε.

Το 1936 ἡ παγιωμένη καὶ ώριμη φυσιογνωμία τῆς Σ.Σ.Τ.Ε, ἀρχίζει νὰ μεταλλάσσεται σταδιακά, ἀφ' ενός λόγῳ τοῦ ἐπαπειλούμενου πολέμου, καὶ ἀφ' ἐτέρου λόγῳ τῆς οικονομικῆς δυσπραγίας τῆς ἰδίας τῆς Σ.Σ.Τ.Ε, ἡ ὁποία καθιστοῦσε ἀπαγορευτικὴ τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς συνεποῦς εκπαιδευτικοῦ τεχνικοῦ προγράμματος.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1936, μία ομάδα ἀνώτερων αξιωματικῶν τῶν ἐπιτελείων τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Αεροπορίας ἐπισκέπτεται τὴν Σ.Σ.Τ.Ε., με σκοπὸ νὰ ἀξιολογήσῃ τις ἐγκαταστάσεις τῆς ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα ἐκπαίδευσης τεχνικῶν στελεχῶν καὶ παραγωγῆς πολεμικοῦ υλικοῦ. Αποκομίζονται ἀρίστες ἐντυπώσεις καὶ συμφωνεῖται ἡ ἀτυπη μεταξύ τους συνεργασία. Τὸ Δ.Σ. μετὰ ἀπὸ συζήτηση ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ καταλήγει στο ὅτι...«δὲν ἀπομένει κατὰ συνέπειαν ἄλλη λύσις παρὰ ἡ κατεύθυνσις τῆς δράσεως τῆς Σχολῆς πρὸς παραγωγικὴν λειτουργίαν παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ κατὰ μέθοδον μὴ ἐμφανίζουσιν κινδύνους ζημίας αὐτῆς...ἐξετάζοντες τὴν περίπτωσιν συνεργασίας μετὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπιτυγχανομένης ταύτης ἡ Σχολὴ θὰ ἔχῃ νὰ ἐπιτύχῃ σημαντικὴν ὑλικὴν ἐνίσχυσιν ἐκ τῶν ἐργασιῶν αἵτινες θὰ ἀνατεθῶσιν αὐτῇ, ἐνῶ παραλλήλως διὰ καταλλήλου ἐναρμονισμοῦ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτῆς προγράμματος θὰ δυνηθῇ νὰ καταστῇ φυτώριον καταρτίσεως τεχνιτῶν καταλλήλων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης τῆς χώρας». Πρὸς υλοποίησιν τῆς συνεργασίας, τὸ Δ.Σ. μεθοδεύει τις ἀπαραίτητες συνεννοήσεις με τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐπιτελείων γιὰ τὴν λεπτομερέστερη ἐξέταση τοῦ ζητήματος.

Απολογισμὸς δεύτερης περιόδου(15/7/1936)

Κατὰ τὴν δεύτερη περίοδο καταρτίστηκε ὁ νέος ὁργανισμὸς ὁ ὁποῖος ἀφορούσε τὴν σύνθεσιν τῆς Σ.Σ.Τ.Ε. Ἐπίσης καθιερώθηκε τὸ σύστημα δοκιμαστικῆς λειτουργίας τῶν ἰδρυομένων τμημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν, καὶ τὸ σύστημα δοκιμαστικῆς υπηρεσίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε., ὥστε νὰ ἀποφευχθῇ ὁποιοδήποτε πρόβλημα οφειλόμενο εἴτε στὴν ὀριστικὴ σύστασιν εκπαιδευτικῶν τμημάτων ἀμφιβόλου ποιότητος, εἴτε στὴν πρόσληψιν τακτικῶν υπαλλήλων ἀκατάλληλων γιὰ τὴν υπηρεσίαν τῆς Σ.Σ.Τ.Ε.

Όσον αφορά την κίνηση των μαθητών, παρουσιάστηκε η εξής κατάσταση:

ΕΤΟΣ	ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ
1932-33	551	145
1933-34	630	138
1934-35	609	160
1935-36	640	- - -

Παρά την μεγάλη προσέλευση μαθητών ο αριθμός των πτυχιούχων ήταν μικρός όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ				
		1932-33	1933-34	1934-35
ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΑΙ ΖΩΓΡΑΦΟΙ	Διακοσμηταὶ		2	1
	Χρωματισταὶ	6		
	Μωσαϊσταὶ	3		
	Κοσμηματογράφοι	4		
	Χρωματισταὶ & Σχεδιασταὶ	2		
	Κοσμηματογράφοι & Απομιμηταὶ Εύλου μαρμάρου			2
	Μωσαϊσταὶ Ὑαλογράφοι			4
	Χρωματισταὶ καὶ ἀπομιμηταὶ			6
ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΑΙ ΠΛΑΣΤΑΙ ΓΛΥΠΤΑΙ ΧΑΡΑΚΤΑΙ	Γυψουργοὶ	3		2
	Μαρμαρογλύπται	1		
	Μεταλλοπλάσται	6		
	Χαράκται			5
	Πλάσται - Γλύπται		4	
	Μεταλλοπλάσται - Χαράκται		9	3
	Ἡλεκτροτεχνῖται Ἐγκαταστάται	25	6	7
	Ἡλεκτροτεχνῖται Κατασκευασταὶ		13	10
	Τορναδόροι, φρεζαδόροι, Σιδηρουργοὶ		18	32
ΟΙΚΟ ΔΟΜΟΙ	Λιθοδόμοι - Κονιασταὶ - Πλακοστρώται κλπ	11	30	23

	Ξυλουργοὶ οἰκοδομῶν	3	6	6
	Ἐπιπλοποιοὶ	4		6
ΣΥΝΟΛΟ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ		68	88	107

Η Σ.Σ.Τ.Ε. προνόησε για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων τεχνιτών, προσλαμβάνοντας ένα μικρό αριθμό αυτών και στρέφοντας τους προς τις ανάγκες των τεχνικών υπηρεσιών και των πολεμικών Υπουργείων. Οι πολεμικές υπηρεσίες αναγνώρισαν το άρτιο επίπεδο της μόρφωσης των αποφοίτων και άρχισαν να τους προσλαμβάνουν, ενώ παράλληλα εκδήλωσαν μεγάλο ενδιαφέρον για την παρεχόμενη τεχνική μόρφωση στην Σ.Σ.Τ.Ε., ώστε οι εξερχόμενοι τεχνίτες να καλύπτουν τις αυξημένες μελλοντικές τους ανάγκες.

Επίσης, η βιομηχανία αναγνώρισε την υπεροχή των εξερχόμενων τεχνιτών και με προθυμία προσέλαβε το υπόλοιπο μέρος αυτών ώστε να μην υπάρχει άνεργος απόφοιτος της Σ.Σ.Τ.Ε.

Στο οικονομικό επίπεδο η Σ.Σ.Τ.Ε. αντιμετώπισε πολλά προβλήματα από την αδυναμία της πλειοψηφίας των μαθητών να αποπληρώσουν τις οικονομικές οφειλές τους, και από την αποτυχία της να εξασφαλίσει επιχορήγηση από τον κρατικό προϋπολογισμό, γι' αυτό και επικέντρωσε το ενδιαφέρον της στην παραγωγική της λειτουργία, με τρόπο όμως ώστε να μην «βλάβη τὴν ἐκπαίδευσιν» και να μην «ἐμφανίσῃ τὴν Σχολὴν ἀνταγωνιστὴν τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας τῆς Χώρας». Η ενέργεια αυτή κρίθηκε απόλυτα επιβεβλημένη διότι τα αυξανόμενα ελλείμματα οδηγούσαν «στὸν κίνδυνον ἀνακοπῆς τῆς προσπάθειας ὁλοκληρώσεως τοῦ προγράμματος τῆς Σχολῆς, ἴσως δὲ καὶ ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας τμημάτων τινῶν...»

Στον εκπαιδευτικό τομέα η διοίκηση της Σ.Σ.Τ.Ε. συνέχισε την εφαρμογή του προγράμματος που είχε διαμορφώσει στο τέλος της πρώτης περιόδου, μεταφέροντας στα ελληνικά δεδομένα το γερμανικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα DASCHT, το οποίο αποσκοπούσε «εἰς τὴν ἀφομοίωσιν καὶ συνειδητοποίησιν τῆς ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἐκτελούμενης ἐργασίας διὰ συγχρονισμοῦ τῆς θεωρητικῆς πρὸς τὴν ἀντίστοιχον πρακτικὴν διδασκαλίαν». Εκτός της συνάφειας του εκπαιδευτικού προγράμματος της Σ.Σ.Τ.Ε. με το αντίστοιχο γερμανικό, είχαν αναπτυχθεί και άλλοι δεσμοί ανάμεσα στην Σ.Σ.Τ.Ε. και στο γερμανικό κρά-

τος, με την παροχή από το δεύτερο οικονομικής επιχορήγησης σε μαθητές ή καθηγητές για μετεκπαίδευση στην Γερμανία⁴³.

Για την ανάδειξη και την προβολή του έργου της Σ.Σ.Τ.Ε. γυρίζεται μια ταινία η οποία παρουσιάζει τις δραστηριότητες της, και αποφασίζεται (απ. 9/1936) να αποσταλεί στην ελληνική κοινότητα της Αλεξάνδρειας ώστε να πληροφορηθούν οι έλληνες ομογενείς το πώς έχει αξιοποιηθεί το κληροδότημα Σιβιτανίδη. Εν τω μεταξύ το παράδειγμα Σιβιτανίδη βρίσκει και άλλους μιμητές μεταξύ των οποίων και τον Α. Αναστασιάδη στον οποίο απονέμεται (απ. 14/1936) ο τίτλος του δωρητή της Σχολής⁴⁴.

Περίοδος τρίτη: 1936-1941

Η περίοδος 1936-41 ταυτίζεται μόνο χρονικά με την μεταξική περίοδο διότι η αλλαγή της εκπαιδευτικής κατεύθυνσης και η στροφή της Σ.Σ.Τ.Ε. προς την παραγωγική διαδικασία είχε δρομολογηθεί από πριν. Εξ' άλλου, η ανάληψη από τον "ισχυρό άνδρα" της Σ.Σ.Τ.Ε. Ανδρέα Χατζηκυριάκο, της θέσης του υπουργού Εθνικής Οικονομίας (θητεία από την 20/8/1936 έως την παραίτηση του την 20/6/1937) δεν απέδωσε τις προσδοκώμενες ωφέλειες στη Σ.Σ.Τ.Ε. Η σύνθεση της εκτελεστικής επιτροπής της Σ.Σ.Τ.Ε. παραμένει αναλλοίωτη από το 1933 και εξακολουθεί να έχει ως εξής:

Ανδρέας Χατζηκυριάκος, πρόεδρος, Ιωάννης Θεοφανόπουλος, αντιπρόεδρος και Γεώργιος Λαμπρινάκος, Ευάγγελος Ιατρίδης, Κλεισθένης Φιλάρετος, μέλη. Σε γενικές γραμμές η περίοδος 1936-41 χαρακτηρίζεται από την σταδιακή αύξηση των ελλειμμάτων, την χρησιμοποίηση των εργαστηρίων και εργοστασίων της Σ.Σ.Τ.Ε. για τις πολεμικές ανάγκες της χώρας, και την εκπαίδευση της πλειοψηφίας των μαθητών της Σ.Σ.Τ.Ε. στα νεοϊδρυθέντα τμήματα μηχανικών της Αεροπορίας.

Η μεταξική δικτατορία.

Με αιτιολογίες την «κομμουνιστική απειλή», τον κίνδυνο της ακυβερνησίας και τον κίνδυνο της «δημοκρατίας»⁴⁵ εγκαθιδρύεται η Μεταξική δικτατορία την 4/8/1936.

43 Αναφέρεται η χορήγηση βραβείου 1000 μάρκων στον καθηγητή της Σχολής Ι. Ματζουράνη, μηχανολόγο για μετεκπαίδευση στην Γερμανία το 1936. Αργότερα (1938) θα καθιερωθεί σε ετήσια βάση η μετεκπαίδευση 3-4 μαθητών με έξοδα του Γερμανικού κράτους. Επίσης σύμφωνα με την απόφαση 24/1938 θα αντιπροσωπευθεί η Σ.Σ.Τ.Ε. στο διεθνές συνέδριο τεχνικής εκπαίδευσης Βερολίνου.

44 Με βάση τα πρακτικά του Δ.Σ. είχε δωρίσει μία μεγάλη πρέσα.

45 Όπως αναφέρει ο ίδιος ο Μεταξάς στην «Εφημερίδα των Ελλήνων» 19/1935: «Ἡ Δημοκρατία ὑπὸ τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον τὸ ὁποῖον παρέδωσεν ὁ Φιλελευθερισμὸς τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, ἀφοῦ κατεθρυμμάτισε τὰ Ἕθνη καὶ τοὺς κοινωνικοὺς ὀργανισμοὺς, εἰσῆλθεν εἰς περίοδον ἐσχάτης

Ο Ιωάννης Μεταξάς αναλαμβάνει εκτός από την Προεδρία, το Υπουργείο Εξωτερικών, τα τρία Πολεμικά Υπουργεία της κυβέρνησης του, και το Υπουργείο Παιδείας, αντικαθιστώντας τον Κ. Γεωργαντά. Για τα εκπαιδευτικά θέματα και ειδικότερα για το γλωσσικό ζήτημα, ο Μεταξάς είχε την άποψη ότι η δημοτική γλώσσα έπρεπε να διδάσκεται στο δημοτικό σχολείο παράλληλα με την καθαρεύουσα στις δύο τελευταίες τάξεις⁴⁶. Όσον αφορά την τεχνική εκπαίδευση δεν υπάρχουν σαφείς εκπεφρασμένες απόψεις του, αλλά η ανάληψη του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας από τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο, το πλέον δραστήριο μέλος του Δ.Σ. και της Εκτελεστικής Επιτροπής της Σ.Σ.Τ.Ε, είναι γεγονός ότι δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες, όπως φαίνεται από την ανακοίνωση του Δ.Σ. την 30/9/1936: «Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Σχολῆς καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἰδρυμα αἰσθάνεται ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν καὶ συγκίνησιν διὰ τὴν τιμὴν, ἣτις ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τὸ ἴδρυμα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ἀ. Χατζηκυριάκου, ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς πολιτείας, διότι φρονοῦμεν ὅτι ἡ ὑπουργία του θ' ἀποτελέσῃ ἐξαιρετικὸν σταθμὸν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτον διὰ τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου τυγχάνει, διότι ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ παῦσῃ ὁ ἐγνωσμένος ζῆλος του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ιδρύματος τούτου.»

Τα οικονομικά προβλήματα και το υπουργείο Αεροπορίας.

Η διοίκηση της Σ.Σ.Τ.Ε. έρχεται σε επαφή με το υπουργείο Αεροπορίας, (συνεδρία 23/12/1936) το οποίο δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για την σύσταση τμήματος Ηλεκτροτεχνίας και Ραδιοηλεκτρικού τμήματος καθώς και για την εγκατάσταση ραδιοφωνικού πομπού στο οικόπεδο της Σ.Σ.Τ.Ε. δίπλα από τις φυλακές Συγγρού.

κρίσεως...Ἡ ὀξεία διαίσθησις τῶν ζωντανῶν λαῶν ἀντιδρᾷ ἐνώπιον τῆς ἀπειλῆς τῆς τελειωτικῆς τῶν καταθρυμματίσεως, λόγῳ τοῦ φυγοκέντρου στοιχείου τῆς Δημοκρατίας, πού ὠθεῖ εἰς ἐκουσίαν παραίτησιν ἀπὸ πάσης ἐλευθερίας καὶ εὐθύνης καὶ εἰς ἐγκατάλειψιν εἰς τὴν εὐθύνην καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἑνός. Ὁ μεσαίων ἐπαναβιοῦται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὸν κόσμον. Αἱ Δημοκρατίαι θνήσκουν εἰς πείσμα τοῦ τ' ἀντίθετα διατεινόμενου ποιητοῦ».

⁴⁶ Από συνέντευξη του Μεταξά στην εφημερίδα «Βραδυνή» στις 15/9/1936: «Οὔτε εἶναι δυνατόν, ἐθνικῇ ἡμεῖς Κυβέρνησις, νὰ εἴμεθα ἐχθροὶ τῆς γλώσσας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ποιητὴς Σολωμὸς ἔγραψε τὸν Ἐθνικὸν μας ὕμνον. Ἡ Δημοτικὴ θὰ ἐξακαλουθῇ νὰ διδάσκεται εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ παραλλήλως εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις θὰ διδάσκεται ἡ καθαρεύουσα...»

Επίσης ένα επιτελείο αξιωματικών του Γ.Ε.Σ. εκδηλώνει ενδιαφέρον να χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις της Σ.Σ.Τ.Ε. για την παραγωγή πολεμικών ειδών (συνεδρία 10, 9/12/1936).

Το ενδιαφέρον των πολεμικών υπηρεσιών για την Σ.Σ.Τ.Ε. συμπίπτει χρονικά με μια περίοδο μεγάλης οικονομικής δυσχέρειας, κατά την οποία κρίνεται απαραίτητη η εκποίηση μέρους των αιγυπτιακών χρεωγράφων, και η σύμπτυξη ή κατάργηση τεχνικών τμημάτων της Σ.Σ.Τ.Ε. Το οικονομικό αδιέξοδο της Σ.Σ.Τ.Ε. έρχεται να λύσει μία σειρά παραγγελιών-προτάσεων των Υπουργείων Στρατιωτικών και Αεροπορίας, τα οποία σε αντάλλαγμα αναλαμβάνουν την χρηματοδότησή της. Στη συνεδρία της 1/4/1937 συζητούνται οι προτάσεις:

1. Περί του δυνατού εγκαταστάσεως όπλουργείου παρὰ τῇ Σιβιτανιδείῳ Σχολῇ.
2. Περί ἐπισκευῆς, καθαρισμοῦ καὶ συντηρήσεως μηχανημάτων όπλουργείου.
3. Περί καταρτίσεως τῶν τεχνιτῶν τῆς Βασιλικῆς Αεροπορίας παρὰ τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς.

Ο Ανδρέας Χατζηκυριάκος τονίζει την « ὑποχρέωσιν ἣν ἔχει τὸ ἴδρυμα ὡς δημόσιον τοιοῦτον νὰ ἐνισχύσῃ τὸ κράτος ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ταύτη καὶ νὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, παρέχων οὕτω καὶ γενικότεραν ὠφέλειαν εἰς τὴν χώραν ἣτις μέγα κέρδος θὰ ἀποκομίσῃ ἐκ τῆς ιδρύσεως τοῦ ἐργοστασίου τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν σκοπὸν ὃν ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ ὡς ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα, ἐφ' ὅσον πολλοὶ τῶν ἀποφοίτων αὐτῆς θὰ δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τούτῳ.» Επίσης τονίζει ότι πρέπει να διατηρηθεί η αυτοτέλεια της Σ.Σ.Τ.Ε. για να μην καταστεί παράρτημα των Πολεμικών Υπουργείων.

Το Δ.Σ. συμφωνεί ομόφωνα με τις προαναφερθείσες απόψεις και αποδέχεται την πρόταση του Γ.Ε.Σ. για σύσταση εργοστασίου παραγωγής όπλων (οπλουργείου), υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα λειτουργήσει σαν αυτοτελές εργοστάσιο υπό την διοίκηση του Νομικού Προσώπου της Σ.Σ.Τ.Ε. (απ. 20/1937). Την μελέτη δημιουργίας οπλουργείου αναλαμβάνει αργότερα ο διευθυντής του Σχολείου Μηχανοτεχνίας, Ευάγγελος Αποστολόπουλος, προς τον οποίον εκφράζεται η ευαρέσκεια του Δ.Σ. (απ. 14/1938) για το αποτέλεσμα της εργασίας του. Παρά το μεγάλο ενδιαφέρον και των δύο πλευρών για την δημιουργία οπλουργείου, δεν προκύπτει από τα πρακτικά του Δ.Σ. η υλοποίησή του.

Το Δ.Σ. αποδέχεται επίσης ομόφωνα την δεύτερη και την τρίτη πρόταση (απ. 21,22/1937).

Οι αποφάσεις αυτές σηματοδοτούν την έναρξη μιας στενότερης σχέσης ανάμεσα στην Σ.Σ.Τ.Ε., το Υπουργείο Αεροπορίας και το Γ.Ε.Σ. Στο εξής η Σ.Σ.Τ.Ε. θα δέχεται τακτικά επισκέψεις από ανώτατους στρατιωτικούς οι οποίοι θα ελέγχουν την πρόοδο των εργασιών της παραγγελίας καθαρισμού μηχανημάτων παρασκευής όπλων, και θα πιστώνουν ανάλογα τον λογαριασμό της.

Όσον αφορά το θέμα της εκπαίδευσης μαθητών της Σ.Σ.Τ.Ε. με σκοπό να καταταγούν σαν κατώτερα τεχνικά στελέχη στην Βασιλική Αεροπορία, προτείνεται διάταγμα σύμφωνα με το οποίο το υπουργείο Αεροπορίας θα αναλάβει τις δαπάνες εγκατάστασης των απαραίτητων εργαστηρίων, και θα καταβάλλει ετησίως 24.000 Δρχ για κάθε μαθητή. Εκτός των οικονομικών θεμάτων δημιουργούνται και θέματα πειθαρχικής δικαιοδοσίας διότι οι μαθητές θα λαμβάνουν και στρατιωτική εκτός της τεχνικής εκπαίδευσης. Το εν λόγω διάταγμα θα εγκριθεί τελικά (απ. 46/1938) στο τέλος του 1938.

Κατάργηση του τμήματος διακοσμητικών επαγγελμαμάτων και άλλες αλλαγές.

Όλες οι προσπάθειες και οι μελέτες της Σ.Σ.Τ.Ε. για την ίδρυση Σχολής Ξενοδοχοϋπαλλήλων, η οποία είχε προαναγγελθεί ήδη από το 1929, αποτυγχάνουν, διότι στο τέλος του 1936 ο υπουργός Τύπου και Τουρισμού αποφασίζει να υπαγάγει την εν λόγω Σχολή στην άμεση δικαιοδοσία του.

Το 1937 ιδρύεται Σχολείο Ταπητουργίας (απ. 23/1937) μετά από πρόταση του Ελληνικού Ταπητουργικού Οργανισμού, ο οποίος, επιθυμώντας να μορφώσει τεχνίτες ταπητουργούς, απετάθη στην Σ.Σ.Τ.Ε. αναλαμβάνοντας όλες τις απαραίτητες δαπάνες εγκατάστασης των σχετικών εργαστηρίων.

Μία άλλη σημαντική αλλαγή στην σύσταση των Σχολείων της Σ.Σ.Τ.Ε. είναι η αναβολή της λειτουργίας του Σχολείου Γραφικών και Πλαστικών Διακοσμητικών επαγγελμαμάτων κατά το εαρινό εξάμηνο του 1937. Το Σχολείο αυτό ήταν το πρώτο το οποίο ιδρύθηκε σύμφωνα με την διαθήκη Σιβιτανίδη, και διαιρέθηκε στους 3 παρακάτω κλάδους:

Α' ΚΛΑΔΟΣ	Β' ΚΛΑΔΟΣ	Γ' ΚΛΑΔΟΣ
Χρωματιστού εν γένει	Γυψουργού	Λευκοσιδηρουργού
Απομιμητού ξύλου και μαρμάρου	Εκμαγέως	Πλάστου ευγενών μετάλλων
Κοσμηματογράφου	Ξυλογλύπτου	Χαράκτου ευγενών με-

		τάλλων
Τεχνίτου ψηφιδωτών και υαλογράφου	Μαρμαρογλύπτου	Γαλβανοπλάστου

Σύμφωνα με τις απόψεις του Δ.Σ., το Σχολείο αυτό είχε σκοπό να μορφώσει τους μαθητές ως κατωτέρου επιπέδου τεχνίτες στις διακοσμητικές τέχνες και επαγγέλματα, αλλά το προσληφθέν προσωπικό, παρανοώντας τις προθέσεις του Δ.Σ, ανέβασε το επίπεδο της παρεχόμενης μόρφωσης σε ανώτερο, με αποτελέσματα αντίθετα των προσδοκώμενων. Το Δ.Σ. προσπάθησε έγκαιρα να περιορίσει το πρόγραμμα και από το 1932 το Σχολείο αυτό προσέφερε κατώτερο κύκλο μόρφωσης. Στο διάστημα αυτό όμως αποδείχθηκε ότι απαιτούντο πολλές και πολύπλοκες εγκαταστάσεις, καθώς και υψηλής ποιότητας διδακτικό προσωπικό το οποίο ήταν δύσκολο να εξευρεθεί. Παρά την ενίσχυση του τμήματος αυτού με τελειότερες εγκαταστάσεις, και παρά την μέριμνα για την πρόσληψη κατάλληλου προσωπικού, τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα οφείλοντο στους εξής λόγους (σύμφωνα με το Δ.Σ.):

1. Η απροθυμία τῶν μαθητῶν ὅπως καταταγῶσιν εἰς τὸ τμήμα τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν ἐξαιρετικὴν προσπάθειαν ἣν κατέβαλεν ἡ Σχολὴ ὅπως προσελκύσῃ τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν διὰ τὴν λειτουργίαν του.
2. Ἡ απροθυμία ἣν συνήντησαν οἱ ἐξελθόντες τῆς Σχολῆς ἀπόφοιτοι τοῦ τμήματος τούτου, παρὰ τῇ κοινωνίᾳ διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός των, τῶν περισσοτέρων τούτων μετὰ δυσκολίας μέχρι σήμερον ἐξευρισκόντων ἐργασίαν, χωρὶς βέβαια μὲ τοῦτο νὰ μὴν ἀναγνωρίζεται τὸ γεγονός τῆς ἱκανοποιητικῆς σταδιοδρομίας ἐνίων τούτων. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κορεσμοῦ τῆς κοινωνίας ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τεχνίτας ὠρισμένων τῶν ἀνωτέρω εἰδικότητων, ὡς π.χ. χρωματιστῶν, ἐκλείψεως δ' ἀφ' ἑτέρου παρ' αὐτῇ τοιούτων ἀναγκῶν λόγῳ ἐξασθενήσεως τῆς τεχνοτροπίας τῶν τεχνῶν τούτων, ἀντικατασταθισῶν ὑπὸ ἄλλων τεχνῶν, ὡς π.χ. ἡ γυψουργία οἰκοδομῶν, ὡς καὶ τοῦ περιορισμένου πεδίου τῶν τεχνῶν τούτων ἐν Ἑλλάδι, μὴ δυναμένου ν' ἀπορροφήσῃ κατ' ἔτος μεγάλον ἀριθμὸν ἀποφοίτων τοιούτων εἰδικότητων.
3. Ἡ ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος, ὠρισμένων κοινωνικῶν παραγόντων διὰ τὴν προαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ τμήματος τούτου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ μέρους ἐνίων καλλιτεχνῶν δυσφήμησις του.

Εκτός από αυτούς τους λόγους, οι υπερβολικές δαπάνες συντήρησης ενός τόσο απαιτητικού τμήματος, οι οποίες ανεβάζουν το κόστος ανά μαθητή στις 12.000 Δρχ ετησίως, το πλήθος των διδασκομένων τεχνών, το αυξημένο βάρος της μισθοδοσίας του ειδικού τεχνικού προσωπικού, και η αρνητική αποδοχή των αποφοίτων εκ μέρους της κοινωνίας, οδηγούν το Δ.Σ. στην αναστολή της λειτουργίας του συγκεκριμένου τμήματος, και στην λήψη μέριμνας ώστε να επανασυσταθεί στο μέλλον υπό άλλη μορφή. Επίσης αποφασίζεται η ένταξη του εργαστηρίου ξυλογλυπτικής στο τμήμα Ξυλουργικής & Επιπλοποιίας, του εργαστηρίου χρωματιστών – γυψουργικής – μαρμαρογλυπτικής στο Οικοδομικό τμήμα, και η ενσωμάτωση του τμήματος Μεταλλοπλαστικής – Χαρακτικής στον κλάδο του εκπαιδευτικού τμήματος Ηλεκτροτεχνίας.

Παρόμοια με τα προαναφερθέντα προβλήματα του Σχολείου Γραφικών και Πλαστικών Διακοσμητικών επαγγελμάτων παρουσιάστηκαν και στο τμήμα Οικοδομικών και Δομικών έργων. Παρατηρήθηκε έντονη απαξίωση για την κατάταξη στο τμήμα αυτό λόγω της αντίληψης ότι «αί τέχναι τῆς οἰκοδομικῆς δὲν ἀπαιτοῦσιν εἰδικὴν μόρφωσιν καὶ ὅτι εἶναι ἐξευτελιστικὰ ἐπαγγέλματα μὴ ἀφιστάμενα τοῦ βάνανου καὶ χειρωνακτικοῦ. Ἡ ἰδέα ἀφ' ἑτέρου τῆς, ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἄλλων τεχνῶν ἢ τῆς οἰκοδομικῆς, προσκτήσεως μεγαλυτέρων ἀπολαυῶν, μεγάλην ἔσχεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης, δι' ὃ καὶ ὁ γονεὺς δὲν ἐδέχετο εὐχαρίστως τὴν κατάταξιν τοῦ υἱοῦ του εἰς τὸ Οἰκοδομικὸν τμῆμα, φθάνων μάλιστα πολλάκις εἰς τὸ νὰ ἀποσύρῃ τὸν υἱὸν του ἐκ τῆς Σχολῆς, λόγω ἀκριβῶς τῆς τοιαύτης κατατάξεως».

Απέναντι στην αρνητική στάση των μαθητών και γονέων τοποθετείται ολόκληρος ο τεχνικός κόσμος, ο οποίος εκδηλώνει την ανάγκη μορφώσεως τέτοιων τεχνιτών εξ αιτίας του εκτεταμένου πεδίου δράσης των οικοδομικών και τεχνικών έργων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Δ.Σ. απασχολούνται περίπου 110.000 τεχνίτες στα οικοδομικά έργα τα οποία διαρκώς αυξάνονταν.

Η αρνητική στάση των μαθητών στην κατάταξη στο Οικοδομικό τμήμα ήταν αντίστοιχη με αυτή που αφορούσε το τμήμα των Διακοσμητικών τεχνών. Τα αποτελέσματα όμως στην επαγγελματική αποκατάσταση δεν ήσαν αντίστοιχα διότι όλοι οι πτυχιούχοι του Οικοδομικού τμήματος βρήκαν «ἐργασίαν ἱκανοποιητικὴν καὶ ὅστις ἐνδιεφέρεθῃ διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς τέχνης του ἀρκούντως ἐσταδιοδρόμησε. Οἱ πλεῖστοι μάλιστα τῶν μαθητῶν

τούτων, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀρχιτεχνῖται καὶ ὡς βοηθοὶ διαφόρων τεχνικῶν γραφείων».

Το Δ.Σ., με δεδομένη τὴν μεγάλη ἀνάγκη τῆς χώρας γιὰ οἰκοδομικὰ ἔργα ἀπὸ καταρτισμένους οἰκοδόμους, ἀναδιοργανώνει τὸ πρόγραμμα τοῦ Οἰκοδομικοῦ τμήματος με κύριους στόχους τὴν ἐξεύρεση κατάλληλου διδακτικοῦ προσωπικοῦ, τὴν κάμψη τῶν ἀπαξιωτικῶν προκαταλήψεων τῆς κοινωνίας με τὴ διαβεβαίωση μιᾶς ἐπιτυχημένης ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης τῶν πτυχιούχων μαθητῶν, καὶ τὴν οργάνωση τοῦ κύκλου σπουδῶν τοῦ τμήματος σὲ κατώτερο ἐπίπεδο ποὺ θὰ ἐκπαίδευε τεχνίτες οἰκοδόμους, καὶ σὲ μέσο ἐπίπεδο ποὺ θὰ ἐκπαίδευε ἀρχιτεχνίτες. Εφαρμόζει ἐπίσης οἰκοδομικὸ πρόγραμμα, σύμφωνα με τὸ ὁποῖο σὲ ιδιόκτητη ἔκταση θὰ ἐκτελοῦνται διάφορα οἰκοδομικὰ ἔργα, θὰ πωλοῦνται ἀντικείμενα ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Σ.Σ.Τ.Ε., καὶ θὰ ἐκτελοῦνται συστηματικὰ ἐφαρμογές καθ' ὅλο τὸ ἔτος, περιορίζοντας τὰ θεωρητικὰ μαθήματα στοὺς χειμερινούς μῆνες.

Τὸ νέο οἰκοδομικὸ πρόγραμμα οργανώνεται ὡς ἐξῆς:

1. Θὰ διδάσκονται οἱ τέχνες τοῦ λιθοδόμου, σκυροκονιαστή, κονιαστή, μαρμαρογλύπτου οἰκοδομῶν, μωσαϊστοῦ, χονδροξυλουργοῦ, χρωματιστοῦ, υδραυλικοῦ, τεχνίτη ηλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων, ξυλουργοῦ καὶ σιδηρουργοῦ.
2. Κάθε ἐξάμηνο δὲν θὰ περιλαμβάνει περισσότερους ἀπὸ 50 μαθητές.
3. Σὲ πρώτη φάση θὰ ἰδρυθεῖ κλάδος Οἰκοδομικῆς ἐνῶ ἀργότερα θὰ ἰδρυθεῖ κλάδος Τεχνικῶν ἔργων.
4. Οἱ σπουδές θὰ διακρίνονται σὲ κατώτερο καὶ σὲ μέσο κύκλο.
5. Τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ θὰ διακρίνεται σὲ ἀνώτερο, στο ὁποῖο θὰ περιλαμβάνονται καὶ 5 πολιτικοὶ μηχανικοί, καὶ σὲ κατώτερο.
6. Κάθε χρόνο θὰ ἀνεγείρεται μιὰ οἰκοδομὴ με δαπάνη μέχρι τις 500.000 δρχ καὶ θὰ κατασκευάζονται ἔργα μετὰ ἀπὸ συμφωνία τῆς Σχολῆς με Δήμους, Κοινότητες κλπ.⁴⁷

⁴⁷ Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἀναφέρεται ἀνάθεση ἔργου (Ἀνοιξη τοῦ 1937) ἀπὸ τὸν Κ. Κοτζιά, Υπουργὸ δι-οικητὴ πρωτεύουσας, γιὰ τὴν ἀνέγερση ἀθλητικοῦ σταδίου δίπλα στὶς φυλακές Συγγρού με δα-πάνες τοῦ Κράτους. Τὴν διαχείριση τοῦ σταδίου θὰ ἔχει ἡ Σ.Σ.Τ.Ε., ἡ ὁποία θὰ ἐπιτρέπει τὴν ἀ-σκηση μαθητῶν ἄλλων σχολείων τῆς περιφερείας.

Αλλαγές στο προσωπικό της Σχολής

Το καλοκαίρι του 1936 αποβιώνουν οι Ηλ. Παπαϊωάννου, καθηγητής φυσικών και πρώην διευθυντής πρακτικού λυκείου, και Νικόλαος Κανελλόπουλος.

Την άνοιξη του 1937 προσλαμβάνονται στο τμήμα γενικής μόρφωσης οι καθηγητές: Άγγελος Τριανταφύλλου, γεωμετρικού σχεδίου, Β. Σουμούσης, μαθηματικών, Α. Παπαντωνίου, ελληνικών, Γ. Πειρουνάκης, ηθικής αγωγής και θρησκευτικών, Κ. Κουλούμπαρδος, ελεύθερου σχεδίου, Γ. Ματαράγκας, πλαστικής, Ν. Αποστολόπουλος, βιοτεχνικής ιστορίας και διαλέξεων, Γρ. Οικονομάκος, γενικών γνώσεων επαγγελματία, Κ. Πίτσιος, γυμναστικής και αθλητισμού, και Ε. Αξελός, μουσικής. Στο τμήμα μηχανοτεχνίας προσλαμβάνονται οι καθηγητές Φ. Παξινός, τεχνικών ειδικών μαθημάτων, και Ιωάννης Κατζαίμος, τεχνίτης – εκπαιδευτής. Στο τμήμα πλαστικών και διακοσμητικών επαγγελμάτων προσλαμβάνονται ο Γ. Σπηλιόπουλος, αρχιτεχνίτης των εργαστηρίων χωματουργικών έργων και κοσμηματογραφίας, και η Κ. Καντζίκη, τεχνίτρια-εκπαιδεύτρια των εργαστηρίων ψηφιδωτών και υαλογραφίας.

Το 1939 αποβιώνει ο σύμβουλος Θ. Σκούφος, καθηγητής πανεπιστημίου, και ο καθηγητής Στ. Σταμάτης, την θέση του οποίου αναλαμβάνει ο διευθυντής σχολής μέσης εκπαίδευσης στο Ρέθυμνο, Γ. Μαζαράκης.

Αποσπώνται (συνεδρία 28/6/1939) από το υπουργείο Αεροπορίας στην Σ.Σ.Τ.Ε. ένας τεχνικός Αεροπορίας και 4 αξιωματικοί σαν εκπαιδευτές.

Σύμφωνα με την πάγια πολιτική της διοίκησης της Σ.Σ.Τ.Ε., το σύνολο των προσληφθέντων υπαλλήλων είναι προσωρινό, ενώ η Κ. Καντζίκη φαίνεται να είναι η μοναδική γυναίκα η οποία υπηρέτησε στο διδακτικό προσωπικό. Επίσης παρόλο που ο κανονισμός επέτρεπε τη μικτή φοίτηση, δεν παρατηρείται προσέλευση γυναικών, γεγονός το οποίο υποδηλώνει τον “ανδρικό” χαρακτήρα της Σ.Σ.Τ.Ε.

Οικονομική διαχείριση.

Σύμφωνα με τον ισολογισμό της Σ.Σ.Τ.Ε. την 31/12/36 το κεφάλαιο από την κληρονομιά Σιβιτανίδη ανέρχεται στα 100.000.000,00 δρχ. με απόδοση κεφαλαίου 2,8% δηλαδή 2.800.000,00 δρχ. ετησίως, ενώ τα έξοδα ανέρχονται στα 10.000.000,00 δρχ.

Στις 8/2/1939 αποφασίζεται η σταδιακή μετατροπή των αιγυπτιακών χρεωγράφων της εταιρείας υδάτων Αιγύπτου σε ελληνικούς τίτλους, διότι οι τελευταίοι αποφέρουν απόδοση 5% (σε σχέση με 2,8% που ήταν πριν).

Με βάση τον ισολογισμό την 31/12/1939 η κατάσταση είναι η εξής:

Έσοδα από εισοδήματα περιουσίας	3.552.469,00 Δρχ	29%
Εκ διαφόρων πόρων	2.323.000,00 Δρχ	19%
Από κρατική ενίσχυση	3.867.530,00 Δρχ	32%
Από παραγωγή έργου και διάθεση προϊόντων τέχνης	2.300.000,00 Δρχ	19%
Σύνολο τακτικών εσόδων=	12.042.999,00 Δρχ	

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, το 19% των εξόδων καλύπτεται από παραγωγή έργου της Σ.Σ.Τ.Ε. Παρ' όλη την παραγωγική δραστηριότητα της Σ.Σ.Τ.Ε., στη διετία 1937-1939 τα ελλείμματα αυξάνονται από 268.000 Δρχ σε 819.000 Δρχ, και απαιτείται έκτακτη κρατική επιχορήγηση ύψους 1.000.000 Δρχ. (απ. 7/1940)

Η περίοδος 1939-40

Με τη συμβολή των κλάδων Οικοδομικής και Μηχανοτεχνίας της Σ.Σ.Τ.Ε. στη διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων, ολοκληρώνονται οι εργασίες αποπεράτωσης των νέων ορόφων του οικοτροφείου το οποίο έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει 200 μαθητές. Η λειτουργία του οικοτροφείου θα ανασταλεί με την απόφαση 32/1940 λόγω του επερχόμενου πολέμου.

Ο αριθμός των εισακτέων, από 70 που είχε ορισθεί αρχικά (απ. 37/1938), φθάνει τους 235 για την κάλυψη των αναγκών της Β. Αεροπορίας. Προς τούτο δημιουργούνται σε πρώτη φάση, με δαπάνες της Β. Αεροπορίας, τα νέα τμήματα Μηχανοσυνθετών αεροπορίας και Ηλεκτροτεχνιτών αεροπορίας με 50 και 20 φοιτητές αντίστοιχα, και σε δεύτερη φάση τα τμήματα: Οπλουργών – Πυροτεχνουργών, Φωτογράφων – Φωτοτεχνιτών, Ραδιοτηλεγραφητών.

Στα νέα τμήματα διδάσκουν ο τεχνικός Αεροπορίας και οι 4 αξιωματικοί που είχαν αποσπαστεί από το υπουργείο Αεροπορίας στην Σ.Σ.Τ.Ε.

Στις 28/6/1939 (απ. 27/1939) ο αριθμός των μαθητών που θα μεταταχθεί στα εργαστήρια αεροπορίας αυξάνεται στους 250 με τη ακόλουθη αναλογία:

Μηχανοσυνθέτες αεροπορίας	145
Ηλεκτροτεχνίτες	40
Οπλουργοί – Πυροτεχνουργοί	35
Φωτογράφοι – Φωτοτεχνίτες	30

Όλες οι προαναφερθείσες αλλαγές καθιστούν σαφή την τροποποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής της διοίκησης της Σ.Σ.Τ.Ε. Η αναστολή του Σχολείου Διακοσμητικών Επαγγελματιών, η “αναγκαστική” μετάταξη στα εργαστήρια Αεροπορίας της πλειοψηφίας των μαθητών, η αύξηση του αριθμού εισακτέων από 70 στους 120 (απ. 31/1939) και στους 150 την άνοιξη 1940 για τις ανάγκες της Β. Αεροπορίας, αποδυναμώνουν τον αρχικό σκοπό της Σ.Σ.Τ.Ε. αλλά την αποζημιώνουν οικονομικά διότι το κράτος έρχεται να καλύψει τα ελλείμματα.

Την άνοιξη του 1940 αποφασίζεται (απ. 38/1940) η ίδρυση και νέου εργαστηρίου για την εκπαίδευση ραδιοτεχνιτών της Β. Αεροπορίας.

Μετά την 28/10/1940 και καθ’ όλη την διάρκεια της πολεμικής περιόδου η σχολή επιστρατεύεται και εξυπηρετεί αποκλειστικά και μόνο τις ανάγκες της Β. Αεροπορίας.

Οι παράγοντες που οδήγησαν σ’ αυτές τις αλλαγές ήταν η πρόθεση του υπουργείου Αεροπορίας να καταργήσει τις δικές του τεχνικές σχολές για να τις αναλάβει η Σ.Σ.Τ.Ε., οι αυξημένες ανάγκες της χώρας λόγω του πολέμου, και η οικονομική δυσπραγία της Σ.Σ.Τ.Ε.

Η γερμανική κατοχή.

Μετά την 24/6/1941 καταβάλλεται προσπάθεια να επαναλειτουργήσει η Σ.Σ.Τ.Ε. και να μην επιταχθεί από τις αρχές κατοχής, οι οποίες της προσφέρουν προσωρινά κάποια οικονομικά ανταλλάγματα για την παροχή υπηρεσιών κυρίως σε ξυλουργικές, μεταλλοπλαστικές και ηλεκτρολογικές εργασίες (απ. 20/1941).

Η οικονομική κατάσταση της Σ.Σ.Τ.Ε. καταλήγει σε τραγικό αδιέξοδο και καταργούνται τα τμήματα που προόριζαν τους σπουδαστές για τεχνίτες στην Β. Αεροπορία.

Τα οικονομικά προβλήματα, η αδυναμία συνέχισης της εκπαιδευτικής λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. υπό το καθεστώς κατοχής, η μερική επίταξη χώρων του οικοτροφείου για την εγκατάσταση στρατιωτικής γερμανικής μονάδας, και η σύσταση εργαστηρίου επισκευής αυτοκινήτων στο χώρο της προς εξυπηρέτηση των αρχών κατοχής (απ. 24/1941), δυναμιτίζουν την κατάσταση και καθιστούν αναπόφευκτη την αναστολή της λειτουργίας της καθ’ όλη την περίοδο της κατοχής.

Μεταπολεμική περίοδος.

Την μεταπολεμική περίοδο, η Σ.Σ.Τ.Ε. αναδιοργανώνεται και επαναλειτουργεί με τα ακόλουθα τμήματα:

1. Τμήμα γενικής μορφώσεως, τεχνικής προπαιδεύσεως και τεχνικού προσανατολισμού. Παρέχει συμπληρωματική μόρφωση γενικών γνώσεων, προπαρασκευάζει τους μαθητές για την ευχερέστερη παρακολούθηση της διδασκαλίας των τεχνικών γνώσεων και τους προσανατολίζει στην επιλογή της κατάλληλης τέχνης, σύμφωνα με την κλίση τους.
2. Γενικό εκπαιδευτικό τεχνικό τμήμα επεξεργασίας μετάλλων. Περιλαμβάνει τα ειδικά τμήματα Μηχανοτεχνίας, Θερμικής επεξεργασίας μετάλλων, Σιδηρών κατασκευών, Συγκολλήσεων μετάλλων, Μεταλλοπλαστικής, Επισκευής & Συντήρησης αυτοκινήτων και Κατασκευής & Επισκευής αμαξωμάτων αυτοκινήτων.
3. Γενικό εκπαιδευτικό τεχνικό τμήμα ηλεκτροτεχνίας. Περιλαμβάνει τα τμήματα Εγκαταστάσεων εν γένει, Εγκαταστάσεων παροχής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, Κατασκευής – Συντηρήσεως και Επισκευής ηλεκτρικών συσκευών και εν γένει μηχανών, Περιελίξεων, Δοκιμών και μετρήσεων, Γαλβανοστεγίας.
4. Γενικό εκπαιδευτικό τεχνικό τμήμα Οικοδομικής και Δομικών έργων. Περιλαμβάνει τα τμήματα Λιθοδομών & Οπτοπλινθοδόμων, Κονιαστών, Ξυλοτύπων σιδηρού οπλισμού μπετόν, Μωσαϊστών, Μαρμαροτεχνιτών, Χρωματιστών, Σχεδιαστών.
5. Γενικό εκπαιδευτικό τεχνικό τμήμα επεξεργασίας ξύλου. Περιλαμβάνει τα τμήματα Επεξεργασίας ξύλου οικοδομών, Μηχανικής επεξεργασίας ξύλου, Επεξεργασίας ξύλου δια συνδέσεων και συγκολλήσεων, Επιπλοποιίας, Στορεστικής [ταπετσαρίας], Ξυλογλυπτικής, Επεξεργασίας ξύλινων επιφανειών δια στιλβώσεως [λουστραδόροι, ντουκαδόροι].

Ο αρχικός σκοπός της Σ.Σ.Τ.Ε., που ήταν η παροχή κατώτερης και μέσης επαγγελματικής μόρφωσης, αλλάζει διότι οι αυξημένες ανάγκες ανοικοδόμησης και εκβιομηχάνισης της χώρας μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, απαιτούν την ύπαρξη ειδικευμένων ανώτερων τεχνιτών και εργοδηγών, γεγονός το οποίο μεταμορφώνει την Σ.Σ.Τ.Ε. σε σχολή μέσης τεχνικής εκπαίδευσης. Από το 1965 λειτουργεί στο χώρο της Ανώτερη Σχολή Ηλεκτρονικών. Από την εποχή της υπαγωγής της Ανώτερης Σχολής Ηλεκτρονικών στο κέντρο Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ΚΑΤΕΕ, Πειραιώς, η Σ.Σ.Τ.Ε. λειτουργεί σαν κέντρο τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.).

III. Οι απόψεις της εποχής για την τεχνική εκπαίδευση και την Σιβιτανίδειο Σχολή.

Οι απόψεις του Ελευθέριου Βενιζέλου

Ανάγκη της νεολαίας να στραφεί προς τα πρακτικά επαγγέλματα.

Η ανάγκη της κοινωνίας να στρέψει την νεολαία σε πρακτικά επαγγέλματα εκδηλώνεται ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και εκφράζεται σαφώς με το κίνημα του Γουδί το οποίο συμπίπτει χρονικά με την ανέλιξη των μικρομεσαίων αστικών στρωμάτων. Στα αιτήματα του κινήματος όπως διατυπώνονται στην Διακήρυξη του Στρατιωτικού Συνδέσμου (15 Αυγούστου 1909) αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι: «Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος ποθεί ὅπως [...] ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ καταστῇ λυσιτελὴς διὰ τὸν πρακτικὸν βίον τῆς χώρας⁴⁸».

Την άποψη αυτή θα υποστηρίξει ο Ελευθέριος Βενιζέλος στο λόγο που θα εκφωνήσει στην Αθήνα στις 18/9/1910, μετά την εκλογική του νίκη:

«Γνωρίζετε ποῖα ὑπῆρξαν τὰ αἷτια τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Αὐγούστου παρελθόντος ἔτους[...]. Δημοσία ἐκπαίδευσις ἣτις θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἔχει κύριον προορισμὸν νὰ ἐκτρέφῃ δι' ἀνεπαρκoῦς ἄλλως τε μορφώσεως τροφίμους τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀνικάνους διὰ κάθε ἄλλο πλουτοπαραγωγικὸ ἐπάγγελμα⁴⁹».

Οι προθέσεις του Βενιζέλου, αν και διατυπώνονται με σαφήνεια κυρίως στους προεκλογικούς του λόγους, καθυστερούν να υλοποιηθούν. Το κυρίαρχο βέβαια θέμα που τον απασχολεί είναι το γλωσσικό ζήτημα, με την καθιέρωση της δημοτικής αρχικά στο δημοτικό σχολείο. Η καθιέρωση της δημοτικής δεν ολοκληρώνεται εξ' αιτίας της ήττας του Βενιζέλου στις εκλογές του 1920. Παρ' όλα αυτά η δεκαετία 1910-20 χαρακτηρίζεται από την προοδευτική τάση των νομοσχεδίων του 1913 που στόχευαν σε «Λαϊκὸ σχολεῖο ἐξάχρονο, χτύπημα τῆς προγονοπληξίας, τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ καὶ τῆς μονομέρειας τῆς Μέσης Παιδείας, εἰσαγωγή τῶν πραγματικῶν [εννοεῖ τα ἔχοντα

⁴⁸ Το κείμενο είναι προσிடó στην αναδημοσίευση του στο Σπ. Β. Μαρκεζίνης, *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος, 1828-1964*, Αθήνα, «Πάπυρος» 1966 τ. Γ', σ. 358

⁴⁹ Όπως πριν, σελ. 361.

πρακτικό προσανατολισμό] σχολείων, οργάνωση της επαγγελματικής παιδείας, λύση του γλωσσικού ζητήματος⁵⁰».

Το 1929, το κόμμα των Φιλελευθέρων του Ελευθέριου Βενιζέλου επαναλαμβάνει την προσπάθεια να μεταρρυθμίσει το εκπαιδευτικό σύστημα προβάλλοντας ότι «αί πολεμικαὶ περιπέτειαι τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ αἱ συνέπειαι τοῦ παρεμπεσόντος παγκοσμίου πολέμου⁵¹» ήταν η αιτία της καθυστέρησης.

Στα προτεινόμενα νομοσχέδια διατηρείται το ίδιο πνεύμα που είχε εκφρασθεί 15 χρόνια νωρίτερα, αλλά σε αντίθεση με την μεταρρύθμιση του 1913, προκύπτει μια σειρά νομοθετημάτων που σημαδεύουν βαθιά την εξέλιξη των πραγμάτων όπως η κατάργηση του Ελληνικού Σχολείου, και η καθιέρωση εξάχρονου δημοτικού σχολείου και εξάχρονου γυμνασίου.

Σε γενικές γραμμές εδραιώνεται το νομοθετικό πλαίσιο που θα επιτρέψει στο εκπαιδευτικό σύστημα να αναπτυχθεί με ένα τρόπο ορθολογικό και εκσυγχρονισμένο. Αυτό ήταν απαραίτητο για να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες της νέας κοινωνίας, που εκφράζονται αρχικά από το κίνημα του Γουδί και ωριμάζουν στο τέλος του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, με την πρόσκτηση των νέων χωρών και τον εδαφικό διπλασιασμό της Ελλάδας, με την ενδυνάμωση του ελληνικού στοιχείου από την άφιξη 1.500.000 μικρασιατών προσφύγων, και παράλληλα με τις οικονομικές αλλαγές στο διεθνές νομισματικό σύστημα⁵².

Αυτές όμως οι δομικές αλλαγές, οι οποίες θέτουν για πρώτη φορά το αίτημα για μια Ελλάδα με βιομηχανία και βιοτεχνία, και προϋποθέτουν την ύπαρξη ενός εργατικού δυναμικού με βιομηχανική συνείδηση και τεχνικές γνώσεις, οδηγούν προοδευτικά στην κατάργηση του στερεότυπου της “απαξίωσης της χειρωνακτικής εργασίας”, και στην ίδρυση τεχνικών σχολείων, όπως τουλάχιστον προκύπτει από τις εκφωνηθείσες ομιλίες του Ελ. Βενιζέλου.

⁵⁰ Όπως την εκφράζει ο Δ. Γληνός, κύριος συνεργάτης του υπουργού των Φιλελευθέρων Ι. Δ. Τσιρμώκου στο άρθρο του, «Τα Εκπαιδευτικά Νομοσχέδια» (Β' Μια μικρή Προεισαγωγή), εφ. Ακρόπολις, 10 Ιουνίου 1929.

⁵¹ Γενική Εισηγητική Έκθεση και Εκπαιδευτικά Νομοσχέδια κατατεθέντα εις την Βουλὴν (...)υπό (...) Κωνστ. Β. Γόντικα, Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο, 1929, σ.5

⁵² Η πιο σημαντική αλλαγή είναι κατά την γνώμη μου η υποκατάσταση του ρόλου του χρυσού με την τραπεζική πίστη και η διεθνοποίηση της οικονομίας.

Όμιλία προς την Φιλελευθέρα Νεολαία: 17 Φεβρουαρίου 1929.

«Εάν έχετε αδελφούς , ή άλλους νεώτερους φίλους, τούς οποίους ήμπορείτε νά επηρεάσετε εις τήν έκλογήν του σταδίου των, σπρώξετέ τους με όλην τήν δύναμιν τής ψυχής σας εις τὰ πρακτικότερα έπαγγέλματα.

Αντιδράσατε με όλην σας τήν ψυχήν κατά τής άπηρχαιωμένης πλέον και αυτόχρημα καταστρεπτικής άντιλήψεως, ότι ευγενές στάδιον είναι εκείνο εις τò όποιον ό νοϋς διευθύνει τήν γραφίδα, ή τήν μήλην, ή τόν διαβήτην, ή τὰ άλλα εκείνα όργανα τὰ όποια δέν άπαιτοϋν και καταβολήν μυϊκής δυνάμεως.

Αφού έξαιρέσετε τούς όλιγίστους εκείνους, οί όποιοι κατέχουν τας κορυφάς τών κακώς όνομαζομένων έλευθερίων έπαγγελμάτων, και οί όποιοι δέν άποτελοϋν ούτε τò δέκατον βεβαίως τών άνηκόντων εις τὰ έπαγγέλματα ταϋτα, όλοι οί άλλοι είναι πολϋ όλιγώτερον χρήσιμοι και εις έαυτούς και εις τήν κοινωνίαν άπό τόν καλόν εργάτην τής γεωργίας, ή τής βιομηχανίας, ή τής βιοτεχνίας.

Και, πιστεύσατέ με, είμεθα εις τας παραμονάς τής ήμέρας, ή μάλλον εξημέρωσεν ήδη ή ήμέρα, κατά τήν όποίαν οί μορφωμένοι εργάται , οί όποιοι χρησιμοποιοϋν τόν νοϋν των, όπως διευθύνουν καλύτερα τήν λεγομένην χειρωνακτικήν εργασία των, θα κατέχουν και κοινωνικώς άνωτέραν θέσιν άπό τὰ έννέα δέκατα τών άνηκόντων εις τὰ έλευθέρια λεγόμενα έπαγγέλματα.»

Επιβάλλεται να τραπούν οι νέοι προς το πρακτικά επαγγέλματα .

[συνομιλία του με τον απεσταλμένο του «Έλ. Βήματος» Έλευθ. Κοτσαρίδαν στο πλοίο, κατά την επιστροφή εκ των εορτών του Μεσολογγίου.]

«Ελεύθερο Βήμα», 30ή Απριλίου 1929.

«Όταν άπειχον τής ένεργού πολιτικής ζωής ή σκέψις μου ήτο νά κατέλθω εις τήν Ελλάδα, και νά όργανώσω ένα σύλλογον με σκοπόν νά προπαγανδίζη συστηματικώς τήν τροπήν τών νέων εις τὰ πρακτικά έπαγγέλματα.

Έγώ προσωπικώς, θα έβλεπα, εύχαρίστως και τόν περιορισμόν του άριθμού τών Γυμνασίων, προκειμένου εις τήν θέσιν των νά ίδρυθοϋν έπαγγελματικά σχολαί πρακτικής μορφώσεως.»

Η τεχνική εκπαίδευση.

[Στην συζήτηση του νομοσχεδίου περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως.]

Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής. — Συνεδριάσεις 2ας Ιουλίου 1929.

«... Νομίζω προτιμώτερον, νὰ μὴ κάμωμεν δέκα σχολεῖα παραπάνω καὶ νὰ κάμωμεν τὸ σχολεῖον τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.»

Επαγγελματική εκπαίδευση.

[Στην ομιλία του πρὸς τὸ Εμποροβιομηχανικὸ Επιμελητήριον Θεσσαλονίκης κατὰ τις παραμονές των ἐκλογών]

«Ελεύθερον βῆμα» 1ης Μαρτίου 1933.

«... Ἐπελήφθημεν τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαδεύσεως, γνωρίζοντες τὶ ἀγαθὰ ἤμποροῦμεν νὰ προσδοκῶμεν ἀπὸ αὐτὴν.»

[Ομιλεῖ περαιτέρω γιὰ τὴν **Σιβιτανίδειο Σχολή**, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσδοκᾷ τὴ δημιουργία στελεχῶν γιὰ τὴν εὐρύτερη ὀργάνωση τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.]

Οι απόψεις του Γληνού⁵³ γιὰ τὸ εκπαιδευτικὸ σύστημα καὶ τὴν κλασικὴ ἐκπαίδευση

(ἀπὸ τὴν συνέντευξη τοῦ Δημήτρη Γληνοῦ στὸν Κωστή Μπασιὰ στο περ. "Ἑβδομάς" 24/10/1931)

Καθὼς βλέπετε, δὲν μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ μεταρρύθμιση οὔτε γιὰ σχολεῖα ἐργασίας ὅταν ἡ τριγωνοσσία σκοτῶνει τὶς παιδικές δυνάμεις, ὅταν τὸ παιδί εἶναι υποχρεωμένο νὰ μάθει ἓνα φόρτο ποὺ εἶναι ὅλως διόλου περιττός στὴ ζωὴ του.

Πὼς νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ γίνεταὶ ἡ κλασσικὴ ἐκπαίδευση;

⁵³ Δημήτρης Γληνός: γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1882, ἦταν εκπαιδευτικὸς καὶ πολιτευτὴς με πρωταγωνιστικὸ ρόλο στὴν ἐλληνικὴ ἀριστερὰ τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου. Σπούδασε στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης καὶ συνέχισε στὴν Φιλοσοφικὴ τῆς Αῠήνας(1899-1905). Ἀν καὶ τὸ 1901 ἦταν με τὸ μέρος των γλωσσαμυντόρων στὰ «Εὐαγγελικά» , μεταστράφηκε γρήγορα καὶ τὸ 1904 ἔγινε μέλος τοῦ δημοτικιστικοῦ συλλόγου «Ἔθνος καὶ Γλῶσσα». Ἐργάστηκε στὴν ἰδιωτικὴ Μέση Ἐκπαίδευση στὴ Σμύρνη, ἀλλὰ οἱ ἔντονες ἀντιδράσεις γιὰ τὶς γλωσσικὲς τοῦ πεποιθήσεις τον ὠθήσαν νὰ φύγει γιὰ μεταπτυχιακὰ στὴ Γερμανία ὅπου συναντήθηκε με τὸν σοσιαλιστὴ καὶ κοινωνιολόγο Γεώργιο Σκληρό καὶ μελέτησε συστηματικότερα τὸν Μαρξισμό. Ἐπιστρέφοντας πρωτοστάτησε στὴ ἰδρυση τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ομίλου» καὶ παράλληλα ἐργάστηκε σαν καθηγητὴς στὸ Ἀρσάκειο καὶ σαν διευθυντὴς στὸ Διδασκαλεῖο Μέσης Ἐκπαίδευσης. Ἐχοντας τὴν στήριξη τοῦ κόμματος των Φιλελευθέρων εἰσηγήθηκε μιὰ ευρεία εκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση με κύριο μοχλὸ τὴν εἰσαγωγή τῆς δημοτικῆς στὸ δημοτικὸ σχολεῖο(1917) καὶ χρημάτισε κατὰ διαστήματα – λόγω τῆς ἐξαιρετικὰ ἀνώμαλης πολιτικῆς κατάστασης – πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, Γεν. Γραμματέας τοῦ Ὑπ. Παιδείας, Διευθυντὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας(1924). Μετὰ τὸ 1929 προσέγγισε περισσότερο τὶς ἰδεολογικὲς θέσεις τοῦ ΚΚΕ.

Υπάρχουν δύο τρόποι ν' αντικρίσει κανείς το ερώτημα σας. Αν το δώ σαν παιδαγωγός αστός, θα σας πω ότι το κράτος έχει υποχρέωση να ελαττώσει τον αριθμό των κλασσικών γυμνασίων και από εκατόν σαράντα που είναι να τα κάμει μόνο πενήντα. Στην Γερμανία, χώρα πολύ πιο πολιτισμένη από εμάς, οι μαθητές στα κλασσικά γυμνάσια μόλις φτάνουν το τρία τα εκατό του αριθμού των μαθητών που φοιτούν στην δημοτική εκπαίδευση. Εδώ, ξεπερνά ο αριθμός αυτός το δέκα τα εκατό. Το κράτος αντί να έχει τόσα γυμνάσια, ας μετατρέψει πολλά απ' αυτά σε επαγγελματικά σχολεία, σαν τη **Σιβιτανίδειο** και την Παπαστράτειο, σε δασικές, σε γεωργικές σχολές και σε σχολεία που να βγάζουν ψαράδες με κάποια συστηματική και επιστημονική γνώση αλιείας. Αντίς όμως να κάμει αυτά, δημιουργεί αδιάκοπα γυμνάσια που βγάζουν μαθητές ακατάρτιστους και στα πιο απλά πράγματα, με κακή γνώση τριών γραμματικών. Και αυτό το λέμε εκπαίδευση. Σαν αριστερός παιδαγωγός, θα σας έλεγα ότι το σύστημα που έχομε έχει ολότελα καταργηθεί.

-Να λείψει η κλασσική παιδεία;

Να λείψει [η κλασσική παιδεία]. Δεν πρέπει διόλου να μας τρομάζει το πράγμα. Είναι μια εγχείρηση που δίχως αυτήν το παιδί δεν θα πάρει απάνω του. Ύστερα, γιατί να γελοιάμαστε οι ίδιοι και να μην αντικρίζομε θαρρετά την πραγματικότητα; Ξέρετε κανένα μαθητή γυμνασίου που να κατάφερε ποτέ να μπει στο πνεύμα του κλασσικού πολιτισμού, να χαρεί την ομορφιά ενός ποιητή, να νοιώσει το τραγικό ρίγος από μια τραγωδία; Έχω την εντύπωση λοιπόν πως άδικα παιδεύεται. Η εκπαίδευση του κλασσικού τύπου κι εδώ κι όξω είναι εκπαίδευση για αργούσες κοινωνικές τάξεις, «oisives»⁵⁴ κι όχι για εργαζόμενες. Δεν παρασκευάζει εργαζόμενους ανθρώπους, αλλά αργόσχολα κοινωνικά παράσιτα. Βγάζει φουρνιές-φουρνιές, ανθρώπους τάχα μορφωμένους κλασσικά, και στην ουσία οι νέοι αυτοί όχι μόνο κλασσικό πολιτισμό δεν ξέρουν, όχι φυσική, όχι γεωγραφία της πατρίδας τους, αλλά ούτε τη γλώσσα τους για να συντάξουν μια έκθεση ή μια αναφορά. Τον αρχαίο τραγικό ποιητή ο κόσμος ο εργαζόμενος μπορεί να τον γνωρίσει στο θέατρο, σε διαλέξεις, ζωντανεμένον από το στόμα μεγάλων ηθοποιών κι όχι κακοποιημένον από το μυαλό των ανθρώπων που δεν τον βλέπουν παρό σαν γραμματικό και συντακτικό τύπο. Και την σκέψη των φιλοσόφων σε εκλαϊκευτικές εκδόσεις.

⁵⁴ αργόσχολες

Το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο και η σχέση του με την Σιβιτανίδειο Σχολή

Το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο είχε άμεση σχέση και λόγο στην ίδρυση και πορεία της Σ.Σ.Τ.Ε, λόγω της συνάφειας των προσηρημένων σχολείων με την Σ.Σ.Τ.Ε., λόγω του άμεσου ενδιαφέροντος του ΕΜΠ για την κατώτερη βιομηχανική και τεχνική εκπαίδευση, και λόγω του ελέγχου που ήθελε να ασκεί στην εκπαιδευτική και επαγγελματική ιεραρχία. Σύμφωνα με το καταστατικό της Σ.Σ.Τ.Ε., εκπρόσωποι του ΕΜΠ εκλέγονταν στο Διοικητικό Συμβούλιο. Στα πρακτικά της Συγκλήτου του ΕΜΠ καταγράφονται οι ακόλουθες αναφορές στην Σ.Σ.Τ.Ε. :

Πράξη 12^η, 19-11-1921. Υπόμνημα της Συγκλήτου στο Υπουργείο σχετικά με τη εξαίρεση του Πολυτεχνείου από την επιτροπή που σύστησε το Υπουργείο των Οικονομικών για τη διαχείριση του κληροδοτήματος Σιβιτανίδη. Ο Γουναράκης που συνέταξε την επιστολή θεωρεί το Πολυτεχνείο τον κατ' εξοχήν αρμόδιο θεσμό για να εισηγηθεί σχετικά με την ορθή αξιοποίηση του κληροδοτήματος. Ο Σιβιτανίδης στη διαθήκη του αναφέρει ρητά ότι επιθυμεί το κληροδοτήμα του να χρησιμοποιηθεί για την ίδρυση «Σχολής Τεχνών και Επαγγελμαμάτων». Ο Γουναράκης επιχειρώντας να διερμηνεύσει το πνεύμα του εκλιπόντος καταλήγει ότι αυτό θα εκφρασθεί σωστά εάν, με την αξιοποίηση των χρημάτων που κληροδότησε ο εκλιπών, ιδρυθούν σχολές βιομηχανικής εκπαίδευσης και όχι γεωργικές, δασικές ή εμπορικές σχολές

Πράξη 27^η, 3-11-1922. Η Σχολή των Πολιτικών Μηχανικών (Γκίνης) εισηγείται την υπαγωγή των Προσηρημένων Σχολείων στη Σ.Σ.Τ.Ε. Το επιχείρημα είναι και πάλι ότι η Σύγκλητος δεν είναι σε θέση να ασκήσει επαρκή εποπτεία, και ότι εν πάση περιπτώσει και η διεθνής πρακτική δεν υποδεικνύει παραδείγματα υπαγωγής των κατωτέρων τεχνικών σχολών σε πανεπιστημιακά ιδρύματα. Ο Γκίνης κάνει επίσης λόγο και για το πλούσιο κληροδοτήμα του Σιβιτανίδη, το οποίο θα λειτουργούσε ευεργετικά για την ανάπτυξη των Σχολείων, στην περίπτωση της ένταξής τους στο νέο τεχνικό ίδρυμα «κατωτέρας τεχνικής μορφώσεως». Την κατάργηση του Σχολείου των Εργοδηγών Μηχανολόγων – Ηλεκτρολόγων εισηγείται επίσης και η Σχολή Η\Μ. Οι προτάσεις αυτές γίνονται στο πνεύμα των οικονομικών περικοπών, της έπ' αόριστον αναβολής πλήρωσης κενών εδρών, και της συγχώνευσης εδρών που ζητά το Υπουργείο.

Ο Σύλλογος Καθηγητών των Προσηρτημένων Σχολείων σε έκθεσή του προς τη Σύγκλητο εμφανίζεται αντίθετος στην οποιαδήποτε περικοπή έδρας, θεωρώντας την εκ προοιμίου επιζήμια για τη μόρφωση που παρέχουν αυτά τα Σχολεία. Για να ενισχύσουν μάλιστα τη πρότασή τους επικαλούνται το πολύ χαμηλό κόστος λειτουργίας τους. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι από τους 12 μισθοδοτούμενους από τα Προσηρτημένα Σχολεία καθηγητές, οι 7 πληρώνονται με επιμίσθιο, ήτοι λαμβάνουν από 150 έως 300 δραχμές το μήνα. Οι υπόλοιποι 5 που πληρώνονται με κανονικό μισθό, έχουν βαθμό γραμματέα Α' τάξης και λαμβάνουν μηνιαίως από 600 έως 675 δραχμές. Η δαπάνη του κράτους αξιολογείται ως ελάχιστη συγκριτικά με τις υπηρεσίες που τα Σχολεία αυτά προσφέρουν.

Πράξη 12^η, 27-7-1926. Εκλογή εκπροσώπων του Πολυτεχνείου στο Δ.Σ. της Σ.Σ.Τ.Ε. Τακτικοί εκλέγονται οι Θεοφανόπουλος και Βέης και έκτακτοι οι Λαμπαδάριος και Δοανίδης.

Άρθρα και σχόλια από το περιοδικό «ΕΡΓΑ» του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 15/5/1928:

Γίνεται αναφορά στην επιλογή χώρου πλησίον του ηλεκτρικού σταθμού Καλλιθέας για την ίδρυση της Σ.Σ.Τ.Ε., στον δικαστικό αγώνα των κληρονόμων Σιβιτανίδη εναντίον του Ελληνικού Δημοσίου ο οποίος έχει ατονήσει, και στο ότι τόσο το Δ.Σ. της Σ.Σ.Τ.Ε. υπό τον Μητροπολίτη Αθηνών, όσο και η εκτελεστική επιτροπή υπό τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο, συνεδριάζουν τακτικά στα προσωρινά γραφεία επί της οδού Γλάδστωνος 1.

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 30/11/1928:

Το άρθρο με τίτλο «**Ἡ ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΟΡΓΑΝΟΥΤΑΙ ΥΠΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ**», αναφέρεται στην σύσταση ειδικών επιτροπών οι οποίες απαρτίζονται από επίλεκτους τεχνικούς, για την υπόδειξη των κατάλληλων - για κάθε σχολή που θα ιδρυθεί - συνθηκών, ώστε να εξασφαλισθεί «ή ἀρτιωτέρα προπαρασκευὴ τῶν μορφωμένων τεχνιτῶν τῆς αὔριου». Σύμφωνα με τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, το Ίδρυμα κατά τα πρώτα έτη της λειτουργίας του θα είναι Ίδρυμα κατώτατης τεχνικής εκπαίδευσης για την μόρφωση καλών τεχνιτών, ενώ αργότερα σε κάποιους κλάδους της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας θα λειτουργήσει και Μέση Τεχνική Σχολή για την μόρφωση εργοδηγών και αρχιτεχνιτών. Στις σχολές θα εισάγονται νέοι 14 – 18 ετών με προσόν το απολυτήριο

εξατάξιου δημοτικού σχολείου ή τετρατάξιου, αφού παρακολουθήσουν επιτυχώς μια προπαρασκευαστική τάξη.

Τα ημερήσια μαθήματα και οι πρακτικές ασκήσεις θα διαρκούν 3 έτη ενώ για μερικές ειδικότητες μόνο 2 έτη, έτσι ώστε οι απόφοιτοι να επιδίδονται γρηγορότερα στην εξάσκηση του επαγγέλματος τους. Εκτός από τα ημερήσια μαθήματα θα διδάσκονται και απογευματινά – χωρίς όριο ηλικίας - για τους κατ' επάγγελμα εργάτες που θέλουν να βελτιώσουν τις γενικές και ειδικές γνώσεις τους.

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 30/11/1928:

Γίνεται καυστική αναφορά στην αντιπαλότητα των υπουργείων Εθνικής Περιθάλψεως και Πρόνοιας αφ' ενός, και Αεροπορικής Άμυνας αφ' ετέρου, ένεκα της παραχώρησης- δωρεάς από το δεύτερο υπουργείο στην Σ.Σ.Τ.Ε., ενός οικοπέδου δίπλα στις φυλακές Συγγρού για την ανέγερση του κτιρίου της, το οποίο κατελήφθη από το πρώτο Υπουργείο για τις ανάγκες στέγασης των μικρασιατών προσφύγων. Και το άρθρο καταλήγει «άσφαλως ή κρατική μας μηχανή χρήζει σοβαράς έπισκευής , διότι μέγα μέρος τής καταναλισκομένης ένεργείας φθείρεται επί ματαίω»

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 30/07/1929:

Στο άρθρο με τίτλο «Η ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ», γίνεται αναφορά στην πρόοδο της αρχιτεκτονικής μελέτης των κτιρίων δίπλα από τον ηλεκτρικό σταθμό Καλλιθέας, στην αγορά δεύτερου οικοπέδου δίπλα από το πρώτο με αποτέλεσμα τον διπλασιασμό των ωφέλιμων εγκαταστάσεων, και στην ενοικίαση βιομηχανικού κτιρίου επί της οδού Θεσσαλονίκης (δίπλα στο πιλοποιείο Πουλόπουλου) για την προσωρινή στέγαση της Σ.Σ.Τ.Ε. μέχρι να αποπερατωθούν τα ιδιόκτητα κτίρια. Το άρθρο τελειώνει με προπαγανδιστικό ύφος «θα ήθέλαμε από τους αναγνώστας μας κάτι περισσότερον· να προπαγανδίσουν και αυτοί εις τὰ παιδιά τών αστικῶν κέντρων τὸν ζῆλον πρὸς τὴν πρακτικὴν τεχνικὴν μόρφωσιν. Μέγας ἀριθμὸς ἐξ αὐτῶν , μὲ τὸ ἀπολυτήριον τῆς ἑκτῆς τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἢ τῆς δευτέρας τοῦ Ἑλληνικοῦ , δύνανται νὰ τραποῦν ἀξιόλογα εἰς τὰς ἐφηρμοσμένας τέχνας καὶ νὰ παύσουν οὕτω ἐπιδιδόμενα εἰς τὸν παρασιτισμὸν. Γενόμενα ἄριστοι τεχνῖται , θὰ καταστῶσι μίαν ἡμέρα τὰ στελέχη τῆς βιομηχανικῆς μας προόδου, οἱ στρατιῶται τῆς

ειρήνης , οί στυλοβάται τῆς εὐημερίας τῆς χώρας. Μορφωμένοι τεχνῖται καὶ καλοὶ γεωργοὶ εἶναι σπάνιοι σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ καταρτίσωμεν τοιούτους»

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 15/09/1929:

Οι φιλεύσπλαχνοι “εργοδότες” και οι απείθαρχοι εργάτες

Στο συγκεκριμένο τεύχος των ΕΡΓΩΝ υπάρχει διαφημιστικό τρίπτυχο της Σ.Σ.Τ.Ε. το οποίο αναγγέλλει την έναρξη του Σχολείου Διακοσμητικῶν Επαγγελματίων και τους ὁρους εισαγωγῆς σ’ αυτό, καθώς και την προσεχὴ λειτουργία των Σχολείων Ξυλουργικής & Επιπλοποιίας, Ηλεκτροτεχνίας, Κοπτικής & Ραπτικής και οὕτω καθ’ ἑξῆς μέχρι νὰ ολοκληρωθεῖ το προβλεπόμενο ἀπὸ τον οργανισμό πρόγραμμα της Σ.Σ.Τ.Ε. Γίνεται ἐκκλήση σ’ ὅλη την Ελλάδα, σε ὅλα τα αστικά και βιομηχανικά κέντρα, οπουδήποτε υπάρχουν προοδευτικοὶ ἄνθρωποι νὰ αποστείλουν στην Σ.Σ.Τ.Ε. μαθητὲς οἱ ὁποῖοι «θὰ γίνουν οἱ συνειδητοὶ καὶ ὑπερήφανοι τεχνῖται τῆς αὖριον , οἱ στυλοβάται τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς βιοτεχνίας, οἱ συνεργάται τῆς γεωργίας, οἱ πειθαρχικοὶ καὶ μορφωμένοι στρατιῶται τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐμερίας τῆς χώρας μας... Ἡ θέσις τοῦ τεχνίτου, τοῦ καλοῦ τεχνίτου, τοῦ μορφωμένου, τοῦ πειθαρχημένου, εἶναι πολὺ μεγάλη και σπουδαιότερα ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν ρακένδυτων καὶ πενόμενων ὑπαλλήλων που περιφέρονται ἀπὸ γραφεῖο εἰς γραφεῖο διὰ νὰ προσφέρουν κατασυντετριμμένοι ἀπὸ τὴν πενίαν, τὴν καθιστική καὶ μονότονη ζωὴν των εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν ἀχρήστων χαρτιῶν. Μέχρι τοῦδε ἡ Ἑλλάς, χωρὶς ὑπερβολὴν , δὲν παρήγαγε παρὰ γραφεῖς δυστυχῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καταρωμένους ἐκείνους ποὺ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ κύπτοντας μοιραίως τὴν μετανοημένην κεφαλὴν των πρὸ τῶν εὐσπλάχνων ἐργοδοτῶν, οἱ ὁποῖοι σιτίζουν ἑκατοντάδας ἐξ αὐτῶν , ὅχι διότι χρειάζονται τὴν πληθώραν των, ἀλλὰ διότι τοὺς λυποῦνται. **Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ παράγωμεν ἀντὶ γραφέων καὶ θυρωρῶν , γεωργοὺς καὶ τεχνίτας** καλοὺς καὶ μορφωμένους, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, τὰς οἰκογενείας των καὶ τοὺς ἄλλους»

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 30/06/1930:

Η εργασία ως συνεργάτιδα του κεφαλαίου

Με τὸ πέρας του πρώτου ἔτους λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. τὸ ἄρθρο αναφέρει χαρακτηριστικὰ ὅτι «ἡ Σιβιτανίδειος Σχολὴ ὑπερέβαλε πᾶσα προσδοκία» και ὅτι «εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀναγγείλωμεν τὴν ἑκπληξιν μας διὰ τὸ μέγεθος τῶν συντελεσθέντων εἰς τὴν Σιβιτανίδειον Σχολὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἐκπαιδευτικὸν ἔτος της,

ἐκπληξιν τὴν ὁποίαν ἐδοκιμάσαμεν ὄχι μόνον ἡμεῖς ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐπισκέπτες. Ὁ παρεπιδημῶν ἐνταῦθα γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς Τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Βελγίου κ. Daltis , τῆς τελειότερας ἐν Εὐρώπῃ, ἐξέφρασε ἐπίσης τὴν βαθεῖαν ἐκπληξιν του διὰ τὴν συντελεσθεῖσαν πρόοδον...

... Τὸ προσχέδιον, τὸ σχέδιον καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τμήματος τῆς μηχανουργίας ἀπὸ τῶν ἀπλῶν κοχλιωτῶν ἤλων μέχρι τῶν τμημάτων ἀντλιῶν καὶ κινητήρων, δίδουν τὴν ἐντύπωσιν πεπειραμένων εὐρωπαϊῶν τεχνιτῶν. Εἰς τὸ μηχανουργεῖον, τὸ ἠλεκτροτεχνεῖον, τὸ ξυλουργεῖον οἱ μαθηταὶ ἐργάζονται μὲ ἀπαράμιλλον ζῆλον, μὲ ἐνδιαφέρον ἀδιάπτωτον, μὲ ὀργασμὸν, πρὸς μάθησιν καὶ τελειοποίησιν, ὁμολογουμένως συγκινητικόν.

... Ἀλλὰ ὅλα τὰ ἀνωτέρω , εἶναι βεβαίως ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν ἀρχιτεχνιτῶν τῆς αὐριον, οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν καὶ βιοτεχνίαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὰ μόνα. Ἡ ξηρὰ τεχνικὴ μόρφωσις δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ τίποτε χωρὶς τὴν ἀρτίαν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν. Τοῦτο κατενόησον καλῶς οἱ ἰθύνοντες τὴν Σιβιτανίδειον Σχολήν. Καὶ ἀποτέλεσμα τῆς προσοχῆς των πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, εἶναι ὅτι εἰς τὰ πρόσωπα τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς χολῆς, τῶν αὐριανῶν στυλοβατῶν τῆς βιομηχανικῆς μας ἀναπλάσεως , διακρίνει κανεὶς ὄχι μόνον τὴν αὐτοπεποίθησιν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀληθῆ καὶ βαθεῖαν σεμνότητα τοῦ ἥθους , τὴν προσεκτικὴν καὶ λεπτὴν συμπεριφορὰν , τὴν καλῶς ἐννοουμένην πειθαρχίαν , τὰ χαρίσματα ἐν γένει τοῦ καλοῦ πολίτου, χαρίσματα τόσον σπάνια δυστυχῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ εἰς τὰς ἐργατικὰς μας τάξεις. Οἱ τεχνῖται τῶν αὐριανῶν καλῶν ἡμερῶν τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας, τὰς ὁποίας ὅλοι ἀναμένομεν, δὲν θὰ εἶναι μόνον οἱ καλοὶ χειρισταὶ τοῦ χρωστήρος , τοῦ πρίονος , τοῦ τόρνου, ἀλλὰ καὶ οἱ φορεῖς τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς ἐργατικῆς ιδέας. Θὰ ἔχουν μέσα των τὸ ὑγιὲς πνεῦμα τῆς τέχνης ὡς μιᾶς ἀνωτερότητος, τῆς ἐργασίας ὡς εἰλικρινοῦς συνεργάτιδος του κεφαλαίου, βοηθοῦ καὶ ὄχι διώκτιδος. Οἱ σημερινοὶ μαθηταὶ μανθάνουν νὰ ἀγαποῦν τόσον τοὺς αὐριανοὺς προϊσταμένους των, ὅσον σήμερον τοὺς διδασκάλους των καὶ ἐθίζονται τόσον καλὰ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας, ὥστε νὰ τὴν ἐκλαμβάνουν ὡς μίαν μορφήν τῆς καλῆς τέχνης.»

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 30/07/1930:

Στο συγκεκριμένο τεύχος αφιερώνονται 8 ολόκληρες σελίδες στην αναλυτική παρουσίαση των πεπραγμένων του πρώτου έτους της Σ.Σ.Τ.Ε..

Δημοσιεύεται η ομιλία του προέδρου της εκτελεστικής επιτροπής και αντιπρόεδρου του Δ.Σ. Α. Χατζηκυριάκου, ο οποίος εκφράζει την ευγνωμοσύνη του σ' όλες τις επιτροπές εργασίας που μαζί με τον διευθυντή Α. Ηλιάδη εργάσθηκαν επί δύο χρόνια για να ολοκληρώσουν την οργάνωση της Σ.Σ.Τ.Ε.. Επίσης εκφράζει την ευγνωμοσύνη του στους διευθυντές των τμημάτων, σ' όλους τους καθηγητές καθώς και εις «τὴν ἐν τοῖς θρανίοις συγκεντρωμένην νεότητα, ἢ ὅποια ἐξετασθεῖσα ἀπέδειξε τὴν ἰδιοφυΐαν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς».

Ακολουθεί η ομιλία του διευθυντή Ανάργυρου Ηλιάδη ο οποίος, σε οργανωτικό και δομικό επίπεδο, συνέβαλλε καθοριστικά στη δημιουργία, οργάνωση και λειτουργία της Σ.Σ.Τ.Ε., μαζί με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο, πολιτικό και εκπρόσωπο της βιομηχανικής τάξης με σαφείς απόψεις για την τεχνική εκπαίδευση στο διαχειριστικό επίπεδο.

Ο Α. Ηλιάδης αναφέρει ότι διάφορες δυσκολίες καθυστέρησαν για επτά έτη την εκπλήρωση της διαθήκης Σιβιτανίδη αλλά τελικά τον Οκτώβριο του 1929 συνεστήθη η Σχολή Διακοσμητικών Επαγγελματιών με διευθυντή τον διακοσμητή ζωγράφο Α. Λουκίδη, και με τρία τμήματα: Σχεδιαστών, Διακοσμητών Ζωγράφων, και Διακοσμητών Πλαστών και Γλυπτών. Το Δεκέμβριο ακολούθησε η σύσταση του Σχολείου Μηχανουργικών Επαγγελματιών και Ηλεκτροτεχνίας με διευθυντή τον μηχανικό ηλεκτρολόγο Δ. Σουρή, στην οποία λειτούργησε μόνο το ηλεκτροτεχνικό τμήμα. Περί τα τέλη Ιανουαρίου του 1930 αποφασίστηκε και η έναρξη του Σχολείου Δομικών Επαγγελματιών & Επιπλοποιίας με τμήματα: Ξυλοδόμων και Επιπλοποιών, και Λιθοδόμων. Η διεύθυνση του Σχολείου ανετέθη στον αρχιτέκτονα Αριστ. Ραυτόπουλο.

Το ενδιαφέρον για την εγγραφή στην Σ.Σ.Τ.Ε. ήταν μεγάλο, «ἡ δίψα τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας διὰ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν κατεδείχθη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, καθ' ἣν ἐγνώσθη ἡ ἕναρξις τῆς λειτουργίας τῆς Σιβιτανιδείου. Κατὰ ἑκατοντάδας συνεσωρεύθησαν αἱ αἰτήσεις ἐγγραφῆς εἰς τὰ γραφεῖα μας. Παιδιὰ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ὑποδούλων μερῶν, ὅλων σχεδὸν κοινωνικῶν τάξεων, κάθε ἡλικίας, ἐζήτουν νὰ ἐξασφαλίσουν μίαν θέσιν εἰς τὸ σχολεῖον».

Τελικά εισήχθησαν 120 μαθητές, 30 ακροατές, 31 στο προπαρασκευαστικό τμήμα και 159 στα νυκτερινά τμήματα τα οποία όμως – λόγω δυσχερειών – δεν λειτούργησαν. Οι μαθητές ήσαν ηλικίας 13-19 ετών με απολυτήριο εξατάξιου δημοτικού σχολείου και «είχαν εις τὸ ἐνεργητικὸν των ὅλον τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὴν τέχνην ποῦ ἤρχοντο νὰ σπουδάσουν, ἀλλ εἶχον ἐπίσης πληθὺν ἐλαττωμάτων τελείως ἀσυμβιβάστων διὰ τὴν φύσιν τοῦ τεχνικοῦ σχολείου. Ἐστεροῦντο δηλονότι πειθαρχίας, ἐπαγγελματικῆς συνειδήσεως, τάξεως, φιλαλληλίας, τεχνικῆς ἀντιλήψεως, μεθόδου καὶ ἀκρίβειας συστήματος καὶ ἐργατικότητος. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἂν εἶναι ἀρεταὶ διὰ πάντα ἄνθρωπον, διὰ τὸν τεχνίτην ὅμως καὶ τὸν ἐπαγγελματίαν εἶνε τὰ θεμέλια, ἐφ' ὧν καὶ μόνον θὰ καρποφορήσῃ θετικῶς πᾶσα τεχνικὴ ἐκπαίδευσις».

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο τὸ εκπαιδευτικὸ προσωπικὸ κατέβαλλε σημαντικὲς προσπάθειες γιὰ τὴν ἠθικὴ διαπαιδαγώγησιν των μαθητῶν, οἱ οποίες ἀποσκοπούσαν στὴν ἀπόκτησιν τεχνολογικῆς συνείδησης. Ὅμως τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα ἦταν ἡ τραγικὴ ἔλλειψις στοιχειωδῶν γνώσεων παρ' ὅλο που οἱ μαθητές εἶχαν ἀπολυτήριον δημοτικού. Ἐτσι διαμορφώθηκε κατάλληλα τὸ ωρολόγιον πρόγραμμα ὥστε νὰ ἀυξηθοῦν οἱ ὥρες διδασκαλίας των γενικῶν μαθημάτων (Ελληνικά, Μαθηματικά, Φυσικὴ κλπ.) καὶ νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλα βοηθητικὰ μαθήματα που συντελοῦν στὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτήρα (Γυμναστική, Ὑγιεινὴ, Μουσικὴ).

Σε σύντομο χρονικὸ διάστημα «πειθαρχία ἐβασίλευεν εἰς τὸ σχολεῖον, πειθαρχία καὶ τάξις βασιζόμεναι ὃχι ἐπὶ τοῦ φόβου ὃν τυχὸν ἤθελον προξενήσῃ οἱ διδάσκοντες εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν κατανόησιν τῆς ἀνάγκης τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν».

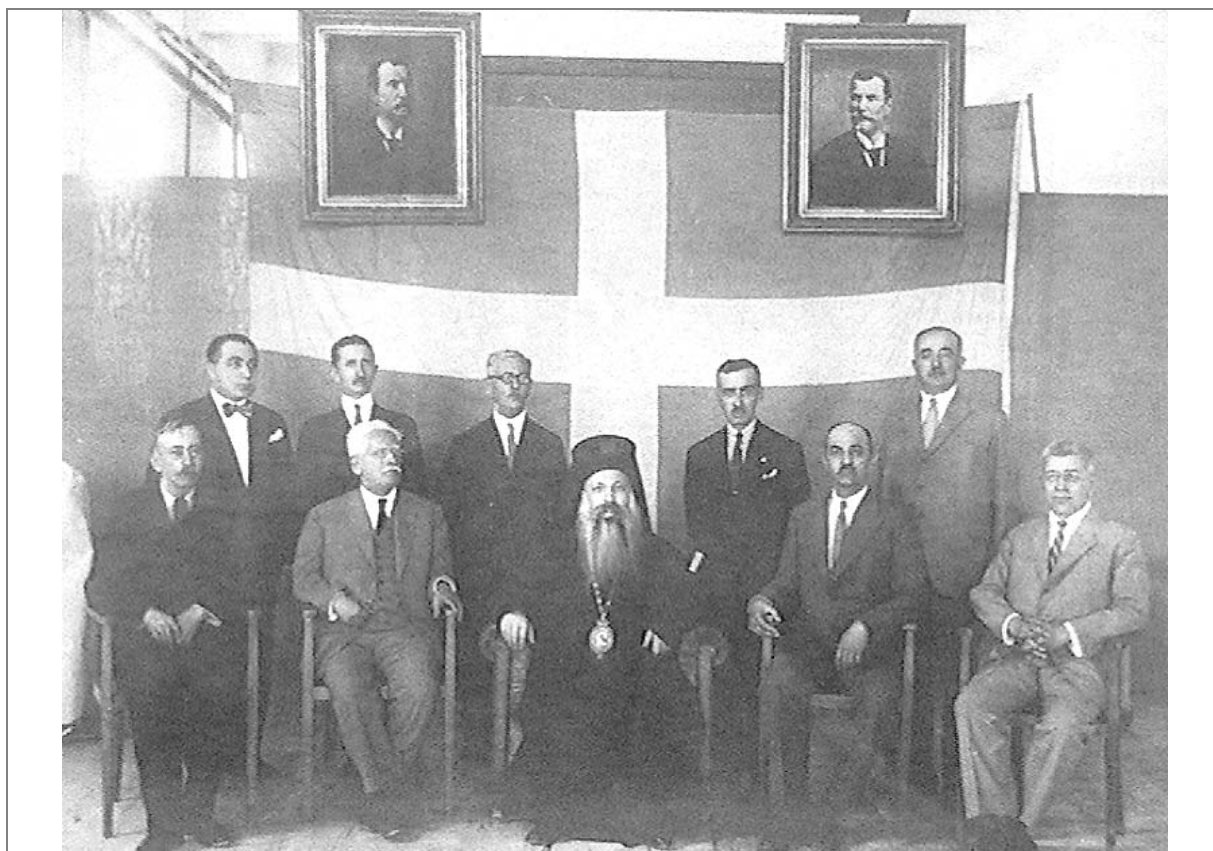
Ἡ σταδιακὴ σύσταση των διαφόρων Σχολείων δημιούργησε τὴν ἀνάγκη μεταγραφῆς μαθητῶν ἀπὸ τὸ ἓνα Σχολεῖο στὸ ἄλλο. Ἐτσι με τὴν ἰδρύσιν τοῦ Σχολείου Μηχανουργικῶν Επαγγελμάτων καὶ Ηλεκτροτεχνίας μετεγράφησαν σ' αὐτό 53 μαθητές ἀπὸ τὸ Σχολεῖο Διακοσμητικῶν Επαγγελμάτων. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ με τὴν σύσταση τοῦ Σχολείου Δομικῶν Τεχνῶν καὶ Επιπλοποιίας ὅπου εγγράφθησαν 25 νέοι μαθητές καὶ μεταγράφησαν 16. Με τὸ τέλος τοῦ πρώτου εξαμήνου τὸν Μάρτιο ἡ κατανομὴ των μαθητῶν στὰ Σχολεῖα ἦταν ἡ εξής:

Σχολεῖο Διακοσμητικῶν Τεχνῶν: 72 μαθητές (μαζί με τοὺς ακροατές)

Σχολεῖο Δομικῶν Επαγγελμάτων & Επιπλοποιίας: 41 μαθητές

Σχολείο Μηχανουργικών επαγγελμάτων και Ηλεκτροτεχνίας: 53 μαθητές

Οι προαγωγικές εξετάσεις ξεκίνησαν τον Ιούνιο του 1930 και διήρκεσαν ένα μήνα. Οι εξετάσεις προσέλαβαν χαρακτήρα δημόσιας επίδειξης όπου «πᾶς τις ἡδυνήθη νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τα ἀποτελέσματα τῆς συντελεσθείσης διδασκαλίας

Το διοικητικό συμβούλιο της Σιβιτανιδείου Σχολής: Στην πρώτη γραμμή οι Σ. Βρεττός, Θ. Σκούφος, ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος, οι Α. Χατζηκυριάκος και Μ. Οικονόμου, και στην δεύτερη γραμμή οι Α. Ηλιάδης, Κ. Φιλάρετος, Δ. Παπανικολάου, Γ. Λαμπρινάκος, Ι. Θεοφανόπουλος. Στους αναρτημένους πίνακες, οι ευεργέτες αδελφοί Λουΐζος και Βασίλειος Σιβιτανίδης.

τόσον ἐν τῇ ἐπιτοπίῳ ἐφαρμογῇ εἰς τὰ ἐργαστήρια, ὅσον καὶ ἐν τῇ ὀργανωθεῖσῃ ἐκθέσει διακοσμητικοῦ σχεδίου, ἐλευθέρου σχεδίου, μηχανουργικοῦ σχεδίου, ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου, μωσαϊκῶν ἐκτελέσεων, πλαστικῶν συνθέσεων, γυψουργικῶν καὶ μαρμαρογλυπτικῶν ἐκτελέσεων, χειροτεχνίας, ἡλεκτροτεχνίας, ξυλοτεχνίας, λιθοδομίας κλπ.»

Ο Α. Ηλιάδης ολοκληρώνει την ομιλία του ευχαριστώντας όλους τους φορείς που συνέβαλαν στις εργασίες της Σ.Σ.Τ.Ε., καθώς και αυτούς που συνέβαλαν οικονομικά όπως η Αμερικανική Περίθαλψις Εγγύς Ανατολής που δώρισε τα ακίνητα της στην Σύρο, η Ηλεκτρική Εταιρεία Μεταφορών και η εταιρεία Σιδηροδρόμων Αθηνών –Πειραιά

για τις εκπώσεις στα εισητήρια των μαθητών, και οι διάφορες οργανώσεις που προσέφεραν χρηματικά βραβεία στους αριστεύσαντες μαθητές.

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 15/05/1931:

Η Σιβιτανίδειος ως νέος ναός εργασίας.

Με τίτλο «ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΝΑΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ» γίνεται αναφορά στο νέο κτίριο που θα στεγάσει τις δραστηριότητες της Σ.Σ.Τ.Ε. τον Σεπτέμβριο του 1931. Η ανάγκη δημιουργίας τεχνιτών μορφωμένων και με ήθος «κάμνουν την ψυχήν εκείνου ποῦ βλέπει συντελούμενην τὴν ἀνέγερσιν τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς νὰ πάλῃ ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸ εὐγενὲς ἔργον...Ὅταν λοιπὸν βλέπει κανεὶς μίαν τοιαύτην ἐργασίαν, μίαν τοιαύτην δημιουργικὴν πνοήν, ἓνα παλμὸ φιλοτιμίας, δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος, πρὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου, τὸ ὁποῖον μὲ ἀμερικανικὴν ταχύτητα ἀνηγέρθη ἀπὸ ἑλλήνας ἀρχιτέκτονας, ἀπὸ ἑλλήνας μηχανικοὺς καὶ ἐργάτας.»

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 15/07/1931:

Το δεύτερον ἔτος της Σιβιτανιδείου Σχολῆς

Επαινείται η αποτελεσματική προσπάθεια των διδασκόντων στην Σ.Σ.Τ.Ε., και αξιολογούνται οι εργασίες των μαθητών σαν ολοκληρωμένα δημιουργήματα αριστούχων τεχνιτών. Αυτά τα γεγονότα μόνο αισιοδοξία μπορούν να προκαλέσουν και «μόνον ὅσοι δὲν ἔχουν παρακολουθήσει τὰς δυσχερείας τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας εἰς τὴν ἐξεύρεσιν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου ὕλικου, δὲν δύναται νὰ ἀντιληφθῶν τὴν σημασίαν τοῦ συντελούμενου ἔργου. Ἐκείνοι ὅμως ποὺ ἔχουν γνωρίσει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς δυσχερείας τοῦ ἑλλήνος βιομηχάνου εἰς τὴν δημιουργίαν μορφωμένων τεχνιτῶν, θὰ ἐννοήσουν πόσον ἐθνωφελὲς εἶναι τὸ ἔργον τῆς Σιβιτανιδείου, τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τῆς ἐργασίας, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποδώσῃ αὐριον εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἀξίους τοῦ προορισμοῦ των τεχνίτας».

ΕΡΓΑ, η γνώμη της Σύνταξης, 15/08/1931:

Το άρθρο επιχειρηματολογεί υπέρ μιας προστατευτικής πολιτικής για τη βιομηχανία, υποστηρίζει την ελεύθερη χρήση ξένων και εγχωρίων πρώτων υλών στη βιομηχανική παραγωγή, και καταλήγει στο ότι πρέπει να «ἐδραιώσωμεν τὴν ἐπὶ τὴν βιομηχανίαν πίστιν τοῦ κεφαλαίου διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ αὕτη ἀκόμη περισσότερον, ἢς δώσῃ εἰς αὐτὴν ἢ

πολιτεία ἐξειδικευμένους καὶ ἀξιόους τοῦ προορισμοῦ των ἐργάτας , ὅπως θὰ ἀρχίσῃ νὰ γίνεται μετ' ὀλίγον διὰ τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς , ἅς τὴν βοηθήσωμεν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς νεωτέρας μεθόδους ἐπιστημονικῆς ὁργανώσεως τῆς ἐργασίας. Καὶ πρὸ παντός , ἅς ἐξοικειώσωμεν τὴν ἐγχώριαν κατανάλωσιν μὲ τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα, ὁργανοῦντες ἔντονον προπαγάνδαν διὰ δημοσιευμάτων, δι' ἐκθέσεων , μὲ ὅλα ἐν γένει τὰ μέσα τὰ ὅποια ὑποδεικνύει ἡ πείρα. Ἄς κάμωσιν ἡ πολιτεία καὶ οἱ πολῖται τὸ καθήκον των καὶ ἡ βιομηχανία θὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἰδικὸν της.»

ΕΡΓΑ, ἡ γνώμη τῆς Σύνταξης, 15/10/1931:

Ἡ Σιβιτανίδειος συμμετέχει στο ἐκπαιδευτικὸ συμβούλιον.

Το ἀρθρο ἐγκωμιάζει τὸ ἔργο τοῦ Υπουργοῦ Παιδείας Γ. Παπανδρέου ο ὁποῖος σε τόσο μικρὸ διάστημα «ἐπέτυχε νὰ μεταβάλῃ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας τὰς τρώγλας εἰς συγχρονισμένα ἐκπαιδευτικὰ κτίρια, πληροῦντα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς... Μία ἐκ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ καλλιτέραν ὁργάνωσιν αὐτῆς , εἶναι ἡ ἐπιτελούμενη διὰ τοῦ Ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἔχει σκοπὸν τὴν ἐφαρμογὴ ἐνιαίας ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς...Τὸ Συμβούλιον τοῦτο , εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέχουσι δι' ἀντιπροσωπῶν τὸ Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον, τὸ Πολυτεχνεῖον, ἡ Σιβιτανίδειος Σχολὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρμόδιοι παράγοντες, δίδει τὰς γενικὰς γραμμάς , τὰς ὁποίας θὰ θέτωσιν εἰς ἐφαρμογὴν τὰ ἀρμόδια ὑπουργεῖα εἰς τρόπον ὥστε ἐφεξῆς νὰ τηρῆται μία ἐνιαία ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κλασσικὴν ἢ ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν.»

Συμπέρασμα

Η Σιβιτανίδειος Σχολή Τεχνών και Επαγγελμαμάτων (Σ.Σ.Τ.Ε.) δημιουργήθηκε από την επιθυμία του εθνικού ευεργέτη Βασιλείου Σιβιτανίδη να κληροδοτήσει την περιουσία του στο ελληνικό κράτος για την ίδρυση της εν λόγω Σχολής, «μνημείον ἄϊδιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ φιλεργίας, Ἑστία δὲ Ἐθνικῆς φιλοπονίας διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ πρὸς δόξαν τῆς φιλότατης Πατρίδος», σε μια εποχή όπου το αίτημα για τεχνική εκπαίδευση και διαβάθμιση των σπουδών έχει ωριμάσει, αποτελώντας προϋπόθεση για την ανάπτυξη του σύγχρονου ελληνικού αστικού κράτους που επιχειρείται από τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Από τον θάνατο του Σιβιτανίδη το 1921 πέρασαν 8 χρόνια μέχρι να λειτουργήσει για πρώτη φορά η Σ.Σ.Τ.Ε., εξ αιτίας των επιπτώσεων της Μικρασιατικής καταστροφής και της διεθνούς οικονομικής κρίσης, αλλά και εξ' αιτίας της ελληνικής γραφειοκρατίας και αδράνειας.

Η έναρξη λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. συνέπεσε με την δεύτερη βενιζελική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929, βάσει της οποίας θεσμοθετήθηκαν κατώτερα επαγγελματικά σχολεία και πρακτικά λύκεια, ώστε η μεταρρύθμιση αυτή να ανταποκρίνεται πλήρως στο νέο προσανατολισμό του κράτους, το οποίο εντάσσει πλέον το εκπαιδευτικό σύστημα στις ανάγκες της οικονομικής του εξέλιξης, και της δημιουργίας εξειδικευμένων εργατών για την αναπτυσσόμενη βιομηχανία του.

Παρά την φαινομενικά ευνοϊκή χρονική συγκυρία της ίδρυσης της Σ.Σ.Τ.Ε., και παρά τον αρχικό ενθουσιασμό με τον οποίο αποδέχθηκαν το νέο σχολείο όλοι οι κοινωνικοί φορείς, οι αντιφάσεις της ελληνικής κοινωνίας, εκφρασμένες δια στόματος του Υπουργού της Παιδείας στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό, Συμβούλιο (με ερωτήματα και διλήμματα του τύπου “αν χρειάζονται επαγγελματικά σχολεία”, “αν οι απόφοιτοι των μέσων επαγγελματικών σχολών άρχισαν να περισσεύουν” ή “αν η μέση επαγγελματική παιδεία είναι ανάγκη ή πρέπει να καταργηθεί⁵⁵”), και παράλληλα, η ανεπαρκής κρατική οικονομική επιχορήγηση και η έλλειψη ενός οργανωμένου σχεδίου για την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, οδήγησαν την Σ.Σ.Τ.Ε. σε μία μοναχική πορεία επιβίωσης.

⁵⁵ Αποσπάσματα από το: Ανώτατον Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον, *Πρακτικά Συνεδριάσεων*, 5-24 Οκτωβρίου 193, σ. 43, 99.

Τα πρώτα 6 χρόνια λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε., παρά τις προαναφερθείσες αντιξοότητες, και τα εσωτερικά λειτουργικά της προβλήματα που απέρρεαν από την δυσκολία αφ' ενός της εξεύρεσης κατάλληλου διδακτικού προσωπικού και αφ' ετέρου της τυποποίησης των σπουδών, παρήχθη σημαντικό έργο και για πρώτη φορά η εκπαίδευση των μαθητών συνδέθηκε άμεσα με την παραγωγή. Η Σ.Σ.Τ.Ε. είναι το πρώτο κατώτερο επαγγελματικό σχολείο που λειτούργησε με υποδειγματικό τρόπο για τα ελληνικά δεδομένα, οι δε νεωτεριστικές απόψεις του Ανδρέα Χατζηκυριάκου που υποστήριζε... «**νὰ ἐξελιχθῇ τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα ὡς σχολὴ καὶ ταυτοχρόνως ὡς ἐπιχειρήσεις**» καταδεικνύουν το δυναμικό τρόπο με τον οποίο το ΔΣ της Σ.Σ.Τ.Ε. αντιμετώπιζε την σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή, και την απόκτηση οικονομικής αυτοδυναμίας.

Η Σ.Σ.Τ.Ε. δεν ήταν ένα σχολείο μαζικής παραγωγής ειδικευμένων εργατών (η παραγωγή αποφοίτων της, όπως προκύπτει από στοιχεία της τριετίας 1932-1935, περιορίζεται στον αριθμό των 250 μαθητών), αλλά μια εκπαιδευτική νησίδα που έδειχνε τον δρόμο για ένα άλλο μοντέλο παιδείας. Ωστόσο στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της Σ.Σ.Τ.Ε. σημειώθηκαν και ορισμένες λανθασμένες ή άστοχες επιλογές οι οποίες είχαν αντίκτυπο στο εκπαιδευτικό της πρόγραμμα. Π.χ. το πρόγραμμα σπουδών βασίστηκε στο πρότυπο της γερμανικής τεχνικής εκπαίδευσης το οποίο ήταν ξένο προς τα ελληνικά δεδομένα, μερικές από τις ειδικότητες της αποδείχθηκε στην πορεία ότι ήταν άνευ αντικειμένου, ενώ η παρατηρούμενη εσωτερική τάση για ανωτατοποίηση των σπουδών σε ορισμένους κλάδους αλλοίωσε εν μέρει τον σκοπό της, δηλαδή την εκπαίδευση ειδικευμένων εργατών κατώτερου και μέσου επιπέδου.

Την περίοδο 1935-40 η Σ.Σ.Τ.Ε. προκειμένου να επιβιώσει οικονομικά και σε ένα κλίμα φορτισμένο από την απειλή του επερχόμενου πολέμου, οδηγήθηκε σε μια αρχικά άτυπη συνεργασία με το Υπουργείο Πολεμικών στο οποίο παρείχε υπηρεσίες με οικονομικό αντιστάθμισμα, και εξελίσσεται σύντομα σε παράρτημα του Υπουργείου Αεροπορίας με την μετάταξη της πλειοψηφίας των μαθητών της στα νεοδημιουργηθέντα τμήματα μηχανοτεχνιτών της Αεροπορίας. Γεγονός που, αν δεν αλλοίωσε, σίγουρα υποβάθμισε τόσο τον εκπαιδευτικό σκοπό της όσο και την ίδια της τη φυσιογνωμία.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε ότι η Σ.Σ.Τ.Ε. ήταν ένα φιλόδοξο και μεγαλόπνοο πείραμα που δεν πέτυχε το στόχο του.

Το ερώτημα το οποίο τίθεται, δεδομένου ότι η εκπαίδευση συνδέεται με τις ανάγκες της κοινωνίας, είναι αν η τελευταία ήταν ώριμη γι' αυτό το πείραμα. Όπως αποδεικνύεται, η ελληνική κοινωνία του μεσοπολέμου με τις έντονες αντιφάσεις της δεν στάθηκε ικανή να υποστηρίξει αυτό το πείραμα, αλλά και το ίδιο το κράτος δεν κατόρθωσε να δημιουργήσει τις λειτουργικές και δομικές εκείνες απαιτήσεις που θα καθιστούσαν αναγκαίο ένα ολοκληρωμένο σύστημα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Η ανάπτυξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης συμβαδίζει με την αποδοχή του “βιομηχανικού φαινομένου”, το οποίο προϋποθέτει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, δέσμευση, συστηματοποίηση, οργάνωση, και δυτικού τύπου “προτεσταντισμό”.

Η Ελλάδα όμως, παρά τη φαινομενική βιομηχανική ανάπτυξη της μεσοπολεμικής περιόδου, μέχρι το 1940 διατήρησε την αγροτική μορφή της οικονομίας της, και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι το 1907 όπως προκύπτει από τις στατιστικές, εξακολουθώντας να αναπαράγει τα οικεία σ' αυτήν αναπτυξιακά μοντέλα τα οποία βασιζόνταν στην αγροτική οικονομία και στο εμπόριο.

Στο ερώτημα δε για το αν ο προσανατολισμός προς τις κλασικές σπουδές υπήρξε ο βασικός ανασταλτικός παράγων στην προσπάθεια ανάπτυξης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, δεν μπορεί να δοθεί καταφατική απάντηση, διότι οι βιομηχανικά ισχυρές χώρες δεν μείωσαν τον ρυθμό εκβιομηχάνισης τους επειδή η εκπαίδευσή τους είχε κλασικό προσανατολισμό ή επειδή οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις απαξίωναν τη χειρωνακτική εργασία. Σ' αυτές τις χώρες είχε ήδη πυροδοτηθεί η διαδικασία της βιομηχανικής ανάπτυξης με την συνακόλουθη ανάπτυξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, γεγονός το οποίο δεν συνέβη ποτέ στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφία

1. Αγριαντώνη Χριστίνα, *Οι Απαρχές της Εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19^ο Αιώνα*, ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1986.
2. Γαβρόγλου Κ., Βρυχέα Άννη, *Απόπειρες Μεταρρύθμισης της Ανώτατης Εκπαίδευσης 1911-1981*, Εκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1982.
3. Γιάνναρη Γιώργου, *Φοιτητικά Κινήματα και Ελληνική Παιδεία*, Το Ποντίκι 1993.
4. Γκλαβας Σ., *Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή*, Αθήνα 2000 (ανέκδοτη διδακτορική διατριβή).
5. Γληνός Δημήτρης, *Άπαντα*, τομ. Α'-Β', Θεμέλιο, Αθήνα 1983.
6. Δερτιλής Β. Γ., *ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ(18ος-20ος)*, Επιμέλεια Γ. Δερτιλής - Κ. Κωστής, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1991.
7. Δημαράς Αλέξης, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, (Τεκμήρια ιστορίας) τόμοι Α - Β, ΕΣΤΙΑ 1988.
8. Ζολώτας Ξενοφών, *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ*, ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑΙ 1959.
9. Ηλιάδου Ανάργυρου, *ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ*, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1926.
10. Καλλιβρετάκης Λεωνίδα, *Η δυναμική του αγροτικού εκσυγχρονισμού στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα*, ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΘΗΝΑ 1990.
11. Μακρής Ε., «Ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός και η απασχόλησιν αυτού», στο Χουλιαράκης Μ. κ.α. *Στατιστικά μελέται, 1821-1971*, σ. 148-185.
12. Μαρκεζίνης Β. Σπ., *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος, 1828-1964*, Αθήνα, «Πάπυρος» 1966 τ. Γ'.
13. Μεταξά Ι., *Το Προσωπικό του Ημερολόγιου Δ. Τόμος* (επιμέλεια Φαίδων Βρανάς), Αθήνα, Ίκαρος 1960.
14. Μπίρη Η. Κώστα, *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ*, ΑΘΗΝΑΙ-1957.
15. Μπουρνάζος Στρατής, «Η εκπαίδευση στο ελληνικό κράτος», *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα 1900-1922 ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ*, Α' Τόμος ΜΕΡΟΣ 2^ο, Βιβλιόγραμμα, σελ. 188-281.

16. Πανελλήνιον Λεύκωμα Εθνικής Εκατονταετηρίδας 1821-1921, τόμος Β1 Βιομηχανία και Εμπόριον.
17. Παπαγιαννάκη Λευτέρη, *ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ 1882-1910*, ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΘΗΝΑ 1989.
18. Παπαπάνου Κώστα, *ΧΡΟΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΜΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ*, ΑΘΗΝΑΙ 1970.
19. Παυλίδου Ι.Ιωακείμ, *Η μεταρρύθμισις της Παιδείας εν Ελλάδι Μέση και κατωτέρα πρακτική και τεχνική εκπαιδευσις*, Ερμούπολη 1900.
20. Σαπουνάκη-Δρακάκη Λυδία, «Η εκπαίδευση της εργατικής τάξης στον Πειραιά τον 19^ο αιώνα», *ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ*, ΤΕΥΧΟΣ 6, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1986, σελ. 387-415.
21. Σβορώνος Γ Νίκος., *ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*, ΘΕΜΕΛΙΟ 1976
22. Σούτσου Α.Ι., «Περί της δημοσίας παιδεύσεως, σχετικώς ως προς τας παραγωγικάς δυνάμεις των εθνών», *Πανδώρα*, τόμος Δ', 15 Οκτωβρίου 1853, σελ. 375-383
23. Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, *Εξάρτηση και Αναπαραγωγή, Ο Κοινωνικός Ρόλος των Εκπαιδευτικών Μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*, ΘΕΜΕΛΙΟ 1992.
24. Φραγκουδάκη Α., *ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ: Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, ΚΕΔΡΟΣ 1977.
25. Χατζηιωσήφ Χρήστος, *Η Γηραιά Σελήνη, η βιομηχανία στην ελληνική οικονομία, 1830-1940*, θεμέλιο 1993.